

ЗМІСТ

Общие рекомендации, принятые Комитетом по ликвидации дискриминации в отношении женщин № 19 - Насилие в отношении женщин [1992]

ЗАКОН УКРАЇНИ Про попередження насильства в сім'ї (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2002, N 10, ст.70) {Із змінами, внесеними згідно із Законами N 609-V (609-16) від 07.02.2007, ВВР, 2007, N 15, ст.194 N 599-VI (599-17) від 25.09.2008, ВВР, 2009, N 13, ст.153}

ЗАКОН УКРАЇНИ Про захист суспільної моралі (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, N 14, ст.192)

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ, ПОСТАНОВА від 26 квітня 2003 р. N 616 Київ Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу

МІНІСТЕРСТВО УКРАЇНИ У СПРАВАХ СІМ'Ї, ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ НАКАЗ 09.03.2004 N 3/235 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 30 березня 2004 р. за N 399/8998 Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

МІНІСТЕРСТВО УКРАЇНИ У СПРАВАХ СІМ'Ї, МОЛОДІ ТА СПОРТУ МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ МІНІСТЕРСТВО ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ МІНІСТЕРСТВО ТРАНСПОРТУ ТА ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНИ МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ НАКАЗ 14.06.2006 N 1983/388/452/221/556/596/106 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 12 липня 2006 р. за N 824/12698 Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах

ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ ПОСТАНОВА 30.05.2008 N 5 Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

ГЕНЕРАЛЬНА ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ 31.07.2006 N 07/3-90 Прем'єр-міністру України Єханурову Ю.І. ІНФОРМАЦІЯ про стан додержання законодавства, спрямованого на захист прав неповнолітніх, які потерпають від злочинних посягань, насильства у сім'ї, втягнення їх у злочинну та іншу протиправну діяльність

Про порядок розгляду, обліку та узагальнення випадків дискримінації за ознакою статі та їх усунення (проект)

Платформа дій з протидії насильству стосовно жінок, дітей та в сім'ї

Національна кампанія «Стоп насильству!» План заходів на виконання Платформи дій
Робочий план на 2008 -2012 роки (сірим кольором виділені пункти діяльності на 2009 рік)

Мережа спеціалізованих закладів, служб та установ, які надають допомогу потерпілим від насильства в сім'ї (за інформацією управлінь у справах сім'ї та молоді обласних державних адміністрацій)

Статистика

Київська обласна державна адміністрація. Сім'я і молодь > Попередження насильства в сім'ї.
Дані за 2008 рік

Анкета опитування експертів

Досвід Польщі в протидії насильству в сім'ї

Хронологія протидії насильству

Організації, які працюють в царині протидії гендерному насильству

**Общие рекомендации,
принятые Комитетом по ликвидации дискриминации в отношении женщин № 19 -
Насилие в отношении женщин [1992]**

История вопроса

1. Насилие в отношении женщин представляет собой одну из форм дискриминации, которая серьезно ограничивает возможности женщин в плане пользования правами и свободами на основе равенства с мужчинами.

Определение дискриминации в отношении женщин содержится в статье 1 Конвенции. Это определение дискриминации охватывает насилие в отношении женщин, т.е. насилие, совершаемое над женщиной в силу того, что она - женщина, или насилие, которое оказывает на женщин несоразмерное воздействие. Это включает в себя действия, которые причиняют ущерб или страдания физического, психического или полового характера, угрозу таких действий, принуждение и другие формы ущемления свободы. Насилие в отношении женщин, затрудняющее или сводящее на нет пользование женщинами правами человека и основными свободами в соответствии с общими нормами международного права или положениями конвенций о правах человека, является дискриминацией по смыслу статьи 1 Конвенции. Эти права и свободы включают:

- a) право на жизнь;
- b) право не подвергаться пыткам и жестоким, бесчеловечным или унижающим достоинство видам обращения и наказания;
- c) право на равную защиту в соответствии с гуманитарными нормами в период международных или внутренних вооруженных конфликтов;
- d) право на свободу и безопасность личности;
- e) право на равную защиту закона;
- f) право на равенство в семье;
- g) право на наивысший достижимый уровень физического и психического здоровья;
- h) право на справедливые и благоприятные условия труда.

8. Конвенция применима к актам насилия, совершаемым государственными органами. Помимо того, что они представляют собой нарушение данной Конвенции, подобные акты насилия могут также приводить к нарушению обязательств соответствующего государства, которые оно несет согласно общим нормам международного права в области прав человека и другим конвенциям.

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про попередження насильства в сім'ї

(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2002, N 10, ст.70) {Із змінами, внесеними згідно із Законами N 609-V (609-16) від 07.02.2007, ВВР, 2007, N 15, ст.194 N 599-VI (599-17) від 25.09.2008, ВВР, 2009, N 13, ст.153}

У тексті Закону України слова "у справах неповнолітніх" замінено словами "у справах дітей" згідно із Законом N 609-V (609-16) від 07.02.2007}

Цей Закон визначає правові і організаційні основи попередження насильства в сім'ї, органи та установи, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї.

Розділ I

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення термінів

Для цілей цього Закону наведені нижче терміни вживаються у такому значенні:

насильство в сім'ї - будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю;

фізичне насильство в сім'ї - умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності;

сексуальне насильство в сім'ї - протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї;

психологічне насильство в сім'ї - насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдатися або завдається шкода психічному здоров'ю;

економічне насильство в сім'ї - умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я;

члени сім'ї - особи, які перебувають у шлюбі; проживають однією сім'єю, але не перебувають у шлюбі між собою; їхні діти; особи, які перебувають під опікою чи піклуванням; є родичами прямої або непрямої лінії споріднення за умови спільного проживання; {Статтю 1 доповнено абзацом згідно із Законом N 599-VI (599-17) від 25.09.2008}

жертва насильства в сім'ї - член сім'ї, який постраждав від фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства з боку іншого члена сім'ї;

попередження насильства в сім'ї - система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї;

реальна загроза вчинення насильства в сім'ї - погроза вчинення одним членом сім'ї стосовно іншого члена сім'ї умисних дій, передбачених абзацом другим цієї статті, якщо є реальні підстави очікувати її виконання;

захисний припис - спеціальна форма реагування служби дільничних інспекторів міліції та кримінальної міліції у справах дітей щодо захисту жертви насильства в сім'ї, яким особі, яка вчинила насильство в сім'ї, забороняється вчиняти певні дії стосовно жертви насильства в сім'ї;

{Абзац дванадцятий статті 1 виключено на підставі Закону N 599-VI (599-17) від 25.09.2008}

корекційна програма - програма, спрямована на формування гуманістичних цінностей та ненасильницької моделі поведінки в сім'ї особи, яка вчинила насильство в сім'ї. {Статтю 1 доповнено абзацом тринадцятим згідно із Законом N 599-VI (599-17) від 25.09.2008}

Стаття 2. Законодавство про попередження насильства в сім'ї

Законодавство про попередження насильства в сім'ї складається з Конституції України (254к/96-ВР), цього Закону, інших нормативно-правових актів, які регулюють відносини щодо попередження насильства в сім'ї.

Стаття 3. Органи та установи, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

1. Здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї в межах наданих їм повноважень покладається на:

1) спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї;

2) відповідні підрозділи органів внутрішніх справ; {Пункт 2 частини першої статті 3 в редакції Закону N 599-VI (599-17) від 25.09.2008}

3) органи опіки і піклування;

4) спеціалізовані установи для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства;

кризові центри для членів сімей, в яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення (далі - кризові центри);

центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї.

{Пункт 4 частини першої статті 3 в редакції Закону N 599-VI (599-17) від 25.09.2008 }

2. Органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, підприємства, установи і організації незалежно від форми власності, об'єднання громадян, а також окремі громадяни можуть сприяти у здійсненні заходів з попередження насильства в сім'ї.

Стаття 4. Підстави для вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї

1. Підставами для вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї є:

заява про допомогу жертви насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї;

висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, бажання на вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї у разі, якщо повідомлення або заява надійшли не від нього особисто;

отримання повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення стосовно неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї.

2. Заява та повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення приймаються за місцем проживання постраждалого органами, зазначеними в пунктах 1 та 2 частини першої статті 3 цього Закону.

3. Орган, до якого надійшла заява або надійшло повідомлення про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення, розглядає заяву чи повідомлення та вживає в межах своїх повноважень передбачені законом заходи з попередження насильства в сім'ї.

4. Порядок розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення затверджується Кабінетом Міністрів України.

Розділ II

ОРГАНИ ТА УСТАНОВИ, НА ЯКІ ПОКЛАДАЄТЬСЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

Стаття 5. Повноваження спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї

Спеціально уповноважений орган виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї:

бере участь в розробленні та реалізує державну політику щодо попередження насильства в сім'ї;

координує діяльність відповідних підрозділів органів внутрішніх справ, органів опіки і піклування у питаннях попередження насильства в сім'ї; {Абзац третій статті 5 в редакції Закону N 599-VI (599-17) від 25.09.2008 }

визначає потребу регіонів у створенні спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї та організовує роботу з їх створення; {Абзац четвертий статті 5 в редакції Закону N 599-VI (599-17) від 25.09.2008 }

здійснює контроль за організацією і діяльністю спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї;

розробляє і затверджує методичні рекомендації щодо проходження корекційної програми та організовує забезпечення кризових центрів такими методичними рекомендаціями; {Статтю 5 доповнено абзацом згідно із Законом N 599-VI (599-17) від 25.09.2008 }

здійснює збір та узагальнення даних про насильство в сім'ї відповідно до законодавства;

організовує і проводить соціологічні, психолого-педагогічні та кримінологічні дослідження насильства в сім'ї;

надає органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам і організаціям незалежно від форми власності, об'єднанням громадян, окремим громадянам методичну і практичну допомогу, консультації з питань попередження насильства в сім'ї;

організовує і проводить просвітницьку та роз'яснювальну роботу серед членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися;

організовує і проводить просвітницьку та роз'яснювальну роботу серед громадськості про проблему насильства в сім'ї та заходи, які існують з попередження насильства в сім'ї; {Статтю 5 доповнено абзацом згідно із Законом N 599-VI (599-17) від 25.09.2008 }

організовує проходження корекційної програми особами, які вчинили насильство в сім'ї; {Статтю 5 доповнено абзацом згідно із Законом N 599-VI (599-17) від 25.09.2008 }

звертається до центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування за наданням відповідної допомоги жертвам насильства в сім'ї;

приймає і розглядає заяви та повідомлення про вчинення насильства в сім'ї і реальну загрозу його вчинення;

направляє жертв насильства в сім'ї та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, до спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї.

Стаття 6. Повноваження відповідних підрозділів органів внутрішніх справ щодо попередження насильства в сім'ї

{Назва статті 6 в редакції Закону N 599-VI (599-17) від 25.09.2008}

1. В органах внутрішніх справ заходи щодо попередження насильства в сім'ї здійснюють служба дільничних інспекторів міліції та кримінальна міліція у справах дітей, які:

виявляють причини і умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживають у межах своїх повноважень заходів щодо їх усунення;

беруть на профілактичний облік осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та проводять виховно-попереджувальну роботу з ними;

відвідують сім'ї, члени яких перебувають на профілактичному обліку, за місцем їх проживання і проводять з ними профілактичну роботу;

вносять офіційні попередження членам сім'ї про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї;

приймають та розглядають у межах своїх повноважень, визначених законом, заяви і повідомлення про насильство в сім'ї або про реальну загрозу його вчинення;

вживають відповідних заходів щодо припинення насильства в сім'ї, а також дій членів сім'ї, що направлені на виконання реальної загрози вчинення насильства в сім'ї;

повідомляють членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися;

направляють жертв насильства в сім'ї до спеціалізованих установ для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства;

вносять захисні приписи у випадках, передбачених цим Законом;

контролюють виконання вимог захисних приписів;

направляють осіб, які вчинили насильство в сім'ї, до кризових центрів для проходження корекційної програми;

взаємодіють із спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї, з органами опіки і піклування та спеціалізованими установами для осіб, які вчинили насильство в сім'ї, та жертв такого насильства у питаннях попередження насильства в сім'ї;

надають інформацію з питань попередження насильства в сім'ї на запит уповноважених органів;

здійснюють інші повноваження щодо попередження насильства в сім'ї, передбачені законом.
{Частина перша статті 6 в редакції Закону N 599-VI (599-17) від 25.09.2008}

2. Повноваження кримінальної міліції у справах дітей поширюються на випадки, коли жертва насильства в сім'ї або особа, стосовно якої існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї, а також особа, що вчинила насильство в сім'ї, не досягли 18-річного віку.

Стаття 7. Повноваження органів опіки і піклування щодо попередження насильства в сім'ї

Органи опіки і піклування:

надають допомогу у відновленні порушених прав та захисті законних інтересів неповнолітнім, які мають батьків і проживають у сім'ях, дітям-сиротам, які залишилися без піклування батьків і виховуються в сім'ях опікунів (піклувальників), прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу, а також членам сім'ї, визнаним в судовому порядку недієздатними, у випадках, коли стосовно них вчинено або існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї;

представляють у суді інтереси неповнолітніх та недієздатних членів сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї або стали жертвами насильства в сім'ї; {Абзац третій статті 7 із змінами, внесеними згідно із Законом N 599-VI (599-17) від 25.09.2008}

здійснюють інші повноваження щодо попередження насильства в сім'ї, передбачені законом.

Стаття 8. Кризові центри

1. Кризові центри створюються місцевими державними адміністраціями за поданням спеціально уповноваженого органу виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї відповідно до соціальних потреб регіону.

2. Кризові центри можуть також створюватися органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями, благодійними фондами, об'єднаннями громадян і окремими громадянами за погодженням із спеціально уповноваженим органом виконавчої влади з питань попередження насильства в сім'ї і реєструються в порядку, визначеному законом.

3. Працівники кризових центрів:

здійснюють прийом членів сім'ї, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї;

здійснюють прийом осіб, які вчинили насильство в сім'ї, для проходження корекційної програми;

організують надання необхідної психологічної, педагогічної, медичної, юридичної допомоги членам сім'ї, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї;

розробляють корекційні програми та організують їх проходження особами, які вчинили насильство в сім'ї;

відповідно до можливостей надають притулок для тимчасового перебування членам сім'ї, які можуть стати або стали жертвами насильства в сім'ї;

повідомляють членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено насильство в сім'ї, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися;

повідомляють службу дільничних інспекторів міліції чи кримінальну міліцію у справах дітей про виявлені факти реальної загрози застосування насильства в сім'ї або про факти вчинення такого насильства;

вивчають і узагальнюють причини та умови конкретних проявів насильства в сім'ї;

надають інформацію з питань попередження насильства в сім'ї на запит уповноважених органів;

забезпечують збереження конфіденційної інформації щодо осіб, які звернулися до кризового центру про допомогу;

взаємодіють із засобами масової інформації, громадськими організаціями у проведенні просвітницької та виховної роботи з питань попередження насильства в сім'ї.

{Частина третя статті 8 в редакції Закону N 599-VI (599-17) від 25.09.2008}

4. Кризові центри є неприбутковими організаціями, користуються правами юридичної особи, мають власні бланки, печатку з зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням.

Стаття 9. Центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї

1. Центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї створюються відповідно до законодавства, що регламентує створення закладів охорони здоров'я. Центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї можуть створюватися в системі діючих закладів охорони здоров'я.

2. В центри медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї поміщаються жертви насильства в сім'ї (з їхньої згоди або на їхнє прохання) на підставі рішення медичної комісії центру. Щодо неповнолітніх членів сім'ї необхідна згода одного з батьків, усиновителів, опікуна чи піклувальника, у разі, якщо вони не зазнали насильства від одного з них, або органу опіки і піклування.

{Частина друга статті 9 із змінами, внесеними згідно із Законом N 599-VI (599-17) від 25.09.2008}

3. Жертви насильства в сім'ї перебувають у центрах медико-соціальної реабілітації протягом терміну, необхідного для їхнього лікування та психо-соціальної реабілітації. За їхнім бажанням вони можуть пройти курс лікування та психо-соціальної реабілітації амбулаторно.

4. Працівники центрів медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї:

надають жертвам насильства в сім'ї первинну медико-санітарну і психологічну допомогу, окремі види психіатричної допомоги на підставах та в порядку, передбачених Законом України "Про психіатричну допомогу", іншими законами;

за необхідності направляють жертв насильства в сім'ї для відповідного подальшого лікування;

організують надання юридичних консультацій жертвам насильства в сім'ї;

повідомляють про вчинене насильство в сім'ї службу дільничних інспекторів міліції чи кримінальну міліцію у справах дітей;

надають інформацію з питань попередження насильства в сім'ї на запит уповноважених органів.

Розділ III

СПЕЦІАЛЬНІ ЗАХОДИ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

Стаття 10. Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї

1. Члену сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, вноситься офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, за умови відсутності в його діях ознак злочину, службою дільничних інспекторів міліції або кримінальною міліцією у справах дітей, про що йому повідомляється під розписку.

2. Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї може бути винесено осудній особі, яка на момент його винесення досягла 16-річного віку.

3. У разі вчинення особою насильства в сім'ї, після отримання нею офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, ця особа направляється до кризового центру для проходження корекційної програми, а також щодо неї у випадках і в порядку, передбачених цим Законом, може бути винесено захисний припис.

Проходження корекційної програми для такої особи є обов'язковим.

{Частина третя статті 10 в редакції Закону N 599-VI (599-17) від 25.09.2008}

{Статтю 11 виключено на підставі Закону N 599-VI (599-17) від 25.09.2008}

Стаття 12. Взяття на профілактичний облік та зняття з профілактичного обліку членів сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї

1. Членів сім'ї, яким було винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, служба дільничних інспекторів міліції чи кримінальна міліція у справах дітей беруть на профілактичний облік.

2. Зняття з профілактичного обліку членів сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї, проводиться органами, які брали особу на такий облік, якщо протягом року після останнього факту вчинення насильства в сім'ї особа жодного разу не вчинила насильства в сім'ї.

3. Порядок взяття на профілактичний облік та порядок зняття з профілактичного обліку членів сім'ї, яким було винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, затверджуються Міністерством внутрішніх справ України.

Стаття 13. Захисний припис

1. Особі, яка вчинила насильство в сім'ї після отримання офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, дільничним інспектором міліції або працівником кримінальної служби у справах дітей за погодженням з начальником відповідного органу внутрішніх справ і прокурором може бути винесений захисний припис.

2. Захисний припис не підлягає погодженню у разі наявності в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину.

3. Захисний припис може бути винесений до осудної особи, яка на момент винесення захисного припису досягла 16-річного віку.

4. Захисним приписом особі, стосовно якої він винесений, може бути заборонено чинити певну дію (дії) по відношенню до жертви насильства в сім'ї, а саме:

чинити конкретні акти насильства в сім'ї;

отримувати інформацію про місце перебування жертви насильства в сім'ї;

розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо жертва насильства в сім'ї за власним бажанням перебуває у місці, що невідоме особі, яка вчинила насильство в сім'ї;

відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї;

вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї.

5. Зазначені у частині четвертій цієї статті обмеження встановлюються на термін до 90 діб з дня погодження захисного припису з прокурором.

{Частина п'ята статті 13 із змінами, внесеними згідно із Законом N 599-VI (599-17) від 25.09.2008}

Стаття 14. Стягнення коштів на утримання жертв насильства в сім'ї у спеціалізованих установах для жертв насильства в сім'ї

Рішення про стягнення з осіб, які вчинили насильство в сім'ї, коштів на відшкодування витрат на утримання жертв насильства в сім'ї у спеціалізованих установах для жертв насильства в сім'ї приймається судом в установленому законом порядку за позовом адміністрації спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї.

Розділ IV

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВЧИНЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Стаття 15. Відповідальність за вчинення насильства в сім'ї

Члени сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї, несуть кримінальну, адміністративну чи цивільно-правову відповідальність відповідно до закону.

Розділ V

ФІНАНСУВАННЯ ОРГАНІВ ТА УСТАНОВ, НА ЯКІ ПОКЛАДАЄТЬСЯ ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Стаття 16. Джерела фінансування органів, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, і спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї

1. Фінансування органів та установ з попередження насильства в сім'ї, які належать до системи органів виконавчої влади чи органів місцевого самоврядування, здійснюється за рахунок коштів бюджету відповідного рівня.
2. Фінансування спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї, створених підприємствами, установами, організаціями, благодійними фондами, об'єднаннями громадян чи окремими громадянами, здійснюється за рахунок їхніх власних коштів.
3. Спеціалізовані установи для жертв насильства в сім'ї мають право на регресний позов про відшкодування коштів на утримання жертв насильства в сім'ї до осіб, які вчинили насильство в сім'ї.

Розділ VI

ОХОРОНА ПРАВ ЧЛЕНІВ СІМ'Ї ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ЗАХОДІВ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

Стаття 17. Охорона прав членів сім'ї при здійсненні заходів з попередження насильства в сім'ї

1. Членам сім'ї, стосовно яких здійснюються заходи з попередження насильства в сім'ї, держава гарантує охорону прав і законних інтересів.
2. Посадові особи та працівники, які здійснюють заходи з попередження насильства в сім'ї, не можуть розголошувати відомості про особисте та сімейне життя, що стали їм відомі у зв'язку з виконанням їх службових обов'язків.

Розділ VII

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності через три місяці з дня його опублікування.
2. Кабінету Міністрів України протягом місяця з дня набрання чинності цим Законом:

підготувати та подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законів України у відповідність із цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

відповідно до своєї компетенції забезпечити прийняття нормативно-правових актів, передбачених цим Законом;

забезпечити перегляд і скасування центральними і місцевими органами виконавчої влади їх нормативно-правових актів, що суперечать цьому Закону.

Президент України

Л.КУЧМА

м. Київ, 15 листопада 2001 року

№ 2789-III

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про захист суспільної моралі
(Відомості Верховної Ради (ВВР), 2004, N 14, ст.192)

Цей Закон встановлює правові основи захисту суспільства від розповсюдження продукції, що негативно впливає на суспільну мораль.

Стаття 1. Визначення термінів

У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

видовищний захід сексуального характеру - публічний показ у будь-якій формі продукції сексуального характеру і (або) сценічні дії, метою яких є втілення сексуальних дій;

державне регулювання і контроль обігу продукції, що негативно впливає на суспільну мораль, - визначення законом і прийнятими на його основі нормативно-правовими актами порядку й умов обігу відповідної продукції та контроль за ним, вироблення правових механізмів і встановлення прав та обов'язків органів державної влади, органів місцевого самоврядування, установ і організацій усіх форм власності по забезпеченню захисту суспільної моралі;

обіг продукції сексуального характеру - виготовлення (виробництво), зберігання, реклама, розповсюдження такої продукції у будь-якій формі, в тому числі і торгівля нею, ввезення, вивезення та транзит через територію України, поштова пересилка продукції сексуального характеру;

порнографія - вульгарно-натуралістична, цинічна, непристойна фіксація статевих актів, самоцільна, спеціальна демонстрація геніталій, антиетичних сцен статевого акту, сексуальних збочень, зарисовок з натури, які не відповідають моральним критеріям, ображають честь і гідність людини, спонукаючи негідні інстинкти;

продукція еротичного характеру - будь-які матеріальні об'єкти, предмети, друкована, аудіо-, відеопродукція, в тому числі реклама, повідомлення та матеріали, продукція засобів масової інформації, електронних засобів масової інформації, що містять інформацію еротичного характеру, має за мету досягнення естетичного ефекту, зорієнтована на доросле населення і не збуджує в аудиторії нижчі інстинкти, не є образливою;

продукція порнографічного характеру - будь-які матеріальні об'єкти, предмети, друкована, аудіо-, відеопродукція, в тому числі реклама, повідомлення та матеріали, продукція засобів масової інформації, електронних засобів масової інформації, змістом яких є детальне зображення анатомічних чи фізіологічних деталей сексуальних дій чи які містять інформацію порнографічного характеру;

продукція сексуального характеру - будь-які матеріальні об'єкти, предмети, друкована, аудіо-, відеопродукція, в тому числі реклама, повідомлення та матеріали, продукція засобів масової інформації, електронних засобів масової інформації, призначені для задоволення сексуальних потреб людини;

спеціалізований засіб масової інформації - періодичне друковане видання, радіо-, теле-, відеопрограми, інша форма розповсюдження масової інформації, у тому числі на електронних носіях, матеріали та повідомлення якого у цілому і систематично висвітлюють питання сексу або використовують сексуальну тематику як провідну;

спеціально визначене місце - територія чи приміщення, відведене для реклами, розповсюдження продукції чи проведення видовищних заходів сексуального характеру, з пристойним зовнішнім оформленням, максимально віддалене від місць масового відпочинку, освітніх закладів для неповнолітніх, пам'яток історії й культури, сакральних і ритуальних об'єктів та військових частин;

суспільна мораль - система етичних норм, правил поведінки, що склалися у суспільстві на основі традиційних духовних і культурних цінностей, уявлень про добро, честь, гідність, громадський обов'язок, совість, справедливість.

Інші поняття і терміни вживаються в цьому Законі в значеннях, визначених чинним законодавством України.

Стаття 2. Загальні положення

Виробництво та обіг у будь-якій формі продукції порнографічного характеру в Україні забороняються. Критерії віднесення продукції до такої, що має порнографічний характер, встановлюються спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері культури та мистецтв.

Виробництво та обіг у будь-якій формі продукції еротичного характеру та продукції, що містить елементи насильства та жорстокості, дозволяються виключно за умови дотримання обмежень, встановлених законодавством.

Забороняються виробництво та розповсюдження продукції, яка:

пропагує війну, національну та релігійну ворожнечу, зміну шляхом насильства конституційного ладу або територіальної цілісності України;

пропагує фашизм та неофашизм;

принижує або ображає націю чи особистість за національною ознакою;

пропагує бузувірство, блюзнірство, неповагу до національних і релігійних святинь;

принижує особистість, є проявом знущання з приводу фізичних вад (каліцтва), з душевнохворих, літніх людей;

пропагує невігластво, неповагу до батьків;

та інші шкідливі звички.

Стаття 3. Законодавство щодо захисту суспільної моралі

Правові засади України щодо захисту моральності у суспільстві складає Конституція України (254к/96-ВР), цей Закон, інші закони та нормативно-правові акти щодо захисту суспільної моралі, загальновизнані норми і принципи міжнародного права й міжнародних договорів України.

Стаття 4. Сфера дії Закону

Дія Закону поширюється на діяльність органів державної влади, органів місцевого самоврядування у частині державного регулювання і контролю за обігом продукції сексуального чи еротичного характеру, на діяльність установ та організацій усіх форм власності, юридичних осіб та громадян у сфері обігу відповідної продукції на території України, а також за її межами, якщо суб'єктами правовідносин є громадяни України та юридичні особи, зареєстровані відповідно до чинного законодавства України.

Дія цього Закону не поширюється на виробництво чи розповсюдження документальних матеріалів, художніх творів літератури, мистецтва та культури, які визнані класичним чи світовим мистецтвом, на обіг наукових, науково-популярних, публіцистичних, освітніх матеріалів з питань статі й сексу та виробів сексуального характеру медичного призначення.

Стаття 5. Основні напрями державного регулювання обігу інформаційної продукції, що негативно впливає на суспільну мораль

Змістом державної політики у сфері захисту суспільної моралі є створення необхідних правових, економічних та організаційних умов, які сприяють реалізації права на інформаційний простір, вільний від матеріалів, що становлять загрозу фізичному, інтелектуальному, морально-психологічному стану населення.

Основними напрямками державного регулювання обігу інформаційної продукції, що впливає на суспільну мораль, є:

формування єдиної комплексної системи забезпечення захисту моральних засад і утвердження здорового способу життя у сфері інформаційної діяльності, освіти та культури;

недопущення пропаганди в електронних та інших засобах масової інформації культу насильства, жорстокості, поширення порнографії;

впровадження експертної оцінки відео-, аудіо-, друкованої інформації та інформації на електронних носіях, розроблення механізмів і методик віднесення її до такої, що завдає шкоди суспільній моралі;

підтримка національної культури, мистецтва, кінематографії, книговидання, поліпшення системи пропаганди кращих зразків світової літератури, культури та мистецтва;

заборона демонстрації неліцензійної аудіо-, відеопродукції на всіх національних телерадіокомпаніях;

встановлення контролю за обігом продукції, що становить загрозу суспільній моралі;

приєднання до міжнародних договорів з питання захисту суспільної моралі.

Стаття 6. Заборона обігу предметів та продукції порнографічного характеру

Забороняється:

виробництво і ввезення в Україну творів, зображень, інших предметів порнографічного характеру з метою збуту чи розповсюдження, їх виготовлення, перевезення чи інше переміщення, реклама, збут чи розповсюдження;

обіг, демонстрація та прокат друкованих видань, кіно-, аудіо-, відео-, радіо-, телепродукції, матеріалів на електронних носіях, інших видів продукції, що пропагують порнографію.

Розміщення оголошень про інтимні зустрічі за винагороду та девіантні форми інтимних стосунків не в спеціалізованих засобах масової інформації заборонено.

Стаття 7. Захист неповнолітніх від негативного впливу продукції сексуального чи еротичного характеру

З метою захисту морального та фізичного життя неповнолітніх забороняється:

втягнення неповнолітніх у діяльність з виробництва й обігу продукції сексуального чи еротичного характеру, порнографічних матеріалів, надання послуг, а також організації й проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру;

розповсюдження продукції сексуального чи еротичного характеру, порнографічних матеріалів, надання послуг і проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру серед неповнолітніх;

використання образів неповнолітніх у будь-якій формі в продукції сексуального чи еротичного характеру і проведенні видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру.

Стаття 8. Розповсюдження продукції сексуального чи еротичного характеру

Розповсюдження продукції сексуального чи еротичного характеру дозволяється за наявності позитивного висновку Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі, і лише у спеціально відведених для цього місцях, визначених цим Законом, та у спосіб, встановлений органами державної влади й органами місцевого самоврядування в межах своєї компетенції.

Розповсюдження та реклама продукції сексуального характеру в житлових будинках, приміщеннях органів державної влади, закладах культури і мистецтва, в підземних переходах, станціях метрополітену, електропотягах і вокзалах, у кіосках продажу періодичної преси і павільйонах, у місцях громадського відпочинку, на вуличних лотках і ринках забороняються.

Органи державної влади та органи місцевого самоврядування можуть визначати, зважаючи на особливості місцевих умов, звичаї і традиції, додатково території та місця, в яких заборонено розповсюдження продукції сексуального характеру та проведення видовищних заходів сексуального характеру.

Розповсюдження продукції сексуального чи еротичного характеру допускається в спеціалізованих медичних закладах і установах, які мають відповідну ліцензію та ліцензію для надання медичної допомоги особам з сексуальними розладами.

Розповсюдження предметів сексуального чи еротичного характеру допускається лише у спеціалізованих магазинах. Власник магазину, що здійснює продаж відповідної продукції, зобов'язаний інформувати громадян про його специфіку.

Продукція сексуального чи еротичного характеру може розповсюджуватися лише за умови недоступності її неповнолітнім і ненав'язування споживачам.

Рішення про обмеження обігу матеріалів і продукції сексуального характеру за віковою ознакою приймають органи державної влади та органи місцевого самоврядування за погодженням з відповідними державними органами освіти.

Продукція сексуального чи еротичного характеру може розповсюджуватися лише за умови герметичної упаковки, спеціального маркування і за наявності повідомлення "продукція сексуального характеру, продаж неповнолітнім заборонено".

Порядок та умови оподаткування продукції сексуального чи еротичного характеру визначаються чинним законодавством.

Стаття 9. Умови та порядок ліцензування діяльності з обігу продукції сексуального чи еротичного характеру

Ввезення на територію України, виготовлення (виробництво), зберігання з метою розповсюдження та розповсюдження продукції, здійснення послуг і проведення видовищних заходів сексуального характеру здійснюються виключно за умови наявності спеціального дозволу (ліцензії) на кожний вид діяльності.

Вивіз з України, транзит через її територію та пересилка продукції сексуального чи еротичного характеру також потребує спеціального дозволу відповідних державних органів.

Надання ліцензій на ці види діяльності та їх анулювання здійснюються на загальних підставах тим органом виконавчої влади, до компетенції якого входить надання ліцензій на здійснення заявленої діяльності з урахуванням положень і в порядку, встановленому Законом України "Про ліцензування певних видів господарської діяльності" (1775-14).

Ліцензія видається терміном не менше трьох років. Продовження терміну дії ліцензії здійснюється у порядку, встановленому для її отримання.

Не можуть мати ліцензії:

неповнолітні;

особи, визнані судом недієздатними чи обмеженими судом у дієздатності;

особи, які відбувають покарання у місцях позбавлення волі;

особи, які мають судимість за втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, за тяжкі злочини проти життя, здоров'я та гідності людини, а також за особливо небезпечні злочини;

іноземці та особи без громадянства.

Ліцензування діяльності по створенню, трансляванню та розповсюдженню телерадіокомпаніями України кіно-, аудіо-, відеопродукції еротичного чи сексуального характеру здійснює Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення.

Ліцензування і реєстрацію кіно-, аудіо-, відеопродукції, що має обмеження глядацької аудиторії, здійснює центральний орган виконавчої влади у сфері культури і мистецтв. Відомості про реєстрацію кіно-, відеопродукції такого характеру обов'язково включаються до державного реєстру фільмів.

Ліцензування і реєстрацію спеціалізованих засобів масової інформації сексуального чи еротичного характеру здійснює центральний орган виконавчої влади у сфері інформації.

Ліцензію на експертну діяльність у сфері продукції, послуг і видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру, пов'язану з визначенням видів продукції, послуг і видовищних заходів сексуального характеру, умов їх розповсюдження, можуть мати лише органи державної влади.

На території України не діють ліцензії на будь-який вид продукції сексуального чи еротичного характеру та діяльність з обігу такої продукції, видані органами чи установами інших держав.

Стаття 10. Експертна діяльність та реєстрація продукції і видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру

Метою експертизи продукції та видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру є підготовка висновків про допущення обігу такої продукції відповідно до цього Закону та чинного законодавства у сфері захисту моральності суспільства.

Експертиза продукції сексуального чи еротичного характеру повинна проводитися щодо кожного виду продукції та видовищного заходу сексуального чи еротичного характеру за ініціативою фізичних та юридичних осіб і передувати етапу введення такої продукції в обіг.

Експертиза продукції та видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру за ініціативою органів державної влади та органів місцевого самоврядування може проводитися на будь-якому етапі обігу продукції сексуального чи еротичного характеру.

Експертну діяльність у сфері обігу продукції та видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру здійснюють виключно органи державної влади.

Стаття 11. Умови продажу і розповсюдження друкованої продукції сексуального чи еротичного характеру

Продаж і розповсюдження друкованої продукції та поліграфії сексуального чи еротичного характеру дозволяються лише за наявності позитивного висновку Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі і в спеціально відведених місцях.

Реалізація еротичної друкованої продукції чи друкованої продукції засобів масової інформації сексуального чи еротичного характеру, що не зареєстрована відповідно до Закону України "Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні" (2782-12), забороняється.

Розповсюдження друкованої продукції або поліграфії еротичного чи сексуального характеру поштою дозволяється лише в непрозорій герметичній упаковці, а продаж еротичних друкованих видань - у герметичній упаковці. На обкладинці забороняється детальне зображення статевих органів.

Розповсюдження друкованої продукції, поліграфії та друкованої продукції засобів масової інформації еротичного чи сексуального характеру без належних вихідних даних, а також індивідуальними розповсюджувачами забороняється.

Демонстрація і (або) реклама друкованої продукції, поліграфії чи друкованої продукції засобів масової інформації еротичного чи сексуального характеру у вікнах, вітринах та інших місцях загального огляду забороняються.

Залучення до продажу друкованої продукції, поліграфії та друкованої продукції засобів масової інформації еротичного чи сексуального характеру неповнолітніх, а також продаж (ознайомлення) особам, які не досягли 16, а в окремих випадках 18 років, продукції сексуального чи еротичного характеру забороняються.

У разі порушення положень цієї статті, а також при відсутності права займатися видавничою діяльністю друкована продукція чи поліграфія відповідного характеру вилучається із продажу уповноваженими органами державної влади у порядку, передбаченому чинним законодавством.

Стаття 12. Порядок організації та проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру

Проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру фізичними та юридичними особами дозволяється лише за наявності позитивного висновку Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі і в спеціально відведених місцях при дотриманні необхідних санітарних та гігієнічних норм, передбачених чинним законодавством.

Під час проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру забороняється демонстрація порнографії, пропаганда насилля чи жорстокості.

Під час проведення видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру забороняється здійснення сексуальних контактів.

Стаття 13. Порядок і умови публічної демонстрації продукції, що містить елементи еротики, засобами масової інформації

Теле- і радіокомпаніям, які діють в Україні, забороняється створювати, поширювати інформацію і транслювати кіно-, аудіо-, відеопродукцію, яка містить елементи порнографії.

Аудіо-, радіо-, кіно-, відеопродукція сексуального характеру, з елементами еротики, підлягає оцінці Національною експертною комісією України з питань захисту суспільної моралі.

Розповсюдження теле-, радіо-, аудіо- і відеопродукції сексуального чи еротичного характеру спеціалізованим засобом масової інформації можливе лише за умови спеціальної обробки сигналу. Організація, яка транслює відповідні програми, повинна блокувати передачу кодованого сигналу таким чином, щоб прийом сигналу став неможливим без пристрою декодування.

Трансляція теле-, відео- і радіопрограм, що містять елементи еротики, допускається з 24 годин до 4 годин, якщо інше скорочення часу трансляції не передбачено органами місцевого самоврядування.

Перед трансляцією теле- і радіопрограм сексуального чи еротичного характеру обов'язково має бути зроблено звукове або текстове повідомлення про характер програми і заборону перегляду чи прослуховування її неповнолітніми.

Час публічного показу, публічного сповіщення фільмів еротичного чи сексуального характеру, щодо яких встановлені певні обмеження глядацької аудиторії, визначаються умовами їх демонстрування відповідно до затвердженого Кабінетом Міністрів України Положення про державне посвідчення на право розповсюдження і демонстрування фільмів (1315-98-п).

Продаж або прокат населенню продукції електронних засобів масової інформації сексуального характеру, продукції та аудіо-, відеокасет із записами сексуального чи еротичного характеру дозволяється за наявності позитивного висновку Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі на кожен вид такої продукції, ліцензії та інших необхідних документів, визначених чинним законодавством.

Кінотеатри, відеосалони, відеозали мають право публічної демонстрації кіно-, аудіо-, відеопродукції сексуального чи еротичного характеру лише за наявності позитивного висновку Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі, ліцензії та інших необхідних документів, визначених чинним законодавством.

Адміністрація організації, що публічно демонструє кіно-, аудіо-, відеопродукцію еротичного чи сексуального характеру, зобов'язана вказувати на афіші чи програмі передач категорію прокату відповідної продукції.

У разі порушення положень цієї статті ліцензії теле- чи радіокомпаній, а також організацій, що розповсюджують чи публічно демонструють кіно-, аудіо-, відеопродукцію еротичного характеру, скасовуються у встановленому чинним законодавством порядку.

Стаття 14. Рекламна діяльність та її особливості при реалізації продукції сексуального чи еротичного характеру

Реклама діяльності з обігу продукції, послуг і видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру, а також реклама діяльності рекламодавця та розповсюджувача реклами дозволяється лише за наявності спеціального дозволу (ліцензії), отримання якого повинно передувати етапу її виробництва і розповсюдження.

Використання в рекламі текстової, візуальної чи звукової інформації, що здатна спричинити шкоду моральному здоров'ю населення, в засобах масової інформації забороняється.

Реклама будь-якої продукції, товарів і послуг, що містить тексти і (або) зображення сексуального характеру, дозволяється лише в спеціалізованих засобах масової інформації.

Реклама продукції сексуального чи еротичного характеру, що не містить зображень і текстів сексуального характеру, допускається без будь-яких обмежень. Порядок виробництва і розповсюдження реклами продукції сексуального характеру визначається чинним законодавством.

Зовнішня реклама (відкриті вітрини, щити на будинках, вулицях тощо), що містить тексти і (або) зображення сексуального чи еротичного характеру, забороняється.

Реклама продукції сексуального чи еротичного характеру та реклама про самого рекламодавця забороняється, якщо його діяльність, згідно з положеннями цього Закону, потребує спеціального дозволу, але відповідної ліцензії немає.

Реклама продукції сексуального чи еротичного характеру іноземною мовою повинна містити переклад мовою більшості населення країни.

Стаття 15. Нагляд і контроль у сфері захисту суспільної моралі

Державний нагляд за додержанням вимог цього Закону та чинного законодавства у сфері захисту суспільної моралі в межах своєї компетенції здійснюють Міністерство культури і мистецтв України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство юстиції України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство внутрішніх справ України, Генеральна прокуратура України, Державна митна служба України, Державний комітет телебачення і радіомовлення України, Національна рада України з питань телебачення і радіомовлення, Національна експертна комісія України з питань захисту суспільної моралі.

Контроль за наявністю ліцензії у суб'єктів господарювання, дотримання ними ліцензійних умов здійснюють спеціально уповноважений орган, що видав відповідну ліцензію, правоохоронні органи та інші органи виконавчої влади в межах своїх повноважень шляхом проведення планових та позапланових перевірок.

Орган, що здійснює перевірку, за її результатами складає протокол (акт) із зазначенням виявлених порушень чинного законодавства і виносить рішення, в якому зобов'язує суб'єкт господарювання усунути порушення у сфері захисту суспільної моралі чи ліцензування.

Державні контролюючі органи та органи місцевого самоврядування у разі виявлення порушень ліцензійних умов зобов'язані повідомити про ці порушення орган ліцензування.

Спеціально уповноважений орган, що видав відповідну ліцензію, має право розглядати справи про порушення суб'єктами господарювання вимог цього Закону, чинного законодавства у сфері захисту суспільної моралі, ліцензійних умов і за результатами розгляду виносити попередження, застосовувати штрафні санкції, призупиняти чи анулювати ліцензію, передавати справи про порушення у цій сфері на розгляд прокуратури та суду.

Стаття 16. Повноваження вищих органів державної влади України у сфері захисту суспільної моралі та обігу продукції і видовищних заходів сексуального характеру

Верховна Рада України і Президент України визначають державну політику у сфері захисту суспільної моралі та обігу продукції і видовищних заходів сексуального характеру, а також продукції, що містить пропаганду культу насильства, жорстокості і порнографії, законодавчі основи її реалізації та гарантії правового захисту працівників цієї сфери.

Кабінет Міністрів України забезпечує реалізацію державної політики у сфері захисту суспільної моралі й обігу продукції і видовищних заходів сексуального характеру, координує і контролює діяльність міністерств та інших центральних органів державної виконавчої влади у цій сфері.

Стаття 17. Статус Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі

З метою реалізації та додержання вимог чинного законодавства у сфері захисту суспільної моралі, обігу продукції і видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру, продукції, що містить пропаганду культу насильства, жорстокості і порнографії, створюється Національна експертна комісія України з питань захисту суспільної моралі (далі - Національна комісія).

Національна комісія є постійним позавідомчим державним експертним і контролюючим органом, який діє відповідно до цього Закону та чинного законодавства України і є відповідальним за утвердження здорового способу життя, належного стану моральності суспільства, контролює обіг продукції і видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру.

Рішення Національної комісії, прийняті в межах її повноважень, є обов'язковими для розгляду центральними і місцевими органами влади, засобами масової інформації всіх форм власності, а також фізичними та юридичними особами.

Національна комісія має право залучати державні органи та їх представників, а також на договірних умовах окремих спеціалістів для надання й аналізу інформації у сфері захисту суспільної моралі.

Фінансування Національної комісії здійснюється за рахунок коштів державного бюджету.

Стаття 18. Організаційні засади діяльності Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі

Національна комісія формується з провідних діячів культури, мистецтва, науки і освіти, психіатрів, сексопатологів, фахівців у галузі інформації та інших, які рекомендуються для участі у роботі Національної комісії установами і організаціями, в яких вони працюють.

Чисельність і персональний склад (862-2004-р) Національної комісії та положення (1550-2004-п) про неї затверджуються Кабінетом Міністрів України за поданням її голови. Термін повноважень членів Національної комісії - 5 років.

Члени Національної комісії не можуть бути засновниками (співзасновниками) чи мати фінансову зацікавленість у жодному засобі масової інформації чи телерадіокомпанії.

Члени Національної комісії обирають із свого складу голову Національної комісії та його заступників.

Голова та його заступники працюють у Національній комісії на постійній основі, решта членів Національної комісії - на громадських засадах.

Стаття 19. Компетенція Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі

Основними завданнями Національної комісії є:

координація розробки концепції захисту суспільної моралі, розробка засад державної політики з обігу продукції сексуального характеру та регулювання відповідних відносин;

аналіз процесів і тенденцій, що відбуваються у сфері захисту суспільної моралі, розробка рекомендацій для органів державної влади та місцевого самоврядування по їх правовому регулюванню;

контроль за дотриманням чинного законодавства України у сфері захисту суспільної моралі;

участь у розробці міжнародних договорів України з питань захисту суспільної моралі.

До обов'язків Національної комісії належить:

аналіз теле-, радіо-, відеопродукції, репертуару кінотеатрів, кіно-, відеоустановок, відеозалів, друкованої продукції засобів масової інформації, а також видовищних заходів стосовно їх відповідності вимогам чинного законодавства щодо захисту суспільної моралі;

попередження розповсюдження та заборона демонстрації фільмів, програм, інформаційних матеріалів, видовищних заходів тощо, які завдають шкоди моральності суспільства;

консультативна допомога органам державної влади і місцевого самоврядування, установам і організаціям всіх форм власності, фізичним і юридичним особам з питань державного регулювання і контролю за обігом продукції і видовищних заходів сексуального характеру;

створення бази даних (каталогу) всіх видів продукції сексуального характеру і продукції, що містить елементи еротики, насилля і жорстокості;

створення архіву та бібліотеки матеріалів еротичної проблематики, порнографічного характеру та матеріалів, що пропагують насилля і жорстокість;

моніторинг практики застосування законодавства з питань захисту суспільної моралі, розроблення пропозицій щодо його вдосконалення;

організація та проведення науково-практичних конференцій, семінарів з актуальних питань утвердження моральності у суспільстві, встановлення міжнародних зв'язків та вивчення досвіду роботи відповідних зарубіжних організацій;

розгляд скарг громадян про порушення вимог законодавства у сфері захисту суспільної моралі та вжиття належних заходів реагування відповідно до своїх повноважень.

Національна комісія має право:

отримувати від усіх органів державної влади і місцевого самоврядування, засобів масової інформації документи, інформацію щодо їх діяльності з питань, визначених цим Законом;

отримувати копії фільмів, аудіо-, відеозаписи теле- і радіопрограм, продукцію друкованих засобів масової інформації, необхідні для виконання своїх завдань та проведення експертизи;

проводити у межах своєї компетенції перевірки діяльності засобів масової інформації, установ і організацій всіх форм власності, що займаються діяльністю з обігу продукції і видовищних заходів сексуального характеру, а також продукції, що містить елементи насилля і жорстокості;

викликати на свої засідання представників теле-, радіокомпаній, демонстраторів відеофільмів, редакторів друкованих засобів масової інформації, організаторів видовищних заходів сексуального характеру для отримання інформації та роз'яснень з питань їхньої діяльності;

вносити пропозиції стосовно притягнення засобів масової інформації та їх керівників, які порушують законодавство у сфері захисту суспільної моралі, до передбаченої законом відповідальності;

ініціювати питання про припинення дії ліцензії на діяльність з обігу продукції і видовищних заходів сексуального характеру, за умови виявлення порушень цього Закону.

Стаття 20. Порядок проведення експертизи продукції і видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру

Метою експертизи продукції і видовищних заходів сексуального чи еротичного характеру є підготовка висновків про відповідність такої продукції чинному законодавству про захист суспільної моралі й можливість її обігу на території України.

Ініціювати експертизу, крім самої Національної комісії, мають право державні й громадські організації, фізичні та юридичні особи, виробники і розповсюджувачі предметів і продукції, що звернулися до Національної комісії з офіційним зверненням.

Для експертної оцінки й одержання висновку щодо відповідності продукції вимогам чинного законодавства до Національної комісії, центральних органів виконавчої влади у сфері культури і мистецтв, інформації, телебачення і радіомовлення, освіти, захисту прав споживачів та інших, до відання яких входять питання захисту суспільної моралі, подаються заява, предмети і (або) продукція сексуального чи еротичного характеру та платіжне доручення про оплату проведення експертизи.

Орган, що здійснює експертизу, у місячний термін розглядає заяву і проводить експертизу продукції, приймає відповідне рішення і не пізніше як у десятиденний термін письмово повідомляє про нього заявникам.

Перевищення встановленого цим Законом терміну прийняття рішення щодо експертної оцінки відповідної продукції може бути оскаржено в суд у порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством України.

Документи та матеріали, що подані для експертної оцінки, реєструються, оформлюються резолюцією державного органу, що здійснює експертизу, і передаються експерту (експертам) для оцінки.

Експертні висновки можуть бути оскаржені в порядку цивільного судочинства.

Стаття 21. Відповідальність за порушення законодавства про захист суспільної моралі

Порушення норм законодавства України про захист суспільної моралі, умов обігу продукції, порядку проведення видовищних заходів сексуального характеру та розповсюдження продукції, яка містить елементи порнографії, тягне за собою цивільно-правову, дисциплінарну, адміністративну чи кримінальну відповідальність згідно з чинним законодавством України.

Дії посадових осіб органів державної влади, ісцевого самоврядування, засобів масової інформації, дії установ і організацій усіх форм власності, юридичних і фізичних осіб, що порушують норми цього Закону, можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Стаття 22. Порядок введення в дію цього Закону

Закон України "Про захист суспільної моралі" набирає чинності з дня його опублікування.

У тримісячний термін усі закони та нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади приводяться у відповідність з положеннями цього Закону.

До приведення законодавства у відповідність із цим Законом закони та інші нормативно-правові акти застосовуються у частині, що не суперечить цьому Закону.

Кабінету Міністрів України у шестимісячний термін з дня опублікування цього Закону підготувати та затвердити нормативно-правові акти, положення й кошториси Національної експертної комісії України з питань захисту суспільної моралі.

Президент України
м. Київ, 20 листопада 2003 року
N 1296-IV

Л.КУЧМА

ПОСТАНОВА
від 26 квітня 2003 р. N 616
Київ

Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу

*{ Із змінами, внесеними згідно з Постановами КМ
N 1572 (1572-2004-н) від 17.11.2004
N 1757 (1757-2004-н) від 25.12.2004
N 305 (305-2005-н) від 20.04.2005
N 1134 (1134-2007-н) від 19.09.2007 }*

Відповідно до статті 4 Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" (2789-14) Кабінет Міністрів України **п о с т а н о в л я є:**

Затвердити Порядок розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, що додається.

Прем'єр-міністр України

В.ЯНУКОВИЧ

Інд. 28

ЗАТВЕРДЖЕНО
постановою Кабінету Міністрів України
від 26 квітня 2003 р. N 616

ПОРЯДОК
розгляду заяв та повідомлень про вчинення
насильства в сім'ї або реальну його загрозу

{ У тексті Порядку слово "Держкомсім'ямолодь" в усіх відмінках замінено словом "Мінсім'ядітимолодь" у відповідному відмінку згідно з Постановою КМ N 1572 (1572-2004-н) від 17.11.2004 }

{ У тексті Порядку слово "Мінсім'ядітимолодь" в усіх відмінках замінено словом "Мінмолодьспорт" у відповідному відмінку згідно з Постановою КМ N 305 (305-2005-н) від 20.04.2005 }

*{ У тексті Порядку та додатка до нього слово "неповнолітніх"
замінено словом "дітей" згідно з Постановою КМ N 1134
(1134-2007-п) від 19.09.2007 }*

1. Цей Порядок визначає механізм прийняття, обліку і розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу (далі - заява).
  2. Прийняття, облік і розгляд заяв здійснюється за місцем проживання постраждалого від насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства, Мінмолодьспорту, управлінням або відділом у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації, службою дільничних інспекторів міліції та кримінальною міліцією у справах дітей органу внутрішніх справ (далі - органи).
  3. Усна заява викладається заявником і записується посадовою особою відповідного органу, а письмова - надсилається поштою або подається особисто, або передається через іншу особу.
  4. У заяві зазначається прізвище, ім'я та по батькові, місце проживання постраждалого від насильства в сім'ї або члена сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення насильства, а також міститься інформація про те, ким вчинено насильство в сім'ї, час і місце його вчинення, умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування, інші обставини вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення.
  5. Заява одразу після надходження до Мінмолодьспорту, управління або відділу у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації реєструється в журналі обліку заяв про вчинення насильства в сім'ї, а до служби дільничних інспекторів міліції та кримінальної міліції у справах дітей органу внутрішніх справ - у книзі обліку заяв про злочини та пригоди.
  6. Відмова у прийнятті та розгляді заяви не допускається.
  7. Органи розглядають заяву не більше ніж протягом трьох днів. Якщо виникає потреба у перевірці викладених у заяві фактів та з'ясуванні додаткових обставин, заява розглядається не більше ніж протягом семи календарних днів.
- У разі коли заява стосується неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї, відповідна інформація подається службі у справах дітей та органу опіки і піклування.
8. Служба дільничних інспекторів міліції, кримінальна міліція у справах дітей органу внутрішніх справ інформує протягом трьох днів про отримання заяви управління або відділу у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації.
  9. Про отримання заяви, в якій міститься повідомлення про існування загрози життю і здоров'ю особи, негайно інформується відповідний орган внутрішніх справ (за спеціальною телефонною лінією 02) для вжиття заходів до припинення насильства або дій членів сім'ї, спрямованих на виконання реальної загрози його вчинення.
  10. Під час розгляду заяви здійснюється відвідання постраждалого від насильства в сім'ї або особи, стосовно якої існує реальна загроза вчинення насильства, за місцем проживання

представниками служби дільничних інспекторів міліції, управління або відділу у справах сім'ї та молоді, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді відповідної місцевої держадміністрації, а у разі отримання зазначеної інформації стосовно неповнолітнього - із залученням представників органу опіки та піклування, кримінальної міліції у справах дітей органу внутрішніх справ і служби у справах дітей.

(Пункт 10 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1757 (1757-2004-п) від 25.12.2004)

11. Управління або відділ у справах сім'ї та молоді відповідної місцевої держадміністрації організовує надання постраждалим від насильства в сім'ї та членам сім'ї, стосовно яких існує реальна його загроза, психологічних, юридичних, соціально-педагогічних, соціально-медичних, інформаційних та інших послуг, якими вони можуть скористатися через мережу центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та їх спеціалізованих служб, а у разі потреби направляють їх до спеціалізованих установ для постраждалих від насильства в сім'ї (кризові центри, притулки, центри медико-соціальної реабілітації). (Пункт 11 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ N 1757 (1757-2004-п) від 25.12.2004)

12. Відомості про особисте життя та інша інформація, що міститься у заяві, не підлягають розголошенню.

МІНІСТЕРСТВО УКРАЇНИ У СПРАВАХ СІМ'І, ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Н А К А З

09.03.2004 N 3/235

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
30 березня 2004 р.
за N 399/8998

Про затвердження Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї
{ *Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту N 2089/628 ([з0813-06](#)) від 21.06.2006* }
{ *У тексті Наказу слова "центри соціальних служб для молоді" в усіх відмінках замінено словами "центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді" у відповідному відмінку згідно з Наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту N 2089/628 ([з0813-06](#)) від 21.06.2006* }

Відповідно до Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" ([2789-14](#)) та з метою забезпечення взаємодії органів і установ, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, **Н А К А З У Є М О:**

1. Затвердити Інструкцію щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї (далі - Інструкція), що додається.
2. Республіканському комітету у справах сім'ї та молоді Автономної Республіки Крим, управлінням у справах сім'ї та молоді, службам у справах неповнолітніх обласних, Київської та Севастопольської міських державних адміністрацій; Республіканському Автономної Республіки Крим, обласним, Київському та Севастопольському міським центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, ГУМВС України в Автономній Республіці Крим, м. Києві та Київській області, УМВС України в областях та м. Севастополі забезпечити неухильне виконання зазначеної Інструкції.
3. Визнати таким, що втратив чинність, наказ МВС України від [09.04.2002](#) N 329 ([з0380-02](#)) "Про затвердження інструкції про порядок узяття на профілактичний облік та порядок зняття з профілактичного обліку осіб, які вчинили насильство в сім'ї", зареєстрований в Міністерстві юстиції України [22.04.2002](#) за N 380/6668.
4. Контроль за виконанням наказу покласти на заступників Міністра України у справах сім'ї, дітей та молоді відповідно до розподілу функціональних обов'язків, заступників Міністра внутрішніх справ України Опанасенка П.М. та Присяжнюка А.Й.

Міністр України у справах
сім'ї, дітей та молоді

В.І.Довженко

Міністр внутрішніх
справ України

М.В.Білоконь

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства України
у справах сім'ї, дітей та
молоді,
Міністерства внутрішніх
справ України
09.03.2004 N 3/235

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
30 березня 2004 р.
за N 399/8998

ІНСТРУКЦІЯ

щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї

{ Назва Інструкції із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту N 2089/628 (з0813-06) від 21.06.2006 }

{ У тексті Інструкції та додатках до неї, слова "центри соціальних служб для молоді", "центри ССМ" у всіх відмінках та числах замінено словами "центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді" у відповідному відмінку та числі згідно з Наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту N 2089/628 (з0813-06) від 21.06.2006 }

ЗАГАЛЬНІ

ПОЛОЖЕННЯ

1. Ця Інструкція визначає порядок здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї управліннями (відділами) у справах сім'ї та молоді, службами у справах неповнолітніх, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, службою дільничних інспекторів міліції та кримінальною міліцією у справах неповнолітніх органів внутрішніх справ та механізм їх взаємодії.

2. У своїй діяльності щодо попередження насильства в сім'ї працівники управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді керуються Конституцією України (254к/96-ВР), Законами України "Про попередження насильства в сім'ї" (2789-14), "Про охорону дитинства" (2402-14), "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх" (20/95-ВР

), "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю" (2558-14), постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 N 616 (616-2003-п) "Про затвердження Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу", наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 16.01.2004 N 5/34/24/11 (z0099-04) "Про затвердження Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення", зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 22.01.2004 за N 99/8698, іншими нормативно-правовими актами та цією Інструкцією.

3. В Інструкції використовується така термінологія: Насильство в сім'ї - будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування одного члена сім'ї по відношенню до іншого члена сім'ї, якщо ці дії порушують конституційні права і свободи члена сім'ї як людини та громадянина і наносять йому моральну шкоду, шкоду його фізичному чи психічному здоров'ю.

Фізичне насильство в сім'ї - умисне нанесення одним членом сім'ї іншому члену сім'ї побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до смерті постраждалого, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди його честі і гідності.

Сексуальне насильство в сім'ї - протиправне посягання одного члена сім'ї на статеву недоторканість іншого члена сім'ї, а також дії сексуального характеру по відношенню до неповнолітнього члена сім'ї.

Психологічне насильство в сім'ї - насильство, пов'язане з дією одного члена сім'ї на психіку іншого члена сім'ї шляхом словесних образ або погроз, переслідування, залякування, якими навмисно спричиняється емоційна невпевненість, нездатність захистити себе та може завдатися або завдається шкода психічному здоров'ю.

Економічне насильство в сім'ї - умисне позбавлення одним членом сім'ї іншого члена сім'ї житла, їжі, одягу та іншого майна чи коштів, на які постраждалий має передбачене законом право, що може призвести до його смерті, викликати порушення фізичного чи психічного здоров'я.

Попередження насильства в сім'ї - система соціальних і спеціальних заходів, спрямованих на усунення причин і умов, які сприяють вчиненню насильства в сім'ї, припинення насильства в сім'ї, яке готується або вже почалося, притягнення до відповідальності осіб, винних у вчиненні насильства в сім'ї, а також медико-соціальна реабілітація жертв насильства в сім'ї.

Реальна загроза вчинення насильства в сім'ї - погроза вчинення одним членом сім'ї стосовно іншого члена сім'ї умисних дій, передбачених абзацом другим цього пункту, якщо є реальні підстави очікувати її виконання.

Жертва насильства в сім'ї - член сім'ї, який постраждав від фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства з боку іншого члена сім'ї.

ЗДІЙСНЕННЯ ЗАХОДІВ З ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА В СІМ'І

Управління (відділи) у справах сім'ї та молоді:

4. Координують діяльність служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служби дільничних інспекторів міліції, кримінальної міліції у справах неповнолітніх, органів опіки і піклування у питаннях попередження насильства в сім'ї.

5. Ініціюють створення при місцевих органах виконавчої влади й органах місцевого самоврядування та забезпечують роботу постійно діючих робочих комісій (далі - комісій) з питань координації дій щодо попередження насильства в сім'ї.

До складу комісій входять представники управління (відділу) у справах сім'ї та молоді, кримінальної міліції у справах неповнолітніх та служби дільничних інспекторів міліції органів внутрішніх справ, служби у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, а також можуть залучатися представники органів освіти, охорони здоров'я, праці та соціального захисту населення, громадських організацій (за їх згодою).

6. Створюють банк даних сімей, де існують випадки вчинення насильства в сім'ї або виникає реальна загроза його вчинення. Інформація про такі сім'ї надається органами внутрішніх справ, охорони здоров'я, навчальними закладами, службами у справах неповнолітніх, центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, органами опіки і піклування, а також може надходити від підприємств, установ і організацій та окремих громадян.

7. Приймають та розглядають заяви (повідомлення) про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення відповідно до Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 N 616 (616-2003-п). Заяви та повідомлення реєструються у журналі обліку заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї (додаток 1).

8. Заява про вчинення чи реальну загрозу вчинення фізичного або сексуального насильства в сім'ї, після її реєстрації, направляється до територіального органу внутрішніх справ, де розглядається відповідно до нормативно-правових актів МВС України, про що в графі "Вжиті заходи" робиться відмітка, а копія заяви залишається в управлінні (відділі) у справах сім'ї та молоді для відстеження результатів подальшої роботи та вжитих заходів.

9. У разі отримання усної заяви (повідомлення) посадова особа управління (відділу) складає відповідний акт отримання усної заяви за встановленим зразком (додаток 2), який також реєструється у журналі обліку заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї.

Акт отримання усної заяви про вчинення фізичного або сексуального насильства в сім'ї чи реальну загрозу його вчинення також направляється до відповідного органу внутрішніх справ, а копія - залишається в управлінні (відділі) у справах сім'ї та молоді.

10. За наслідками відвідання заявника за місцем проживання складають акт обстеження, у якому зазначаються склад сім'ї, наявність неповнолітніх дітей, загальний аналіз ситуації, що склалася в родині, факти прояву будь-яких форм насильства (фізичного, сексуального, психологічного, економічного), вжиті заходи щодо припинення насильства та надання допомоги членам сім'ї, постраждалим від насильства або стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, висновки щодо необхідності здійснення подальшої роботи (проведення виховно-попереджувальної роботи з членами сім'ї, винними у вчиненні насильства в сім'ї, взяття їх на профілактичний облік, здійснення соціального супроводу сім'ї, надання психологічної допомоги постраждалому члену сім'ї, вилучення дитини з сім'ї тощо).

В акті обстеження вказується склад комісії (прізвище, ім'я, по батькові та посади членів комісії), дата відвідання.

11. Організують і проводять просвітницьку та роз'яснювальну роботу серед членів сім'ї, де виникає реальна загроза вчинення насильства в сім'ї або де було вчинено таке насильство, про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися.

12. Організують надання постраждалим від насильства в сім'ї та членам сім'ї, стосовно яких існує реальна його загроза, психологічних, юридичних, соціально-педагогічних, інформаційних та інших послуг.

При необхідності направляють жертв насильства в сім'ї та членів сім'ї, стосовно яких існує реальна загроза його вчинення, до спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї (кризові центри, притулки, центри медико-соціальної реабілітації).

Здійснюють контроль за організацією і діяльністю спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї.

13. Для організації надання необхідної допомоги особам, які стали жертвами насильства в сім'ї, створюють банк даних про місцеві організації, установи та заклади, які працюють у напрямку попередження насильства в сім'ї, та послуги, які ними надаються.

Сприяють реалізації проєктів та заходів громадських організацій та об'єднань щодо попередження насильства в сім'ї.

Інформують громадськість про установи та органи, які надають допомогу потерпілим від насильства в сім'ї та особам, стосовно яких існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї.

14. У разі потреби звертаються до центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування за наданням необхідної допомоги жертвам насильства в сім'ї, а також до органів опіки і піклування у разі необхідності надання допомоги у відновленні порушених прав та захисті законних інтересів неповнолітніх та недієздатних членів сім'ї, які стали жертвами насильства в сім'ї, представлення їх інтересів у суді.

15. Організують та беруть участь у проведенні семінарів, "круглих столів", конференцій та інших заходів, спрямованих на запобігання насильству в сім'ї.

Надають консультації з питань попередження насильства в сім'ї громадянам, установам і організаціям, органам виконавчої влади та місцевого самоврядування.

16. Для збору даних про насильство в сім'ї щоквартально узагальнюють інформацію служби дільничних інспекторів міліції, кримінальної міліції у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служб у справах неповнолітніх про кількість звернень з питань вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення; кількість осіб, які перебувають на профілактичному обліку в органах внутрішніх справ; кількість осіб, яким винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, та кількість захисних приписів; кількість осіб, притягнутих до відповідальності за вчинення насильства в сім'ї; кількість наданих послуг тощо.

За наслідками узагальненої інформації визначають потребу регіону у створенні спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї та вносять відповідні пропозиції на розгляд місцевих державних адміністрацій.

Служби у справах неповнолітніх:

17. Уживають заходів щодо своєчасного виявлення дітей, над якими вчинено насильство в сім'ї або існує загроза його вчинення.

18. Ведуть загальний облік дітей, стосовно яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення, та сімей, у яких діти зазнали насильства.

19. Надають необхідну допомогу дитині, яка зазнала насильства в сім'ї, а у разі загрози його вчинення вживають заходів щодо попередження насильства у відношенні до дитини.

20. Вживають невідкладних заходів до ліквідації наслідків і загрози неправомірних дій у відношенні до дитини.

У разі потреби разом з кримінальною міліцією у справах неповнолітніх вирішують питання про тимчасове вилучення дитини з сім'ї, де вона зазнала насильства або де існує реальна загроза його вчинення, та подальше її влаштування.

21. Проводять профілактичну та роз'яснювальну роботу з батьками, особами, що їх замінюють, та іншими членами сімей у родинях, де існують випадки вчинення насильства щодо дітей або існує реальна загроза його вчинення.

22. Спільно з членами постійно діючої комісії перевіряють отриману інформацію про вчинення насильства стосовно неповнолітніх або реальну його загрозу (проводять зустрічі з дитиною, членами сім'ї, працівниками закладу освіти, де навчаються чи виховуються діти, сусідами тощо), проводять обстеження житлово-побутових умов сім'ї.

23. Розглядають заяви (повідомлення) про випадки вчинення в сім'ї насильства, жорстокого поведіння стосовно неповнолітнього відповідно до Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поведіння з дітьми або реальної загрози його вчинення, затвердженого спільним наказом Держкомсім'ямолоді, МВС, МОН, МОЗ від 16.01.2004 N 5/34/24/11 ([z0099-04](#)), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22.01.2004 за N 99/8698, та в межах компетенції вживають заходи щодо захисту прав дитини.

24. Порують питання перед відповідними органами про притягнення до відповідальності осіб, які допустили порушення прав, свобод і законних інтересів неповнолітніх. Представляють інтереси неповнолітніх у суді.

25. Повідомляють про випадки вчинення насильства в сім'ї відповідний відділ (управління) у справах сім'ї та молоді, кримінальну міліцію у справах неповнолітніх органів внутрішніх справ у термін не більше трьох днів з часу отримання такої інформації.

26. Щоквартально направляють до відповідного управління (відділу) у справах сім'ї та молоді інформацію про кількість звернень з питань вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення стосовно неповнолітніх та кількість сімей, у яких діти зазнали насильства.

Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді:

27. Здійснюють приймання інформації про випадки реальної загрози або вчинення будь-яких форм насильства в сім'ї через мережу спеціалізованих формувань центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді: службу соціальної підтримки сімей, службу "Телефон довіри", консультаційні пункти в закладах соціального спрямування тощо. { Пункт 27 в редакції Наказу Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту N 2089/628 ([z0813-06](#)) від 21.06.2006 }

28. У разі необхідності надають під час звернень особам, що постраждали від різних форм насильства в сім'ї, термінову психологічну (психокорекція, психотерапія, консультування), соціально-медичну (консультування медиків), юридичну та інформаційну допомогу. Здійснюють реабілітаційні заходи, спрямовані на відновлення соціальних функцій, морального, психічного та фізичного стану дітей і молоді, які зазнали насильства в сім'ї.

29. Здійснюють соціальне інспектування сімей у складних життєвих обставинах, де мають місце випадки вчинення насильства в сім'ї або в яких існує загроза його вчинення, відповідно до Порядку здійснення працівниками центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді соціального інспектування з метою забезпечення супроводу сімей у складних життєвих обставинах, затвердженого наказом Держкомсім'ямолоді України від 04.02.2002 N 11 (z0319-02), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 01.04.2002 за N 319/6607. За результатами обстеження сім'ї, у разі необхідності, приймають рішення про взяття сім'ї під соціальний супровід центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді. {Пункт 29 із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту N 2089/628 (z0813-06) від 21.06.2006 }

30. Повідомляють про випадки звернень стосовно вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення відповідне управління (відділ) у справах сім'ї та молоді, а у випадку вчинення насильства стосовно неповнолітньої особи - службу у справах неповнолітніх та кримінальну міліцію у справах неповнолітніх.

31. Щоквартально направляють до відповідного управління (відділу) у справах сім'ї та молоді інформацію про кількість звернень стосовно вчинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення та кількість наданих послуг.

Органи внутрішніх справ:

32. У своїй діяльності щодо попередження насильства в сім'ї працівники органів внутрішніх справ керуються Конституцією України (254к/96-ВР), Законами України "Про міліцію" (565-12), "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх" (20/95-ВР), "Про попередження насильства в сім'ї" (2789-14), відповідними наказами МВС України, іншими нормативно-правовими актами.

33. Уживають заходів, спрямованих на своєчасне виявлення осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та дітей, щодо яких вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення, та у триденний термін інформують про цих осіб відповідне управління (відділ) у справах сім'ї та молоді та службу у справах неповнолітніх (додаток 3).

34. Приймають та розглядають заяви (повідомлення) про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення відповідно до Порядку розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26.04.2003 N 616 (616-2003-п), та нормативно-правових актів МВС України.

34.1. При отриманні заяви, повідомлення чи іншої інформації про факт вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення вживають передбачених законом заходів щодо

припинення правопорушення. У разі необхідності надання потерпілому або правопорушнику першої медичної допомоги викликають бригаду швидкої медичної допомоги.

34.2. При отриманні заяви про вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення протягом трьох днів інформують відповідне управління (відділ) у справах сім'ї та молоді місцевої державної адміністрації, а у випадках учинення насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення стосовно неповнолітнього - ще й службу у справах неповнолітніх місцевої державної адміністрації.

35. У разі встановлення в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину приймають рішення відповідно до Кримінально-процесуального кодексу України (1001-05, 1002-05, 1003-05), а у випадку встановлення ознак адміністративного правопорушення - відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення (80731-10, 80732-10).

36. За результатами перевірки заяви (повідомлення) виносять офіційні попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї та ставлять на профілактичний облік осіб, які вчинили насильство в сім'ї.

Офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї виносяться члену сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, працівниками служби дільничних інспекторів міліції або кримінальної міліції у справах неповнолітніх, про що йому повідомляється під розписку (додаток 4). Офіційне попередження може бути винесено осудній особі, яка на момент його винесення досягла 16-річного віку.

Підставами для винесення офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї може бути:

36.1. Особиста заява про допомогу члена сім'ї, який потерпів від фізичного, сексуального, психологічного чи економічного насильства в сім'ї.

36.2. Висловлене жертвою насильства в сім'ї або членом сім'ї, стосовно якого існує реальна загроза вчинення такого насильства, бажання на вжиття заходів з попередження насильства в сім'ї у разі, якщо повідомлення або заява надійшли не від них особисто.

36.3. Отримання повідомлення про застосування насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення стосовно неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї безпосередньо від цього неповнолітнього чи недієздатного члена сім'ї або від органів та установ, на які покладається здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї.

36.4. Отримання інформації про реальну загрозу вчинення насильства в сім'ї за інших обставин (публікації в засобах масової інформації, колективні звернення громадян, керівників організацій, підприємств, судів, навчальних закладів, органів громадського самоврядування та ін.).

37. На профілактичний облік члени сім'ї, які вчинили насильство в сім'ї, ставляться тільки після винесення їм дільничним інспектором міліції або працівником кримінальної міліції у справах неповнолітніх офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

На осіб, які беруться на облік, заводяться алфавітні картки обліку особи та відповідні профілактичні справи *.

-----
* Працівниками кримінальної міліції у справах неповнолітніх справи заводяться у випадках, коли жертва насильства в сім'ї або особа, що вчинила насильство в сім'ї, не досягли 18-річного віку.

Алфавітні картки обліку та профілактичні справи заповнюються і ведуться згідно з п.10.7 Положення про службу дільничних інспекторів міліції в системі Міністерства внутрішніх справ України, затвердженого наказом МВС України від 20.10.2003 N 1212 (z1031-03), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 11.11.2003 за N 1031/8352.

38. У випадках, коли один із членів сім'ї своєю поведінкою систематично (три рази й більше) провокує вчинення насильства в сім'ї і цим самим створює ситуацію, що може призвести до його вчинення, працівниками служби дільничних інспекторів міліції або кримінальної міліції у справах неповнолітніх такому члену сім'ї виносяться офіційне попередження про неприпустимість віктимної поведінки щодо насильства в сім'ї (додаток 5). Про винесення офіційного попередження така особа повідомляється під розписку.

39. Особі, яка вчинила насильство в сім'ї після отримання офіційного попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, дільничним інспектором міліції або працівником кримінальної міліції у справах неповнолітніх за погодженням з начальником відповідного органу внутрішніх справ і прокурором може бути винесений захисний припис (додаток 6).

Питання про винесення захисного припису не розглядається у випадках, коли жертва насильства в сім'ї офіційно попереджалась про неприпустимість віктимної поведінки. Захисний припис не підлягає погодженню в разі наявності в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину.

39.1. Захисним приписом особі, стосовно якої він винесений, може бути заборонено чинити певну дію (дії) у відношенні до жертви насильства в сім'ї, а саме:

- чинити будь-які умисні дії фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування у відношенні до інших членів сім'ї;
- отримувати інформацію про місцеперебування жертви насильства в сім'ї;
- розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо жертва насильства в сім'ї за власним бажанням перебуває в місці, яке не відоме особі, яка вчинила насильство в сім'ї;
- відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї;
- вести телефонні переговори з жертвою насильства.

39.2. На погодження захисного припису начальнику органу внутрішніх справ та прокурору подаються офіційне попередження про неприпустимість учинення насильства в сім'ї, заява (інформація) про вчинення насильства в сім'ї та інші матеріали, які характеризують особу правопорушника.

39.3. Обмеження встановлюються терміном до 30 діб з дня погодження захисного припису з прокурором.

40. Офіційні попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, віктимної поведінки щодо насильства в сім'ї та захисні приписи виносяться працівниками служби

дільничних інспекторів міліції або кримінальної міліції у справах неповнолітніх за місцем проживання особи, яка вчинила насильство в сім'ї, або у службових приміщеннях на дільниці чи органів внутрішніх справ.

У разі відмови особи від підписання зазначених документів у них робиться відповідний запис у присутності свідків чи потерпілих (за наявності таких).

41. Осіб, які вчинили насильство в сім'ї у відношенні до інших членів сім'ї і перебувають на профілактичному обліку, знімають з профілактичного обліку у разі:

41.1. Закінчення терміну перебування на профілактичному обліку (згідно із Законом України "Про попередження насильства в сім'ї" (2789-14) - один рік після останнього факту вчинення насильства в сім'ї).

41.2. Винесення вироку суду про притягнення члена сім'ї, який вчинив насильство в сім'ї, до кримінальної відповідальності у вигляді позбавлення волі.

41.3. Тривалої (понад один рік) відсутності за місцем проживання.

41.4. Смерті такої особи.

42. Щоквартально направляють до відповідного управління (відділу) у справах сім'ї та молоді інформацію про: кількість звернень з питань вчинення насильства в сім'ї або реальну загрозу його вчинення; кількість осіб, які перебувають на профілактичному обліку в ОВС; кількість осіб, яким винесено офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї, та кількість захисних приписів; кількість осіб, притягнутих до відповідальності (адміністративної та кримінальної) за вчинення насильства в сім'ї.

43. Проводять роз'яснювальну роботу в сім'ях, де вчинено насильство в сім'ї або існує реальна загроза його вчинення, повідомляють членів сім'ї про права, заходи і послуги, якими вони можуть скористатися, передбачену законодавством відповідальність.

44. При безпосередній загрозі життю та здоров'ю особи, яка постраждала від насильства в сім'ї, або дитини вживають заходів щодо ліквідації цієї загрози та надають необхідну допомогу у вилученні такої особи чи дитини із сім'ї та направленні до спеціалізованих установ для жертв насильства в сім'ї (кризових центрів, притулків, центрів медико-соціальної реабілітації).

45. Виявляють причини й умови, що сприяють проявам насильства в сім'ї, вживають у межах своїх повноважень заходів щодо їх усунення. Вносять подання з цих питань до місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, установ, підприємств та організацій.

46. Надають консультації з питань попередження насильства в сім'ї громадянам, установам і організаціям.

47. Беруть участь у проведенні семінарів, "круглих столів", конференцій та інших заходів, спрямованих на запобігання насильству в сім'ї.

Додаток 1
до п.7. Інструкції щодо
порядку взаємодії управлінь
(відділів) у справах сім'ї
та молоді, служб у справах
неповнолітніх, центрів
соціальних служб для сім'ї,
дітей та молоді
та органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів
з попередження насильства в
сім'ї

**ЖУРНАЛ ОБЛІКУ
заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї**

№ з/п	Дата отримання заяви (повідомлення)	Прізвище, ім'я, по батькові заявника, домашня адреса	Наявність в сім'ї неповнолітніх дітей(прізвище та ім'я, вік дитини)	Стислий зміст заяви (повідомлення)	Необхідна допомога	Вжиті заходи

Додаток 2
до п.9. Інструкції щодо
порядку взаємодії управлінь
(відділів) у справах сім'ї
та молоді, служб у справах
неповнолітніх, центрів
соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді
та органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів
з попередження насильства в сім'ї

АКТ
отримання усної заяви про вчинення насильства
в сім'ї або реальну загрозу його вчинення

Дата _____

Акт склав _____
(П.І.Б., посада відповідальної особи)

Громадянка(ин) _____
(П.І.Б., число, місяць, рік народження, адреса

реєстрації та проживання)
_____

заявляє, що _____ в її (його) сім'ї правопорушником(цею) _____
(дата) (П.І.Б.,

число, місяць, рік народження, адреса реєстрації та проживання)

стосовно потерпілої(-ого, -лих) _____
(П.І.Б., число, місяць,

рік народження)
_____

було вчинено насильство в сім'ї
існує реальна загроза вчинення насильства в сім'ї (необхідне підкреслити)

Стосовно потерпілої (-ого, -лих) правопорушником за адресою
_____

вчинено дії:
фізичного спрямування _____
(побиття, удари, опіки, інше - вказати)

психологічного спрямування _____
(погрози, образи, залякування,

_____
інше - вказати)

сексуального характеру _____
(примушування до статевого зв'язку,

_____
згвалтування, розбещення неповнолітніх, інше - вказати)

економічного спрямування _____
(позбавлення волі, грошей, житла,

_____
їжі, інше - вказати)

Наявність видимих тілесних ушкоджень _____
(синці, подряпини,

_____
інше - вказати)

Потерпіла (-лий, -лі) потребує допомоги _____
(медико-соціальної

_____
реабілітації, юридичної, профілактичної роботи з правопорушником,

_____
відвідування соціального працівника, інше - вказати)

Вжиті заходи _____
(направлена інформація до ОВС, надано медичну,

_____
психологічну, юридичну допомогу, направлено до центру

_____
медико-соціальної реабілітації, кризового центру для жертв

_____
насильства в сім'ї, центру соціальних служб для сім'ї, дітей та
молоді,

_____
інше - вказати)

Додаток: _____ на ____ арк.
(письмова заява, пояснення, інше - вказати)

Підпис заявниці(ка) _____

Підпис посадової особи _____ Дата _____

Додаток 3
до п.33. Інструкції щодо
порядку взаємодії управлінь
(відділів) у справах сім'ї
та молоді, служб у справах
неповнолітніх, центрів
соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді
та органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів
з попередження насильства в
сім'ї

СПЕЦІАЛЬНА КАРТКА ОБЛІКУ
факту скоєння насильства в сім'ї

Дата і час скоєння правопорушення _____

Адреса _____

Потерпіла(-ий) _____
(П.І.Б., рік народження, місце реєстрації

та постійного проживання, місце роботи, посада, судимість,

родинний зв'язок з правопорушником)

Пропорушник(-и) _____
(П.І.Б., рік народження, місце реєстрації

та постійного проживання, місце роботи, судимість)

Наявність тілесних ушкоджень:

у потерпілої(-го) _____
(так, ні, синці, подряпини, кровотеча,

опіки, переломи, інше)

у пропорушника _____
(так, ні, синці, подряпини, кровотеча,

опіки, переломи, інше)

Заява потерпілої(-го) _____
(письмова, усна, дата, N КОЗП,

не надійшло, направлення на СМЕ N)

Присутність неповнолітніх дітей при конфлікті _____
(так, ні)

(ім'я, рік народження, N школи, клас, психічний стан, плач, переляк, інше)

Ознаки алкогольного сп'яніння:

у потерпілої(-го) _____
(так, ні)

у правопорушника _____
(так, ні)

Поводження правопорушника при втручанні _____
(агресія, опір

міліції, спокійний, інше)

Заходи впливу на правопорушника _____
(профбесіда, офіційне

попередження, адмінстягнення, затримання)

Поставлення правопорушника на облік в ОВС _____
(категорія обліку,

дата, N проф. справи, П.І.Б. дільничного інспектора міліції,

який проводить профроботу)

Прийнято за матеріалом рішення _____
(направлений до суду,

N кримінальної справи, відмовного матеріалу, інше)

(посада, назва ОВС, П.І.Б. працівника, який перебував

на місці події)

Примітка. Спеціальна картка обліку факту скоєння насильства в сім'ї знаходиться в накопичувальній справі, а її копія (після заповнення всіх реквізитів) у триденний термін направляється до управління (відділу) у справах сім'ї та молоді місцевої держадміністрації, а у випадках скоєння насильства в сім'ї стосовно неповнолітнього - ще і службу у справах неповнолітніх місцевої держадміністрації.

Додаток 4
до п.36. Інструкції щодо
порядку взаємодії управлінь
(відділів) у справах сім'ї
та молоді, служб у справах
неповнолітніх, центрів
соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді
та органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів
з попередження насильства в сім'ї

ОФІЦІЙНЕ ПОПЕРЕДЖЕННЯ
про неприпустимість учинення насильства в сім'ї

Я, _____,
(прізвище, ім'я та по батькові)

_____ 19 ____ року народження, проживаю за адресою:

_____
(місце проживання)

у зв'язку з тим, що _____
(короткий зміст правопорушення)

на підставі статті 10 Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" отримав офіційне попередження про неприпустимість вчинення насильства в сім'ї.

Мені роз'яснено, що у випадках учинення насильства до членів своєї сім'ї я можу бути притягнутий до кримінальної, адміністративної чи цивільно-правової відповідальності згідно з чинним законодавством.

Підпис правопорушника _____

_____ 200__ року

Офіційне попередження здійснено _____
(посада, звання, прізвище

та підпис працівника, який здійснив попередження)

У присутності _____
(вказати особу, яка була присутня при винесенні

_____ попередження)

Додаток 5
до п.38. Інструкції щодо
порядку взаємодії управлінь
(відділів) у справах сім'ї
та молоді, служб у справах
неповнолітніх, центрів
соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді
та органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів
з попередження насильства в сім'ї

ОФІЦІЙНЕ ПОПЕРЕДЖЕННЯ
про неприпустимість віктимної поведінки
щодо насильства в сім'ї

Я, _____,
(прізвище, ім'я та по батькові)

_____ 19 ____ року народження, проживаю за адресою:

_____
(місце проживання)

у зв'язку з тим, що _____
(короткий зміст обставин, які стосуються

поведінки потенційної жертви, що провокує насильство в сім'ї)
_____

на підставі статті 11 Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" отримав(-ла)
офіційне попередження про неприпустимість систематичної віктимної поведінки, що може
призвести до вчинення насильства в сім'ї.

_____
(підпис потенційної жертви, що провокує насильство в сім'ї)

_____ 200__ року

Офіційне попередження здійснено _____
(посада, звання, прізвище

_____
та підпис працівника, який здійснив попередження)

У присутності _____
(вказати осіб, які були присутні при винесенні

_____
попередження)

Додаток 6
до п.39. Інструкції щодо
порядку взаємодії управлінь
(відділів) у справах сім'ї
та молоді, служб у справах
неповнолітніх, центрів
соціальних служб для
сім'ї, дітей та молоді
та органів внутрішніх справ
з питань здійснення заходів
з попередження насильства в сім'ї

ПОГОДЖЕНО
Начальник _____
УМВС України в _____
_____
_____ 200__ року

ПОГОДЖЕНО
Прокурор _____ району
_____ області
_____
_____ 200__ року

**ЗАХИСНИЙ ПРИПИС
особі, яка вчинила насильство в сім'ї**

_____ 200__ року _____
(назва населеного пункту)

Я, _____
(посада, звання, прізвище та ініціали працівника,
_____
який виніс захисний припис)

на підставі статті 13 Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" виніс захисний
припис гр. _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

_____ 19__ року народження, проживає за адресою:
_____
(місце проживання)

у зв'язку зі скоєнням ним (нею) умисних дій фізичного, сексуального, психологічного чи економічного спрямування (насильства в сім'ї) після отримання офіційного попередження про неприпустимість їх вчинення.

Цим приписом гр. _____
заборонено чинити такі дії (підкреслити):

- 1) чинити акти фізичного, сексуального, психологічного чи економічного характеру стосовно інших членів сім'ї;
- 2) отримувати інформацію про місцез перебування жертви насильства в сім'ї;

- 3) розшукувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона перебуває в місці, що не є відомим особі, яка вчинила насильство;
- 4) відвідувати жертву насильства в сім'ї, якщо вона тимчасово перебуває не за місцем спільного проживання членів сім'ї;
- 5) вести телефонні переговори з жертвою насильства в сім'ї.

Зазначені обмеження діють до _____ 200__ року

Гр. _____ роз'яснено, що в разі порушення вимог захисного припису він (вона) буде притягнутий(-та) до відповідальності відповідно до чинного законодавства.

Підпис особи, якій винесено захисний припис _____ 200__ року

_____
(підпис посадової особи, якою винесено (дата винесення захисний припис) захисного припису)

Примітка. Захисний припис не підлягає погодженню у разі наявності в діях особи, яка вчинила насильство в сім'ї, ознак злочину, передбаченого п.2 ст. 13 Закону України "Про попередження насильства в сім'ї".

МІНІСТЕРСТВО УКРАЇНИ У СПРАВАХ СІМ'Ї,
МОЛОДІ ТА СПОРТУ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ПРАЦІ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ТРАНСПОРТУ ТА ЗВ'ЯЗКУ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ДЕПАРТАМЕНТ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Н А К А З

14.06.2006 N 1983/388/452/221/556/596/106

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
12 липня 2006 р.
за N 824/12698

Про затвердження Порядку взаємодії
суб'єктів соціальної роботи із сім'ями,
які опинилися у складних життєвих обставинах

Відповідно до законів України "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю" ([2558-14](#)), "Про соціальні послуги" ([966-15](#)), "Про попередження насильства в сім'ї" ([2789-14](#)) та з метою подолання сімейного неблагополуччя, захисту прав членів сім'ї, створення умов для нормального розвитку й виховання дітей у сім'ї

Н А К А З У Є М О:

1. Затвердити Порядок взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах (додається).
2. Міністерству України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерству охорони здоров'я України, Міністерству освіти і науки України, Міністерству праці та соціальної політики України, Міністерству транспорту та зв'язку України, Міністерству внутрішніх справ України, Державному департаменту України з питань виконання покарань та їх територіальним підрозділам забезпечити організацію виконання положень Порядку взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах.
3. Державній соціальній службі для сім'ї, дітей та молоді (Толстоухова С.В.) у встановлений термін подати цей наказ на державну реєстрацію відповідно до Указу Президента України від 3 жовтня 1992 року N 493 ([493/92](#)) "Про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств та інших органів виконавчої влади" (зі змінами).
4. Контроль за виконанням цього наказу покласти на заступників Міністрів України у справах сім'ї, молоді та спорту, охорони здоров'я, освіти і науки, праці та соціальної політики,

транспорту та зв'язку, внутрішніх справ, заступника Голови Державного департаменту України з питань виконання покарань згідно з функціональним розподілом та на директора Державної соціальної служби для сім'ї, дітей та молоді.

Міністр України
у справах сім'ї, молоді та спорту Ю.О.Павленко

Міністр
охорони здоров'я України Ю.В.Поляченко

Міністр
освіти і науки України С.М.Ніколаєнко

Міністр праці та соціальної
політики України І.Я.Сахань

Міністр
транспорту та зв'язку України В.В.Бондар

Міністр
внутрішніх справ України Ю.В.Луценко

Голова Державного
департаменту України
з питань виконання покарань В.В.Коцинець

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ Міністерства України
у справах сім'ї, молоді та спорту,
Міністерства охорони здоров'я України,
Міністерства освіти і науки України,
Міністерства праці та соціальної політики України,
Міністерства транспорту та зв'язку України,
Міністерства внутрішніх справ України,
Державного департаменту
України з питань виконання покарань
14.06.2006
N 1983/388/452/221/556/596/106

Зареєстровано в Міністерстві
юстиції України
12 липня 2006 р.
за N 824/12698

ПОРЯДОК
взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями,
які опинилися у складних життєвих обставинах

1. Загальні положення

Цей Порядок розроблено з метою впровадження ефективного механізму взаємодії суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах.

Упровадження у практику даного Порядку сприятиме підтримці членів сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, у вирішенні життєвих проблем, які вони не в змозі подолати за допомогою власних засобів і можливостей; попередженню виникнення нових складних життєвих обставин; створенню умов для подальшого самостійного розв'язання життєвих проблем, що виникають.

2. Дія цього Порядку поширюється на:

- управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту обласних (районних, міських) державних адміністрацій, Міністерство у справах сім'ї, молоді та гендерної політики Автономної Республіки Крим;
- обласні, міські, районні, районні в містах служби у справах неповнолітніх;
- республіканський (Автономної Республіки Крим), обласні, міські, районні, районні в містах, сільські та селищні центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді (далі - центри СССДМ);
- Міністерство охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, управління (відділи) охорони здоров'я обласних (міських, районних) державних адміністрацій;
- заклади охорони здоров'я;
- Міністерство освіти і науки Автономної Республіки Крим, управління (відділи) освіти і науки обласних, міських та районних державних адміністрацій;
- дошкільні, загальноосвітні, професійно-технічні та позашкільні навчальні заклади;
- органи праці та соціального захисту населення;

- відділи з питань взаємодії із засобами масової інформації та громадськістю, організаційно-аналітичної роботи Міністерства транспорту та зв'язку України;
- органи внутрішніх справ;
- установи виконання покарань.

3. Об'єкти соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах:

- сім'ї з дітьми, які опинилися у складних життєвих обставинах і не в змозі подолати їх самотійно, у зв'язку з інвалідністю батьків або дітей, вимушеною міграцією, наркотичною або алкогольною залежністю одного з членів сім'ї, його перебуванням у місцях позбавлення волі, ВІЛ-інфекцією, насильством у сім'ї, безпритульністю, сирітством, зневажливим ставленням і негативними стосунками в сім'ї, безробіттям одного з членів сім'ї, якщо він зареєстрований в державній службі зайнятості як такий, що потребує працевлаштування;
- сім'ї, у яких існує ризик передачі дитини до закладів для дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування;
- неповнолітні одинокі матері (батьки), яким потрібна підтримка;
- сім'ї, члени яких перебували чи перебувають на державному утриманні.

4. Порядок соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних життєвих обставинах

1. Виявлення сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах

Інформацію про сім'ї, які опинилися у складних життєвих обставинах, може отримувати будь-який із суб'єктів соціальної роботи, визначений даним Порядком, у вигляді особистої заяви громадянина або звернення про допомогу одного з членів сім'ї, від організацій, установ, підприємств, сільських і селищних рад, міських та районних у містах державних адміністрацій, органів охорони здоров'я, освіти, внутрішніх справ, установ виконання покарань, яку передають до центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді.

Не допускається розголошення відомостей про особисте життя членів сім'ї, яка опинилася у складних життєвих обставинах, та іншої інформації особистого характеру, які стали відомі під час здійснення соціального супроводу.

2. Соціальне інспектування

На підставі отриманої інформації центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді спільно зі службами у справах неповнолітніх та (у разі потреби) із залученням інших суб'єктів здійснюють соціальне інспектування сім'ї (визначають її склад, основні проблеми і потреби її членів тощо), за результатами якого складається акт обстеження житлово-побутових умов сім'ї. На підставі отриманої під час соціального інспектування інформації центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді формують та ведуть загальний банк даних цих сімей у журналі обліку сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах (додаток 1).

Об'єктами формування загального банку даних для соціального супроводу є сім'ї, яких узято на облік у журналі обліку сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах.

3. Діяльність дорадчого органу

Для здійснення координації між суб'єктами соціальної роботи із сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах, та комплексного вирішення питань сім'ї, яка опинилася в складних життєвих обставинах, при управлінні у справах сім'ї, молоді та спорту створюється дорадчий орган.

До складу дорадчого органу входять: начальник управління (відділу) у справах сім'ї, молоді та спорту, директор центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, начальник служби у справах неповнолітніх та за запрошенням управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту: керівники управлінь охорони здоров'я, керівники управлінь освіти і науки, керівники органів праці та соціального захисту населення, керівники органів внутрішніх справ, керівники установ виконання покарань, керівники інших структурних підрозділів місцевої адміністрації, представники підприємств, установ, організацій та об'єднань громадян.

На засіданні дорадчого органу в присутності суб'єктів соціальної роботи розглядаються матеріали про стан сім'ї, яка опинилася у складних життєвих обставинах (заява, акт обстеження житлово-побутових умов), можлива присутність сім'ї. Більшістю голосів приймається рішення про взяття сім'ї під соціальний супровід або відсутність такої необхідності та розподіляються функції кожного суб'єкта стосовно вирішення складних життєвих обставин цієї сім'ї, після чого центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді заводиться облікова картка встановленого зразка (додаток 2).

4. Соціальний супровід

Після прийняття рішення дорадчого органу центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді разом вживаються заходи щодо взяття сім'ї під соціальний супровід, розробляється план соціального супроводу цієї сім'ї, встановлюється термін здійснення соціального супроводу.

При потребі справа розглядається на засіданні дорадчого органу повторно і вирішується питання щодо продовження або припинення соціального супроводу цієї сім'ї.

5. Припинення соціального супроводу

Соціальний супровід може припинятися у разі:

- подолання сім'єю складної життєвої ситуації;
- відмови сім'ї від допомоги, якщо це не загрожує іншим особам;
- переїзду сім'ї (суб'єкт, який здійснює соціальний супровід, повинен повідомити відповідний центр соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді за новим місцем проживання (перебування) цієї сім'ї, якщо воно відоме).

За наявності вищезазначених причин для припинення супроводу спільним рішенням на засіданні дорадчого органу сім'я, яка перебувала в складних обставинах, знімається з супроводу, що фіксується в обліковій картці.

5. Функції суб'єктів соціальної роботи

1. Управління (відділи) у справах сім'ї, молоді та спорту обласних (районних, міських) державних адміністрацій, Міністерство у справах сім'ї, молоді та гендерної політики Автономної Республіки Крим:

- проводять засідання дорадчого органу;
- організують оздоровлення та відпочинок дітей та молоді з сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- сприяють працевлаштуванню та зайнятості членів сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- звертаються з клопотанням до інших структурних підрозділів місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій з метою сприяння у наданні необхідної допомоги сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах;

- сприяють вирішенню питання щодо надання сім'ям означеної категорії матеріальної (грошової чи натуральної) допомоги.

2. Обласні, міські, районні, районні в містах служби у справах неповнолітніх:

- беруть участь у роботі дорадчого органу;
- повідомляють центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді про виявлення сімей з дітьми, у яких є випадки насильства в сім'ї, жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення тощо;
- порушують питання про вилучення дитини із сім'ї при безпосередній загрозі її життю і здоров'ю, у разі потреби - про призначення опікуна (піклувальника), тимчасове влаштування дитини, передачу в прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, інтернатний заклад;
- вживають заходів щодо захисту житлових та майнових прав дітей;
- здійснюють спільно з центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді соціальне інспектування сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- беруть участь у судових засіданнях з розгляду справ, за якими проходять неповнолітні, надають судам інформацію про їхній соціальний стан.

3. Республіканський (Автономної Республіки Крим), обласні, міські, районні, районні в містах, сільські та селищні центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді:

- координують здійснення соціального супроводу сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- ініціюють засідання дорадчого органу шляхом подання відповідних матеріалів до управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту про виявлення сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- готують матеріали до особової справи сім'ї на засідання дорадчого органу;
- здійснюють діагностування сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, у тому числі обов'язкове соціальне інспектування;
- забезпечують системний облік сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, шляхом формування відповідного банку даних;
- розробляють спільно із сім'єю, яка опинилася у складних життєвих обставинах, план її супроводу;
- здійснюють соціальний супровід сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, шляхом надання її членам комплексу адресних соціальних послуг як необхідної підтримки, допомоги і самопомоги;
- здійснюють заходи щодо попередження насильства в сім'ї або реальної загрози його вчинення відповідно до Інструкції щодо порядку взаємодії управлінь (відділів) у справах сім'ї та молоді, служб у справах неповнолітніх, центрів соціальних служб для молоді та органів внутрішніх справ з питань здійснення заходів з попередження насильства в сім'ї, затвердженої наказом Міністерства України у справах сім'ї, дітей та молоді та Міністерства внутрішніх справ України від 09.03.2004 N 3/235 (z0399-04), зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 30.03.2004 за N 399/8998, надають необхідну допомогу жертвам насильства в сім'ї;
- інформують служби у справах неповнолітніх про випадки жорстокого поводження з дітьми або реальну загрозу його вчинення відповідно до Порядку розгляду звернень та повідомлень з приводу жорстокого поводження з дітьми або реальної загрози його вчинення, затвердженого наказом Державного комітету України у справах сім'ї та

молоді, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України від 16.01.2004 N 5/34/24/11 (z0099-04), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 22.01.2004 за N 99/8698;

- представляють у разі потреби інтереси членів сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, у суді;
- двічі на рік надають управлінням (відділам) у справах сім'ї, молоді та спорту дані щодо кількості сімей даної категорії, які стоять на обліку, які перебувають під соціальним супроводом, зняті з соціального супроводу з позитивним/негативним результатом або з інших причин, які відмовились від соціального супроводу;
- поширюють соціальну рекламу послуг різним типам сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах.

4. Міністерство охорони здоров'я Автономної Республіки Крим, управління (відділи) охорони здоров'я обласних (міських, районних) державних адміністрацій, заклади охорони здоров'я:

1. за запрошенням управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту беруть участь у роботі дорадчого органу;
2. повідомляють центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді про виявлення сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
3. надають медичну та медично-консультативну допомогу та забезпечують за направленням центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді консультування медпрацівниками в закладах охорони здоров'я сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
4. сприяють розповсюдженню у закладах охорони здоров'я соціальної реклами з питань здорового способу життя та відповідального батьківства;
5. забезпечують санаторне лікування дітей із сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, у санаторних закладах системи охорони здоров'я за наявності медичних показань для санаторно-курортного лікування;
6. при потребі залучаються до інспектування сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
7. інформують територіальні центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді про сім'ї, батьків або осіб, які їх замінюють, мають тривалу хворобу, що перешкоджає їм виконувати свої батьківські обов'язки, або порушують права й обмежують законні інтереси дитини, ухиляються або не виконують батьківські обов'язки у зв'язку із зловживанням алкоголю, уживанням наркотичних засобів, психотропних речовин тощо.

5. Міністерство освіти і науки Автономної Республіки Крим, управління (відділи) освіти і науки обласних, міських, районних державних адміністрацій, дошкільні, загальноосвітні, професійно-технічні та позашкільні навчальні заклади:

- за запрошенням управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту беруть участь у роботі дорадчого органу;
- повідомляють центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді про виявлення сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- ведуть внутрішній облік дітей, які потребують посиленої уваги з боку педагогічного працівника, соціального педагога, та інформують про це служби у справах неповнолітніх і центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- забезпечують роботу шкільного психолога з дітьми, які опинилися у складних життєвих обставинах;

- можуть створювати при освітніх закладах об'єднання батьків, педагогів, громадськості щодо забезпечення педагогічного впливу на дітей із сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, та схильних до протиправних дій, залучають до цієї роботи соціальних працівників центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
- проводять профілактичну та просвітницьку роботу з дітьми, підлітками, молоддю, схильними до правопорушень, з числа сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах, контролюють відвідування ними навчальних закладів та якість навчання;
- уживають невідкладних заходів щодо активного залучення до громадської та гурткової роботи в середніх загальноосвітніх школах та позашкільних навчальних закладах дітей із сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- проводять спільно з центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді інформаційно-профілактичні заходи, спрямовані на підготовку молоді до самостійного життя, формування відповідального батьківства, створення позитивної моделі сім'ї, профілактику жорстокого поводження в родинях тощо;
- залучають працівників освіти до соціального інспектування сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, у яких виховуються діти шкільного віку;
- сприяють розповсюдженню в навчальних закладах соціальної реклами з питань профілактики здорового способу життя.

6. Органи праці та соціального захисту населення:

1. за запрошенням управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту беруть участь у роботі дорадчого органу;
2. повідомляють центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді про виявлення сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
3. сприяють працевлаштуванню працездатних членів сімей даної категорії за клопотанням управлінь у справах сім'ї, молоді та спорту, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
4. розглядають позачергово за клопотанням управлінь у справах сім'ї, молоді та спорту, центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді справи осіб з числа сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах, щодо призначення державної допомоги, субсидій тощо;
5. сприяють залученню до оплачуваних громадських робіт осіб з числа сімей, що перебувають під соціальним супроводом центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
6. сприяють розповсюдженню інформації про надання соціальних послуг дітям, молоді, різним категоріям сімей.

7. Відділи з питань взаємодії із засобами масової інформації та громадськістю, організаційно-аналітичної роботи Міністерства транспорту та зв'язку України:

1. сприяють розміщенню соціальної реклами на транспорті.

8. Органи внутрішніх справ:

2. за запрошенням управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту беруть участь у роботі дорадчого органу;
3. надсилають центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді відомості про виявлення сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах;
4. організують та контролюють при районних відділах органів внутрішніх справ спільно з центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді профілактичну та

- просвітницьку роботу з неповнолітніми, молоддю, схильними до правопорушень, з числа сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах, та їхніми батьками;
5. уживають заходів, спрямованих на своєчасне виявлення осіб, схильних до вчинення насильства в сім'ї, та дітей, щодо яких учинено насильство або існує загроза його вчиненню, та інформують про цих осіб центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, служби у справах неповнолітніх;
  6. забезпечують у межах своєї компетенції першочерговий розгляд заяв про випадки насильства в сім'ї в управліннях і відділах внутрішніх справ за поданням працівника центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
  7. надають допомогу в отриманні паспортів дітям з числа сімей цієї категорії за клопотанням центру соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді;
  8. здійснюють первинне дослідження поведінки, проблем та особистості неповнолітніх, засуджених до покарань у вигляді громадських робіт, виправних робіт, звільнених від відбування покарання з випробуванням, та їхніх сімей і передають матеріали до центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді та кримінально-виконавчої інспекції;
  9. збирають та узагальнюють інформацію про осіб, які втягують неповнолітніх у злочинну діяльність;
  10. надають допомогу органам освіти й охорони здоров'я в підготовці відповідних документів щодо оформлення особових справ неповнолітніх, які направляються до загальноосвітніх шкіл та професійних училищ соціальної реабілітації;
  11. здійснюють контроль за неповнолітніми, які перебувають на обліку кримінальної міліції у справах неповнолітніх.

9. Установи виконання покарань:

- за запрошенням управлінь (відділів) у справах сім'ї, молоді та спорту беруть участь у роботі дорадчого органу;
- повідомляють центрам соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді про виявлення сімей, які опинилися у складних життєвих обставинах;
- сприяють розповсюдженню реклами про послуги центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді серед неповнолітніх і молоді, які звільняються з місць позбавлення волі;
- проводять спільно з центрами соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді профілактичну та просвітницьку роботу з неповнолітніми та молоддю з числа сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах, відповідно до Порядку взаємодії центрів соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді і установ виконання покарань у проведенні соціальної роботи з неповнолітніми та молоддю, які відбувають покарання в цих установах і звільняються з них, затвердженого наказом Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту і Державного департаменту України з питань виконання покарань від [28.10.2005](#) N 2559/177 ([z1425-05](#)), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України [25.11.2005](#) за N 1425/11705.

Директор Державної
соціальної служби для
сім'ї, дітей та молоді С.В.Толстоухова

Додаток 1
до Порядку взаємодії
суб'єктів соціальної роботи
із сім'ями, які опинилися
у складних життєвих
обставинах

ЖУРНАЛ
обліку сімей, які опинилися
у складних життєвих обставинах

№ з/п	Дата взяття на облік	Прізвище, ініціали, рік на народження матері, батька, кількість дітей, у т.ч. неповнолітніх	Місце проживання сім'ї	Суб'єкт соціального інспектування	Обставини, що є підставою для взяття сім'ї на облік	Рішення дорадчого органу	Види наданої допомоги	Підстава для зняття з обліку (вказати дату зняття з обліку)	Примітка

Директор Державної
соціальної служби для
сім'ї, дітей та молоді С.В.Толстоухова

Додаток 2
до Порядку взаємодії
суб'єктів соціальної роботи
із сім'ями, які опинилися
у складних життєвих
обставинах

ОБЛІКОВА КАРТКА

сім'ї _____,
щодо якої здійснюється соціальний супровід

Тип сім'ї (поставити відповідну позначку):

|багатодітна |неповна |малозабезпечена |

Батько _____
(П.І.Б., рік народження)

Мати _____
(П.І.Б., рік народження)

Кількість членів сім'ї, у т.ч. дітей до 18 років _____
_____

Місце проживання сім'ї _____
(індекс, область, район,
_____

місто (село, селище), вулиця, будинок, квартира, телефон)

Підстава для організації соціального супроводу _____
_____
_____

Ознаки кризової ситуації (необхідне підкреслити): самотність, сирітство, безпритульність, відсутність житла або роботи, насильство, зневажливе ставлення та негативні стосунки в сім'ї, малозабезпеченість, інвалідність, психологічний чи психічний розлад, систематичне вживання алкогольних чи наркотичних засобів, стихійне лихо, катастрофа тощо.

Короткий зміст рішення дорадчого органу _____
_____
_____

Надана допомога _____
_____
_____

Суб'єкт(и) соціального супроводу _____

Термін здійснення соціального супроводу _____

Причини зняття з соціального супроводу (поставити відповідну позначку):

Подолання сім'єю складної життєвої ситуації	Відмова сім'ї від допомоги, якщо це не загрожує іншим особам	Переїзд сім'ї (зміна місця проживання)	Рішення щодо неповнолітніх дітей

Додаткова інформація _____

Директор Державної
соціальної служби для
сім'ї, дітей та молоді

С.В.Толстоухова

ПЛЕНУМ ВЕРХОВНОГО СУДУ УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

30.05.2008 N 5

Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи

Узагальнення судової практики у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи свідчить, що при розгляді справ цієї категорії суди в основному правильно застосовують чинне законодавство, проте ще мають місце й недоліки.

З метою однакового та правильного застосування судами законодавства про відповідальність за злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи, запобігання виникненню судових помилок при розгляді таких справ Пленум Верховного Суду України

ПОСТАНОВЛЯЄ дати судам такі роз'яснення:

1. За змістом статті 152 Кримінального кодексу України ([2341-14](#)) (далі - КК) зґвалтуванням слід розуміти природні статеві зносини між особами різної статі всупереч або з ігноруванням волі потерпілої особи із застосуванням фізичного насильства, погрози його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи.

Перелік неправомірних дій, якими обумовлюється факт зґвалтування, є вичерпним. Тому дії особи, яка домоглася згоди особи протилежної статі на статеві зносини в інший спосіб, наприклад, шляхом настирливих пропозицій вступити у статеві зносини або шляхом обману чи зловживання довірою (освідчення у коханні, завідомо неправдива обіцянка укласти шлюб, сплатити за сексуальну послугу тощо) не можуть кваліфікуватись за статтею 152 КК ([2341-14](#)).

Потерпілою особою від зґвалтування може бути особа як жіночої, так і чоловічої статі, незалежно від її поведінки до вчинення злочину, способу життя, попередніх стосунків із суб'єктом злочину, зокрема перебування з ним у зареєстрованому шлюбі, проживання однією сім'єю тощо.

2. Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (стаття 153 КК) ([2341-14](#)) виключає природний статевий акт і може полягати у вчиненні акту мужолозтва, лесбійства, а також в інших діях сексуального характеру, спрямованих на задоволення статевої пристрасті суб'єкта злочину (чоловіка або жінки) неприродним способом, із застосуванням фізичного насильства, погрозою його застосування або з використанням безпорадного стану потерпілої особи.

Насильницьке уведення в отвори тіла потерпілої особи різних предметів (палиці, пляшки тощо) може кваліфікуватися за відповідною частиною статті 153 КК ([2341-14](#)) тільки за умови, якщо умисел винної особи був направлений на задоволення у такий спосіб статевої пристрасті неприродним способом. У разі відсутності такого умислу ці дії за наявності передбачених кримінальним законом ознак мають кваліфікуватися за відповідними статтями КК, якими передбачено відповідальність за злочини проти життя та здоров'я особи, або ж як хуліганство тощо.

3. Фізичним насильством, передбаченим диспозиціями статей 152, 153 КК (2341-14), слід вважати умисний зовнішній негативний вплив на організм потерпілої особи або на її фізичну свободу, вчинений з метою подолання чи попередження опору потерпілої особи або приведення її у безпорадний стан. Такий вплив може виражатись у нанесенні ударів, побоїв, заподіянні тілесних ушкоджень, здавлюванні дихальних шляхів, триманні рук або ніг, обмеженні або позбавленні особистої волі, уведенні в організм потерпілої особи проти її волі наркотичних засобів, психотропних, отруйних, сильнодіючих речовин тощо.

Заподіяння потерпілій особі при згвалтуванні або насильницькому задоволенні статевої пристрасті неприродним способом чи замаху на ці злочини умисного легкого тілесного ушкодження охоплюється відповідною частиною статті 152 або статті 153 КК (2341-14) і додаткової кваліфікації за статтею 125 КК не потребує, оскільки заподіяння шкоди здоров'ю у таких межах охоплюється диспозицією закону про відповідальність за згвалтування або насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом. У разі поєднання насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом із заподіянням потерпілій особі умисного середньої тяжкості тілесного ушкодження дії винної особи необхідно кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених відповідною частиною статті 122 КК та відповідною частиною статті 152 або статті 153 КК.

Згвалтування (стаття 152 КК) (2341-14) та насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (стаття 153 КК) слід визнавати вчиненим із застосуванням фізичного насильства і тоді, коли таке насильство застосовувалося не до самої потерпілої особи, а з метою подолання чи попередження її опору до іншої людини, доля якої їй не байдужа (родича, близької особи).

Заподіяння в ході згвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом з метою подолання чи попередження опору потерпілої особи тілесних ушкоджень її родичам чи близьким їй особам, слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених статтею 152 або статтею 153 КК (2341-14) та відповідними статтями КК, які передбачають відповідальність за злочини проти здоров'я особи, оскільки у такому разі умисел суб'єкта злочину направлений не тільки на вчинення згвалтування потерпілої особи або насильницького задоволення щодо неї статевої пристрасті неприродним способом, а й на заподіяння шкоди здоров'ю іншій особі (іншим особам).

4. Погрозою застосування фізичного насильства як способу подолання чи попередження опору потерпілої особи слід вважати залякування її застосуванням такого насильства до неї і (або) до іншої людини, доля якої потерпілій не байдужа (родича, близької особи), яке може полягати у висловлюваннях, жестах, демонструванні зброї або предметів, що можуть бути використані для нанесення тілесних ушкоджень, предметів, що імітують зброю, які потерпіла особа сприймає за справжню зброю, чи інших діяч.

Погроза застосування фізичного насильства повинна сприйматися потерпілою особою як реальна, тобто у неї має скластись враження, що у разі, якщо вона протидіятиме винній особі або не виконає її вимог, цю погрозу буде реалізовано. Судам слід мати на увазі, що така погроза може сприйматися потерпілою особою як реальна, виходячи з часу, місця та обстановки, що склалася (оточення групою осіб, глухе і безлюдне місце, нічний час, зухвале, грубе і настирливе домагання вступити в статеві зносини чи задовольнити статеву пристрасть неприродним способом тощо).

Інші види погроз, зміст яких не передбачав застосування фізичного насильства до потерпілої особи чи іншої людини (наприклад, погроза знищити або пошкодити майно потерпілої особи чи її родичів, розголосити відомості, що ганьблять їх честь і гідність), не дають підстав

розглядати вчинені з використанням таких погроз статеві зносини чи дії сексуального характеру як зґвалтування або насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом.

Погроза вчинити вбивство, висловлена з метою подолання чи попередження опору потерпілої особи при зґвалтуванні або насильницькому задоволенні статевої пристрасті неприродним способом охоплюється диспозиціями статей 152, 153 КК (2341-14) і не вимагає додаткової кваліфікації за статтю 129 КК.

Якщо погроза вбивством була висловлена після зґвалтування чи насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом, наприклад, з метою, щоб потерпіла особа не повідомила про вчинене щодо неї, дії винної особи за умови, зазначеної у диспозиції частини першої статті 129 КК (2341-14), підлягають кваліфікації за сукупністю злочинів, передбачених відповідною частиною цієї статті та відповідною частиною статті 152 або статті 153 КК.

5. Стан потерпілої особи слід визнавати безпорадним, коли вона внаслідок малолітнього чи похилого віку, фізичних вад, розладу психічної діяльності, хворобливого або непритомного стану, або з інших причин не могла розуміти характеру та значення вчинюваних з нею дій або не могла чинити опір. При цьому необхідно, щоб винна особа, яка вчиняє зґвалтування чи насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, усвідомлювала (достовірно знала чи припускала), що потерпіла особа перебуває саме у такому стані.

Вирішуючи питання про те, чи є стан потерпілої особи безпорадним внаслідок алкогольного, наркотичного сп'яніння або дії на її організм отруйних, токсичних та інших сильнодіючих речовин, судам слід виходити з того, що безпорадним у цих випадках можна визнати лише такий стан, який позбавляв потерпілу особу можливості розуміти характер і значення вчинюваних з нею дій або чинити винній особі опір. При цьому не має значення, чи винна особа привела потерпілу особу у такий стан (наприклад, дала наркотик, снодійне, напоїла алкогольними напоями тощо), чи остання перебувала у безпорадному стані незалежно від дій винної особи. Якщо потерпілу особу доведено до безпорадного стану з метою зґвалтування чи насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом шляхом уведення проти її волі в її організм алкоголю, наркотичних засобів, психотропних, отруйних, сильнодіючих речовин, слід вважати ці злочини вчиненими із застосуванням фізичного насильства та з використанням безпорадного стану потерпілої особи.

Визначення характеру впливу на організм потерпілої особи лікарських препаратів, наркотичних засобів, отруйних, токсичних чи інших сильнодіючих речовин, вживання яких могло привести її до безпорадного стану, потребує спеціальних знань. Тому у таких та в інших подібних випадках слід призначати відповідну експертизу.

6. Повторним є зґвалтування чи насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, якщо кожному з них відповідно передувало вчинення цієї ж особою такого ж злочину. Зґвалтування, вчинене особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених статтями 153-155 КК (2341-14), а так само насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, вчинене особою, яка раніше вчинила будь-який із злочинів, передбачених статтею 152 або статтею 154 цього Кодексу, є спеціальним видом повторності та окремою кваліфікуючою ознакою цих злочинів. Для визнання злочину повторним не мають значення стадії вчинених винною особою злочинів, вчинення їх одноособово чи у співучасті, наявність чи відсутність факту засудження винної особи за раніше вчинений злочин (злочини).

Ознака повторності відсутня, якщо за раніше вчинений злочин особою було звільнено від кримінальної відповідальності, або якщо судимість за раніше вчинений злочин було погашено чи знято у встановленому законом порядку, або якщо на момент вчинення нового злочину минули строки давності притягнення до кримінальної відповідальності за раніше вчинений злочин.

Відповідно до вимог статті 33 КК (2341-14) при вчиненні двох або більше зґвалтувань чи насильницьких задоволень статевої пристрасті неприродним способом, відповідальність за які передбачена різними частинами статті 152 або статті 153 цього Кодексу, дії винної особи належить кваліфікувати за сукупністю вчинених злочинів. Це правило застосовується і тоді, коли перший злочин було вчинено без обтяжуючих обставин, а другий кваліфікується за частиною другою статті 152 чи частиною другою статті 153 КК лише за ознакою його повторності. Таким же чином слід кваліфікувати і дії винної особи, якщо вчинені нею злочини мали різні стадії, а також коли один із злочинів вона вчинила одноособово чи як виконавець (співвиконавець), а при вчиненні іншого була організатором, підбурювачем або пособником.

Зґвалтування або насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, вчинене без обтяжуючих обставин, а потім повторне їх вчинення за наявності ознак частини третьої чи частини четвертої статті 152 або частини третьої статті 153 КК (2341-14) повинні кваліфікуватися за сукупністю злочинів, передбачених частиною першою статті 152 чи частиною першою статті 153 КК та відповідно частиною третьою чи частиною четвертою статті 152 або частиною третьою статті 153 цього Кодексу. У таких випадках кваліфікація дій винної особи за частиною другою цих статей за кваліфікуючою ознакою повторності не потрібна. Проте ця ознака має бути зазначена у постанові про притягнення особи як обвинуваченого, обвинувальному висновку та у вирокі.

7. Зґвалтування або насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом не може вважатися вчиненим повторно, якщо винна особа, діючи з єдиним злочинним наміром, без перерви або без значної перерви у часі, вчинила два чи більше насильницьких природних статевого актів або два чи більше актів насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом з однією й тією ж потерпілою особою, тобто за наявності ознак продовжуваного злочину.

У разі вчинення насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом, а потім зґвалтування чи навпаки щодо однієї й тієї ж потерпілої особи, ці злочини кваліфікуються самостійно, причому останній злочин кваліфікується з урахуванням спеціальної повторності.

8. Згідно з частиною другою статті 27 Кримінально-процесуального кодексу України (1001-05) (далі - КПК) справи про злочини, передбачені частиною першою статті 152 КК (2341-14), порушуються не інакше як за скаргою потерпілої особи. Тому при вчиненні двох зґвалтувань без кваліфікуючих ознак приводом до порушення справи за частиною другою статті 152 КК є подача скарги особою, потерпілою від першого злочину, або подача скарги обома потерпілими особами. Якщо особа, потерпіла від першого злочину, не порушувала питання про притягнення винної особи до кримінальної відповідальності і справу на підставі частини третьої статті 27 КПК не порушено прокурором, то наступне вчинення цією ж особою зґвалтування іншої особи не може розцінюватись як повторний злочин. У такому випадку за наявності скарги про порушення справи лише потерпілої особи від другого зґвалтування дії винної особи мають кваліфікуватися за частиною першою статті 152 КК.

Вирішуючи питання про перекваліфікацію дій винної особи з частин другої, третьої або четвертої на частину першу статті 152 КК (2341-14) при відсутності у справі скарги потерпілої особи, суд повинен з'ясувати у неї або її законного представника, чи вимагають вони притягнення підсудного до кримінальної відповідальності за зґвалтування. Якщо таке питання виникне при оцінці обставин справи у нарадчій кімнаті, суд повинен поновити судове слідство. Скарга потерпілої особи або її законного представника подається письмово або усно, але усна їх скарга обов'язково заноситься до протоколу судового засідання. Якщо від цих осіб не надійде письмової чи усної скарги про притягнення підсудного до кримінальної відповідальності, у відповідних випадках суд закриває справу або постановляє виправдувальний вирок.

9. Злочин, передбачений статтею 152 чи статтею 153 КК (2341-14), визнається вчиненим групою осіб, якщо у ньому брали участь декілька (два або більше) виконавців (співвиконавців), тобто співучасників, ознаки яких зазначені у частині другій статті 27 КК. При цьому виконавці (співвиконавці) діють узгоджено, з єдиним умислом і кожен з них безпосередньо виконує діяння, що утворюють повністю чи частково об'єктивну сторону складу злочину. Для визнання зґвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом вчиненими групою осіб не вимагається попередньої змови між виконавцями (співвиконавцями) цих злочинів. Злочинна діяльність одного виконавця може приєднуватися до діяльності іншого (інших) і в ході вчинення злочину, але до його закінчення або припинення.

Дії особи, яка не вчинила і не мала наміру вчинити статевий акт чи задоволення статевої пристрасті неприродним способом, але безпосередньо застосовувала фізичне насильство, погрожувала його застосуванням чи довела потерпілу особу до безпорадного стану шляхом уведення в її організм проти її волі наркотичних засобів, психотропних, отруйних, сильнодіючих речовин з метою зґвалтування її чи вчинення щодо неї насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом іншою особою, повинні розглядатися як співвиконавство у цьому злочині. Дії таких співвиконавців визнаються вчиненими групою осіб і кваліфікуються без посилання на статтю 27 КК (2341-14).

Дії особи, яка, сприяючи виконавцю (виконавцям) злочину у вчиненні насильницького статевих зносин чи насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом, застосовувала насильство до особи, яка намагалася перешкодити вчиненню злочину, надала приміщення для вчинення злочину тощо, необхідно кваліфікувати як пособництво в зґвалтуванні або насильницькому задоволенні статевої пристрасті неприродним способом за частиною п'ятою статті 27 КК (2341-14) і відповідною частиною статті 152 КК чи статті 153 КК.

Якщо винні особи діяли узгоджено та одночасно щодо кількох потерпілих осіб, хоча кожна з них мала на меті і зґвалтувала одну потерпілу особу, дії кожної із таких осіб належить розглядати як зґвалтування, вчинене групою осіб. Такий підхід має застосовуватись і у разі вчинення узгоджених дій, направлених на насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом щодо декількох потерпілих осіб.

Згідно зі статтею 26 КК (2341-14) співучасть у злочині є умисна спільна участь декількох суб'єктів злочину у вчиненні умисного злочину. Тому у разі, коли із групи осіб, які вчинили зґвалтування або насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, лише одна особа є суб'єктом злочину, а решта осіб внаслідок неосудності або у зв'язку з недосягненням віку, з якого може наставати кримінальна відповідальність, чи з інших підстав не можуть бути суб'єктами злочину, дії винної особи, яка за таких обставин притягується до кримінальної відповідальності, не можна розглядати як вчинення злочину групою осіб.

10. Неповнолітніми потерпілими від зґвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом слід вважати осіб віком від 14 до 18 років, малолітніми - осіб, яким на момент злочину не виповнилося 14 років.

Кримінальна відповідальність за вчинення зґвалтування неповнолітньої чи малолітньої особи або насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом щодо такої особи настає лише за умови, якщо винна особа усвідомлювала (достовірно знала чи припускала), що вчиняє такі дії щодо неповнолітньої або малолітньої особи, а так само, коли вона повинна була і могла це усвідомлювати. При цьому суд повинен враховувати не тільки показання підсудного, а й потерпілої особи, ретельно перевіряти їх відповідність усім конкретним обставинам справи. При вирішенні цього питання враховується вся сукупність обставин справи, зокрема, зовнішні фізичні дані потерпілої особи, її поведінка, знайомство винної особи з нею, володіння винною особою відповідною інформацією. Неповнолітній або малолітній вік потерпілої особи не може бути підставою для кваліфікації вказаних дій за частиною третьою чи четвертою статті 152 КК (2341-14) або частиною другою чи третьою статті 153 КК, якщо буде доведено, що винна особа сумлінно помилялася щодо фактичного віку потерпілої особи.

11. Особливо тяжкими наслідками, передбаченими частиною четвертою статті 152 та частиною третьою статті 153 КК (2341-14) можуть бути визнані, зокрема, смерть або самогубство потерпілої особи, втрата нею будь-якого органу чи втрата органом його функцій, психічна хвороба або інший розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менше ніж на одну третину, непоправне знівечення обличчя, переривання вагітності чи втрата репродуктивної функції, а так само зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, що є небезпечною для життя людини, які сталися внаслідок зґвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом.

Відповідальність за спричинення особливо тяжких наслідків настає як тоді, коли винна особа передбачала можливість їх настання, так і тоді, коли вона хоча і не передбачала, але повинна була і могла передбачити настання таких наслідків.

У разі, коли при зґвалтуванні або насильницькому задоволенні статевої пристрасті неприродним способом чи замаху на ці злочини смерть потерпілої особи настала внаслідок її власних дій (наприклад, вона вистригнула з транспортного засобу під час руху й отримала ушкодження, від яких настала смерть), дії винного охоплюються частиною четвертою статті 152 або частиною третьою статті 153 КК (2341-14) і додаткової кваліфікації за статтею 119 цього Кодексу не потребують.

Зґвалтування або насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом чи замах на ці злочини, поєднані з умисним заподіянням потерпілій особі тілесного ушкодження, визнаного тяжким лише за ознакою небезпечності для життя на момент його заподіяння, не можуть вважатися такими, що спричинили особливо тяжкі наслідки. Такі дії підлягають кваліфікації за сукупністю злочинів, передбачених відповідними частинами статей 152 або 153 і відповідними частинами статті 121 КК (2341-14).

Не є особливо тяжкими наслідками при зґвалтуванні або насильницькому задоволенні статевої пристрасті неприродним способом свідоме поставлення потерпілої особи в небезпеку зараження вірусом імунодефіциту людини чи іншої невиліковної інфекційної хвороби, якщо зараження не настало. Такі дії слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених відповідними частинами статті 152 або статті 153 КК (2341-14) та частиною першою статті 130 КК.

Не становить особливо тяжких наслідків згвалтування вагітність потерпілої, а також втрата нею незайманості (дефлорація).

12. Заподіяння при вчиненні згвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом тяжкого тілесного ушкодження, що спричинило смерть потерпілої особи, необхідно вважати діянням, яке спричинило особливо тяжкі наслідки. Таке діяння кваліфікується за частиною четвертою статті 152 або частиною третьою статті 153 КК (2341-14) за цією кваліфікуючою ознакою і додаткової кваліфікації за частиною другою статті 121 КК не потребує.

У разі, коли згвалтування або насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом було поєднано з умисним вбивством потерпілої особи, яке мало місце в процесі вчинення зазначених злочинів чи одразу ж після них, такі дії слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених пунктом 10 частини другої статті 115 та частиною четвертою статті 152 чи частиною третьою статті 153 КК (2341-14), як такі, що спричинили особливо тяжкі наслідки.

Якщо умисне вбивство потерпілої особи було вчинено через деякий час після її згвалтування чи насильницького задоволення щодо неї статевої пристрасті неприродним способом з метою приховати ці злочини, дії винної особи кваліфікуються за сукупністю злочинів, передбачених відповідними частинами статті 152 або статті 153 та пунктом 9 частини другої статті 115 КК (2341-14).

13. Згвалтування вважається закінченим злочином з моменту початку статевого зносин, при цьому не має значення, чи закінчила винна особа статевий акт у фізіологічному розумінні. Насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом вважається закінченим злочином з початку здійснення дій сексуального характеру, спрямованих на задоволення статевої пристрасті неприродним способом.

Дії, спрямовані на вчинення згвалтування або насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом, але не доведені до кінця з причин, що не залежали від волі винної особи, слід розглядати як замах на згвалтування чи замах на насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом і кваліфікувати із посиланням на відповідні частини статті 15 КК (2341-14). При цьому суди повинні встановлювати, чи діяв підсудний з метою вчинення злочину, передбаченого статтею 152 або статтею 153 КК, і чи було застосовано фізичне насильство або висловлена погроза його застосування з метою подолання чи попередження опору потерпілої особи та з яких причин злочин не було доведено до кінця.

Засуджуючи особу за замах на згвалтування чи на насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом, суд повинен вказати у вироку конкретні причини, що не залежали від волі винної особи і перешкоджали їй довести злочин до кінця.

14. Судам слід розмежовувати готування до згвалтування чи насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом або замах на ці злочини від добровільної відмови від доведення їх до кінця, що відповідно до статті 17 КК (2341-14) виключає відповідальність за готування до цих злочинів або замах на них. Для визнання відмови від доведення цих злочинів до кінця добровільною слід виходити з того, що особа, маючи реальну можливість довести їх до кінця, відмовилась від цього і з власної волі припинила злочинні дії. У таких випадках особа підлягає кримінальній відповідальності лише у тому разі, якщо фактично вчинені нею дії містять склад іншого злочину.

Разом з тим суди повинні мати на увазі, що не може визнаватися добровільною відмова від згвалтування та насильницького задоволення статевої пристрасті неприродним способом, що викликана неможливістю подальшого продовження злочинних дій з причин, незалежних від волі винної особи (наприклад, коли цьому перешкодили інші особи, або винна особа не змогла подолати опору потерпілої особи, закінчити злочин з фізіологічних причин тощо).

15. Судам слід враховувати, що склад злочину, передбаченого частиною першою статті 154 КК (2341-14), може мати місце лише за умови доведеності, що на потерпілу особу чоловічої чи жіночої статі здійснювався вплив із використанням її матеріальної або службової залежності від винної особи з метою примусити її вступити в статевий зв'язок природним або неприродним способом всупереч її волі. При цьому за змістом частини першої статті 154 КК під статевим зв'язком природним або неприродним способом слід розуміти природний статевий акт, акт мужолозтва або лесбійства, на який відповідно до умислу винної особи, має погодитись потерпіла особа внаслідок її примушування.

Матеріальна залежність потерпілої особи має місце зокрема тоді, коли вона перебуває на повному або частковому утриманні винної особи, проживає на її житловій площі, а також тоді, коли винна особа своїми діями чи бездіяльністю спроможна викликати істотне погіршення матеріального становища потерпілої особи. Службова залежність має місце, коли жінка або чоловік обіймає посаду, згідно з якою вона підлегла особі, яка застосовує примушування, або підпадає під контрольні дії такої особи, або інтереси потерпілої особи залежать від службового становища винної особи.

Сама лише пропозиція особі, яка матеріально або службово залежна від особи, яка висловлює таку пропозицію, до вступу у статевий зв'язок за відсутності примушування не утворює складу злочину, передбаченого частиною першою статті 154 КК (2341-14). Не можна вважати примушуванням обіцянку іншій особі поліпшити її матеріальне або службове становище, якщо жінка або чоловік дадуть згоду вступити у статевий зв'язок.

Дії, зазначені у частині першій статті 154 КК (2341-14), поєднані з погрозою знищення, пошкодження або вилучення майна потерпілої (потерпілого) чи її (його) близьких родичів або розголошення відомостей, що ганьблять її (його) чи близьких родичів, кваліфікуються за частиною другою статті 154 КК. Погроза має бути адресована потерпілій особі та сприйматися нею як реальна.

Погрозою знищення майна є погроза доведення майна, яке належить потерпілій особі або її близьким родичам, до повної непридатності щодо використання його за призначенням.

Погроза пошкодження майна - це погроза приведення майна у часткову непридатність.

Погроза вилучення майна означає погрозу протиправним шляхом із застосуванням насильства або без такого позбавити власника його майна.

Відомостями, що ганьблять потерпілу особу чи її близьких родичів, слід вважати такі відомості, які, як на думку зазначених осіб, так і об'єктивно здатні принизити честь та гідність особи. При цьому не має значення, відповідають ці відомості дійсності чи є вигаданими. Розголошення - це повідомлення таких відомостей будь-яким способом хоча б одній особі, котрій вони не були відомі, які потерпіла особа бажала зберегти у таємниці.

Суб'єктом злочинів, передбачених частиною першою та частиною другою статті 154 КК (2341-14), є особа, від якої потерпіла особа матеріально або службово залежна.

16. Добровільні статеві зносини з особою, яка не досягла статевої зрілості, утворюють склад злочину, передбаченого статтею 155 КК (2341-14), у разі, якщо винна особа усвідомлювала (достовірно знала або припускала), що потерпіла особа не досягла статевої зрілості, а так само, коли вона повинна була і могла це усвідомлювати. Добровільними статевими

зносинами слід визнавати такі, що здійснюються без застосування фізичного насильства, погрози його застосування і використання безпорадного стану потерпілої особи. Якщо потерпіла особа внаслідок свого розумового відставання або малолітнього віку не могла розуміти характеру та значення здійснюваних з нею дій, статеві зносини з такою особою необхідно розцінювати як зґвалтування з використанням безпорадного стану потерпілої особи.

Судам слід мати на увазі, що статева зрілість - це такий фізіологічний стан організму людини, який характеризується здатністю до повного виконання статевих функцій. За змістом Правил проведення судово-медичних експертиз (обстежень) з приводу статевих станів в бюро судово-медичної експертизи (z0253-95), затверджених наказом Міністерства охорони здоров'я України від 17 січня 1995 року N 6 (z0248-95), особи як жіночої, так і чоловічої статі віком до 14 років вважаються такими, що не досягли статевої зрілості. Встановлення статевої зрілості проводиться щодо осіб віком з 14 до 18 років. Питання про досягнення потерпілою особою статевої зрілості вирішується на підставі висновку судово-медичної експертизи, призначення якої у таких випадках є обов'язковим.

Батьком або матір'ю, зазначеними у частині другій статті 155 КК (2341-14), слід вважати як рідних батьків, так і тих, які усиновили (удочерили) потерпілу особу згідно з положеннями глави 18 Сімейного кодексу України (2947-14). Особами, що їх замінюють, є вітчим, мачуха, а також опікуни і піклувальники, призначені за правилами глави 19 зазначеного Кодексу.

Безплідністю, яка визначена як кваліфікуюча ознака частиною другою статті 155 КК (2341-14), є втрата потерпілою особою репродуктивної здатності. Іншими тяжкими наслідками, що настали внаслідок статевих зносин з особою, яка не досягла статевої зрілості, є, зокрема, зараження вірусом імунодефіцита людини чи іншою невиліковною інфекційною хворобою, захворювання тяжкою хворобою, у тому числі і психічною, самогубство потерпілої особи. Безплідність та інші тяжкі наслідки повинні перебувати у причинному зв'язку із статевими зносинами з особою, яка не досягла статевої зрілості.

17. Розпусні дії, відповідальність за які передбачено статтею 156 КК (2341-14), повинні мати сексуальний характер і можуть бути у виді фізичних дій або інтелектуального розбещення. Такі дії спрямовані на задоволення винною особою статевої пристрасті або на збудження у неповнолітньої особи статевого інстинкту.

Під фізичними розпусними діями слід розуміти оголення статевих органів винної чи потерпілої особи, непристойні доторкання до статевих органів, які викликають статеві збудження, навчання статевим збоченням, імітація статевого акту, схиляння або примушування потерпілих до вчинення певних сексуальних дій між собою, вчинення статевих зносин, акту онанізму у присутності потерпілої особи тощо. Інтелектуальними розпусними діями є, зокрема, ознайомлення потерпілої особи із порнографічними зображеннями, відеофільмами, цинічні розмови з нею на сексуальні теми тощо.

Використання в ході вчинення розпусних дій творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру кваліфікується за сукупністю злочинів, передбачених відповідними частинами статті 156 і статті 301 КК (2341-14).

Розпусні дії щодо особи, яка не досягла шістнадцятирічного віку, можуть відбуватися як за її згодою, так і з застосуванням до неї фізичної сили з метою примушення її до вчинення певних дій сексуального характеру. Якщо розпусним діям передували або вони супроводжувалися нанесенням побоїв чи мордуванням, тілесними ушкодженнями або погрозою вбивством, вчинене слід кваліфікувати за сукупністю злочинів, передбачених статтею 156 і статтями 125, 126, 121, 122 чи 129 КК (2341-14).

Розпусні дії можуть бути вчинені особою чоловічої статі щодо особи жіночої статі і навпаки, а також між особами однієї статі, але у всіх випадках потерпілою є особа, яка не досягла шістнадцятирічного віку. Попередня поведінка потерпілої особи (зокрема, її попереднє статеве життя) на кваліфікацію дій винної особи за статтею 156 КК ([2341-14](#)) не впливає.

18. Розпусні дії з потерпілою особою, яка не досягла шістнадцятирічного віку, вчинені безпосередньо перед її зґвалтуванням, насильницьким задоволенням статевої пристрасті неприродним способом або статевими зносинами з особою, яка не досягла статевої зрілості, з урахуванням спрямованості умислу винної особи повністю охоплюються диспозиціями відповідних частин статті 152 або статті 153, або статті 155 КК ([2341-14](#)) і додаткової кваліфікації за статтею 156 КК не потребують.

19. Судам необхідно вимагати від органів досудового слідства правильного викладення обставин вчиненого злочину проти статевої свободи або статевої недоторканності особи у постанові про притягнення особи як обвинуваченого та в обвинувальному висновку, а також неухильно дотримуватись вимог статті 334 КПК ([1003-05](#)) при формулюванні у вирокі обвинувачення, визнаного судом доведеним. У цих документах, зокрема, має бути зазначено, за якою кваліфікуючою ознакою відповідно до диспозиції статей, що передбачають відповідальність за такі злочини, особу притягнуто до кримінальної відповідальності та засуджено судом.

20. У випадку недопустимої натуралізації опису в обвинувальному висновку обставин вчиненого злочину проти статевої свободи та статевої недоторканності особи, що унеможлиблює його публічне оголошення, судам необхідно повертати справу прокурору для складання нового обвинувального висновку. Вирок, в якому допущена така натуралізація, підлягає скасуванню як такий, що принижує гідність потерпілої особи.

21. Звернути увагу судів на те, що відповідно до вимог статті 22 КК ([2341-14](#)) за зґвалтування (стаття 152 цього Кодексу) та насильницьке задоволення статевої пристрасті неприродним способом (стаття 153 КК) підлягають кримінальній відповідальності особи віком від чотирнадцяти років. За вчинення інших злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи, а саме, передбачених статтями 154-156 цього Кодексу, відповідальність можуть нести особи, яким до вчинення злочину виповнилося шістнадцять років.

22. При вирішенні питання про відшкодування моральної шкоди за позовами потерпілих осіб судам необхідно керуватись відповідними положеннями Цивільного кодексу України ([435-15](#)) та роз'ясненнями, які містяться у постанові Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 року N 4 ([v0004700-95](#)) "Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди" зі змінами, внесеними постановою Пленуму Верховного Суду України від 25 травня 2001 року N 5 ([v0005700-01](#)).

23. Призначаючи покарання особам, винним у вчиненні злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканності особи, суди мають неухильно дотримуватись вимог ст. 65 КК ([2341-14](#)) щодо індивідуалізації покарання, а саме: враховувати ступінь тяжкості вчиненого злочину, особу винного та обставини, що пом'якшують чи обтяжують покарання. Визначаючи ступінь тяжкості злочину, суди повинні враховувати стадію його вчинення, кількість епізодів, тяжкість наслідків, що настали тощо.

24. Відповідно до статей 20, 253 КПК ([1001-05](#), [1003-05](#)) розгляд кримінальних справ про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи допускається в закритому судовому засіданні за мотивованою постановою судді чи ухвалою суду.

Суди повинні мати на увазі, що необхідно чітко вирішувати питання щодо слухання справ про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи у закритому судовому засіданні, що має важливе значення для запобігання розголошенню відомостей про інтимні сторони життя осіб, які беруть участь у цих справах. При цьому суд може прийняти рішення про закритий розгляд справи як у повному обсязі, так і частково (наприклад, при проведенні судового слідства). Із урахуванням вимог статті 20 і статті 307 КПК ([1001-05](#), [1003-05](#)) суд при розгляді справ цієї категорії повинен вживати необхідні заходи для того, щоб особи молодше шістнадцяти років, крім підсудних та потерпілих, не знаходились у залі судового засідання.

Головуючим у судових засіданнях потрібно стежити за змістом і формою запитань до підсудних, потерпілих і свідків, а також за виступами учасників розгляду справи в судових дебатах для того, щоб не принижувалася честь і гідність цих осіб. Вважати неприпустимим надсилання вироків у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи для обговорення в колективах за місцем проживання, роботи чи навчання засуджених або потерпілих осіб.

25. Визнати такою, що втратила чинність, постанову Пленуму Верховного Суду України від 27 березня 1992 р. N 4 ([v0004700-92](#)) "Про судову практику у справах про зґвалтування та інші статеві злочини" зі змінами та доповненнями, внесеними постановами Пленуму Верховного Суду України від 4 червня 1993 року N 3 ([v0003700-93](#)) та від 3 грудня 1997 року N 12 ([v0012700-97](#)).

Голова
Верховного Суду України В.В.Онопенко

Секретар Пленуму
Верховного Суду України Ю.Л.Сенін

ГЕНЕРАЛЬНА ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ

31.07.2006 N 07/3-90

Прем'єр-міністру України
Єханурову Ю.І.

ІНФОРМАЦІЯ

про стан додержання законодавства, спрямованого на захист прав неповнолітніх, які потерпають від злочинних посягань, насильства у сім'ї, втягнення їх у злочинну та іншу протиправну діяльність

Шановний Юрію Івановичу!

Захист прав дітей, передусім від насильства, постійно перебуває у полі зору органів прокуратури України і є пріоритетом наглядкової діяльності.

Конституцією України (254к/96-ВР), Конвенцією ООН про права дитини (995_021), Законом України "Про охорону дитинства" (2402-14) та іншими законами України дітям гарантовано особисту недоторканість та захист їх життя і здоров'я. Водночас упродовж 2005-2006 років судами визнано потерпілими від злочинів понад 8 тис. неповнолітніх. На профілактичному обліку в службах у справах неповнолітніх перебуває майже 45 тис. неблагополучних родин, в яких утримуються 94 тис. дітей. Проте на облік в органи внутрішніх справ поставлено лише 2,5 тис. осіб, які вчиняють насильство в сім'ї. Внаслідок жорстокого поведіння батьків діти змушені залишати домівки, бродяжити, жебракувати, вчиняти злочини. Лише за 2006 рік підлітками скоєно 10,5 тис. злочинів, до притулків для неповнолітніх доставлено понад 12 тис. дітей, що бродяжили та жебракували.

Прокурорськими перевітками встановлено, що органи внутрішніх справ, опіки та піклування, освіти, служб у справах неповнолітніх порушують вимоги Закону України "Про попередження насильства в сім'ї" (2789-14).

У переважній більшості областей ними не розроблено програми щодо запобігання насильству в родинах, не визначено потребу регіонів у спеціалізованих установах для жертв насильства, не вивчаються причини та умови, що сприяють цим негативним проявам. Взаємодія цих органів зводиться до обміну статистичною інформацією. Як наслідок, відсутні достовірні дані про кількість дітей, які потерпають від насильства, жорстокого поведіння з ними та потребують захисту.

Значну кількість складають злочини проти неповнолітніх, що вчинені у неблагополучних сім'ях, де батьки зловживають спиртними напоями, наркотичними засобами, злісно ухиляються від виконання обов'язків щодо догляду, виховання та утримання дітей.

Водночас прокурорськими перевітками встановлено, що відповідними органами і службами не вжито вичерпних заходів до попередження цих негативних явищ, захисту дітей, які

утримуються у неблагополучних сім'ях. Неналежно ведеться облік таких родин, через що більшість з них не охоплено профілактичною роботою. Питання про вилучення дітей з небезпечних умов проживання вчасно не вирішуються, що нерідко призводить до вчинення відносно, дітей тяжких злочинів, а в окремих випадках їх загибелі. Так, батьки малолітньої Микитини О. тривалий час злісно не виконували обов'язки по догляду за нею. Нехтуючи погіршенням стану здоров'я дитини у зв'язку з тяжкими травмами, батьки за медичною допомогою не звернулися, що призвело до смерті дівчини. Прокурором Сколівського району Львівської області за цим фактом порушено кримінальну справу, яку розглянуто судом з винесенням обвинувального вироку.

Всупереч вимогам Законів України "Про міліцію" (565-12), "Про органи і служби у справах неповнолітніх та спеціальні установи для неповнолітніх" (20/95-ВР), "Про попередження насильства в сім'ї" (2789-14) органи внутрішніх справ України не надають переваги профілактичній роботі з неблагополучними сім'ями. Як правило, робота щодо виявлення таких сімей проводиться формально, не завжди з'ясовують причини сімейного неблагополуччя, не вживають заходів до їх усунення, нормалізації обстановки в родинах. Так, мешканець смт Лисянка Черкаської області Куліш І. А., який систематично зловживав спиртними напоями та вчиняв у сім'ї бійки, не перебував під профілактичним впливом міліції. Під час сварки у стані алкогольного сп'яніння жорстоко знущався над своєю двохмісячною дитиною, спричинивши їй тяжкі тілесні ушкодження. За вказаним фактом прокуратурою Черкаської області порушено кримінальну справу, слідство у якій триває.

Ігноруючи вимогами законів, органи внутрішніх справ не завжди притягують до відповідальності батьків чи осіб, що їх замінюють, які не виконують своїх обов'язків щодо виховання і утримання дітей, втягують їх у протиправну діяльність. Органи міліції допускають випадки відмови у реєстрації звернень про насильство у сім'ї та порушенні кримінальних справ за фактами вчинення злочинів проти життя і здоров'я неповнолітніх. Зокрема, дільничним інспектором Олександрійського РВ УМВС України у Кіровоградській області відмовлено в порушенні кримінальної справи за зверненням про знущання та побої неповнолітнього Стрижака С. батьком та його співмешканкою. Передбачених законом заходів щодо проведення перевірки, негайного вилучення підлітка з небезпечного оточення не вжито, внаслідок чого неповнолітній отримав тяжкі тілесні ушкодження. Прокурором району порушено кримінальну справу та питання про відповідальність винних службових осіб.

Останнім часом набули поширення факти жорстокого поведіння та сексуального насильства над неповнолітніми працівниками кримінальної міліції у справах неповнолітніх. Так, прокуратурою Запорізької області у квітні поточного року порушено кримінальну справу за фактом незаконного затримання та зґвалтування працівниками кримінальної міліції у справах неповнолітніх Оріхівського РВ УМВС України неповнолітнього Зацарного Д. Слідство у справі триває.

Працівниками Заводського РВ Дніпродзержинського МУ УМВС України в Дніпропетровській області до затриманого у підозрі вчинення крадіжок неповнолітнього Галки В., у нічний час, застосовувалися побої та катування. Підлітка підвішували до стіни, били пляшкою по голові, чим спричинили фізичні страждання та тілесні ушкодження.

Прокуратурою Дніпропетровської області за даним фактом [19.06.2006](#) порушено кримінальну справу за ч. 2 ст. 365 КК України ([2341-14](#)).

Всупереч Закону України "Про соціальну роботу з дітьми та молоддю" ([2558-14](#)) не забезпечено ефективної профілактичної роботи з неблагополучними сім'ями центрами соціальних служб для молоді. Систематичне інспектування неблагополучних родин з метою поточного контролю ними не здійснюється, соціально-профілактичні заходи проводяться формально. Така діяльність зводить нанівець результати соціальної підтримки та не сприяє виходу з кризи неблагополучних сімей, ефективному захисту дітей, які в них виховуються.

Так, до центру соціальних служб для молоді Луцького міськвиконкому Волинської області звернулися неповнолітні Кратюки, які постійно зазнавали насильство від батька. Втім, центром спільно з відділом сім'ї і молоді міських органів влади за результатами відвідування сім'ї складено лише акт про умови проживання неповнолітніх. Інформації про застосування до дітей насильства в органи внутрішніх справ не направлено. На усунення порушень закону прокурором внесено подання місцевим органам виконавчої влади, за результатами розгляду якого винна особа притягнута до дисциплінарної відповідальності.

Незважаючи на те, що Законом України "Про попередження насильства в сім'ї" ([2789-14](#)) передбачено створення спеціалізованих установ для осіб, постраждалих від насильства, їх відкриття в окремих регіонах не виправдано відкладається. Майже 5 років не створюються кризові центри для жертв насильства в сім'ї та центри медико-соціальної реабілітації для постраждалих у Кіровоградській, Одеській, Черкаській та інших областях.

Порушуючи вимоги Законів України "Про освіту" ([1060-12](#)) та "Про загальну середню освіту" ([651-14](#)), педагогічні працівники самоусунулися від виконання покладених на них обов'язків щодо захисту дітей та молоді від будь-яких форм фізичного чи психічного насильства. Інколи інформація про вчинення насильства щодо дітей приховується. Не вживаються заходи щодо посилення відповідальності батьків або осіб, які їх замінюють, за стан виховання дітей у родинах. Психологічна служба та соціальний патронаж в органах системи освіти не налагоджено, учнів за місцем проживання не відвідують, педагоги не обізнані з умовами їх утримання у сім'ях. Інформація про неблагополучні сім'ї, в яких проживають учні, відсутня, внаслідок чого не вживаються заходи щодо вчасного вилучення дітей з небезпечного оточення, охорони їхнього життя і здоров'я.

Непоодинокими є факти жорстокого поводження педагогічних працівників з учнями на уроках та у позаурочний час. Зокрема, учитель Цюрупинської загальноосвітньої спеціальної школи-інтернату Херсонської області Білоус А.Р. під час уроку вдарив шестикласницю Кривчун Ю. головою об парту, а учнів Кокарева М. та Остроуха В. бив за межами класу по голові. Прокурором району порушено кримінальну справу, слідство триває. Факти жорстокого поводження з дітьми працівниками навчальних установ виявлено прокурорами Вінницької, Хмельницької, Чернівецької та інших областей.

Невиконання органами опіки та піклування вимог Законів України "Про попередження насильства в сім'ї" ([2789-14](#)), "Про охорону дитинства" ([2402-14](#)), Сімейного кодексу України ([2947-14](#)) щодо своєчасного виявлення дітей, які потребують захисту, вилучення з небезпечного оточення, передачу їх під опіку (піклування), здійснення контролю за умовами проживання, утримання та виховання дітей в сім'ях сприяє тому, що неповнолітні

залишаються проживати в умовах, які загрожують їхньому життю та здоров'ю. Так, опікун неповнолітнього Білоуса В. кошти на утримання і виховання підопічного витратила на алкоголь, вела аморальний спосіб життя, за дитиною не доглядала, що призвело до суттєвих ускладнень його здоров'я. Прокурором м. Коломия Івано-Франківської області за цим фактом порушено кримінальну справу, яка розглянута судом з винесенням обвинувального вироку. Службові особи органів опіки та піклування, які винні у порушенні прав дитини, притягнуті до дисциплінарної відповідальності.

Подібні факти виявлено прокурорами Волинської, Луганської, Запорізької, Рівненської та інших областей.

Враховуючи актуальність проблем захисту прав неповнолітніх від посягання на їхнє життя і здоров'я, попередження насильства у сім'ї, прокурорами порушено понад 1 тис. кримінальних справ, внесено 2,5 тис. документів прокурорського реагування, за результатами розгляду яких до відповідальності притягнуто майже 2 тис. службових осіб, на захист прав неповнолітніх, заявлено понад 2 тис. позовів.

Проте ситуація, яка склалася, потребує здійснення органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування та правоохоронними органами радикальних заходів щодо реального захисту неповнолітніх від жорстокості та насильства.

З повагою,

Генеральний прокурор України О.Медведько

**Про порядок розгляду, обліку та
узагальнення випадків
дискримінації за ознакою статі
та їх усунення**

На виконання статті 6 Закону України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» (Оля, треба дати опис статті) **наказую:**

1. Створити Експертну раду з питань ліквідації всіх форм дискримінації за ознакою статі.
2. Затвердити Положення про Експертну раду.
3. Головою Експертної ради призначити Заступника Міністра Кондратюк Т.В.
4. Голові Експертної ради в місячний термін подати пропозиції по персональному складу.

Міністр

Ю.О. Павленко

ПОЛОЖЕННЯ «Про Експертну раду з питань ліквідації всіх форм дискримінації за ознакою статі»

1. Експертна рада з питань ліквідації всіх форм дискримінації за ознакою статі (далі – Експертна рада) створюється з метою розгляду, обліку та узагальнення звернень осіб з питань дискримінації за ознакою статі та підготовки пропозицій щодо їх усунення.

2. Визначення термінів.

Скаржник – фізична чи юридична особа, яка звертається до Міністерства зі скаргою на дискримінацію за ознакою статі.

Особа, на яку подається скарга – фізичні та юридичні особи, у тому числі, посадові особи центральних і місцевих органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності.

Скарги поза компетенцією Експертної ради – скарги на діяльність Президента, народних депутатів, Прем'єр-міністра, Кабінету Міністрів, Рахункової палати, суддів Конституційного Суду та інших судів, законність рішень прокуратори, органів дізнання, рішення судів, що набули чинності.

Скарга на дискримінацію за ознакою статі (далі – скарга) – письмове чи усне звернення на дії чи бездіяльність, що виражають будь-яке розрізнення, виняток або привілеї за ознакою статі, якщо вони спрямовані на обмеження або унеможливають визнання, користування чи здійснення на рівних підставах прав і свобод людини для жінок і чоловіків.

Усні чи письмові заявки, які не містять скарги, а лише вимогу пояснень чи іншої інформації, не розглядаються, якщо Експертна рада не приймає інше рішення.

3. Експертна рада у своїй діяльності керується Конституцією України, законами України, міжнародними документами, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, рішеннями центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а також положенням про Експертну раду.

4. Експертна рада взаємодіє із органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування, підприємствами, об'єднаннями громадян, іншими установами та організаціями, експертами з питань дискримінації за ознакою статі, з питань рівних прав та можливостей, запобігання насильства, протидії торгівлі людьми.

5. Метою діяльності Експертної ради є сприяння ліквідації всіх форм дискримінації за ознакою статі, попередження насильства, протидії торгівлі людьми у всіх сферах життєдіяльності суспільства.

6. Основні завдання Експертної ради.

отримувати від фізичних та юридичних осіб, у тому числі, від посадових осіб центральних і місцевих органів державної виконавчої влади, місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності інформацію та пояснення з питань, порушених в скарзі;

узагальнювати та готувати інформацію для Кабінету Міністрів України стосовно виявлених фактів дискримінації за ознакою статі;

вносити в установленому порядку зміни до законів України, які обмежують права і свободи людини за ознакою статі;

здійснювати моніторинг та готувати інформацію про невідповідність наказів, розпоряджень та інших відомчих нормативних актів законодавству України в частині обмеження прав і свобод людини за ознакою статі;

готувати для Кабінету Міністрів (або для інших осіб в установленому законом порядку) перелік нормативно-правових актів з метою звернення в Конституційний Суд для визначення їх відповідності з Конституцією та законодавством України;

передавати в установленому порядку скарги та матеріали перевірки до правоохоронних органів в разі, якщо вони містять ознаки складу злочину;

звертатися за належністю з пропозиціями про притягнення до відповідальності чи звільнення посадових осіб, винних у зловживанні службовим положенням чи бездіяльності, що призвели до фактів дискримінації;

організовувати та координувати проведення неупереджених перевірок скарг на дискримінацію за ознакою статі;

збирати та узагальнювати інформацію, готувати та оприлюднювати комплексні звіти про застосування законодавства з питань недопущення дискримінації за ознакою статі.

7. Склад Експертної ради.

Експертна рада складається з 11 осіб, зокрема до неї входять як представники державних органів влади, так і незалежні експерти. Персональний склад Експертної ради переглядається один раз на 3 роки. Члени Експертної ради можуть припинити членство достроково за власним бажанням і повідомити про це Голову не менше, ніж за один місяць. Голова Експертної ради призначається Міністром.

8. Порядок подання, одержання та розгляду скарги.

Скарга подається до Міністерства чи в місцеві органи державної виконавчої влади. У випадку, якщо скарга надійшла до місцевих органів державної виконавчої влади, вона має бути невідкладно (протягом 3 днів з дня одержання) перенаправлена у Міністерство.

Скарга має містити:

- адресат – Міністерство у справах сім'ї, молоді і спорту (далі – Міністерство) або місцеві органи виконавчої влади;
- прізвище, ім'я, по батькові (фізична особа) чи повна назва (юридична особа) та адреса заявника;
- прізвища, імена, по батькові та посади співробітників, проти яких подана скарга, та назва організації, в якій вони працюють, або назва організації (якщо скарга подається проти юридичної особи);
- опис дій чи бездіяльності, які оскаржуються, дата та обставини, за яких вони вчинені;
- формулювання суті прохання;
- дата, на яку була складена скарга та підпис заявника чи заявників.

До скарги можуть бути додані:

- копія рішення чи матеріалів, що оскаржуються;
- наявні свідчення чи їх опис.

9. Діяльність Експертної ради

Експертна рада збирається не рідше одного разу на квартал. Експертна рада може бути скликана позачергово за ініціативою Голови або на вимогу не менше як третини її членів. Діяльність Експертної ради забезпечується Міністерством, для цього призначається Секретар Секретар не є членом Експертної ради і призначається Міністерством.

Секретар

- веде протокол засідання
- відповідає за його поширення і затвердження всіма членами Експертної ради протягом 15 днів після зустрічі Експертної ради.

Рішення приймаються консенсусом. Якщо консенсусу на засіданні досягти не вдається, тоді обговорюється можливість його досягнення пізніше, для чого спільно розробляються кроки, які можуть допомогти це зробити. Якщо такі кроки не допомагають досягти консенсусу згодом, тоді приймається рішення голосуванням простою більшістю.

Платформа дій з протидії насильству стосовно жінок, дітей та в сім'ї

ЗМІСТ

I Виклад мети

II Контекст

III Найважливіші проблемні сфери

IV Стратегічні цілі і заходи

A Превентивні програми

Б Припинення насильства

В Робота з особами, які зазнали насильства

Г Робота з особами, які вчиняють насильство

Ґ Механізм взаємодії органів та установ у сфері протидії насильству стосовно жінок, дітей та в сім'ї

Д Інформування та робота із засобами масової інформації

V Організаційні механізми

VI Фінансові механізми

I Мета

25 лютого 2008 року Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун ініціював Всесвітню кампанію із викорінення насильства щодо жінок. Він закликав лідерів усього світу підтримати кампанію шляхом відповідних дій на національному рівні, а також створити глобальну мережу лідерів, які допоможуть привернути увагу громадськості до проблеми насильства стосовно жінок.

У рамках проведення Всесвітньої кампанії ряд громадських організацій звернулися до Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту з ініціативою проведення в Україні Національної кампанії «Стоп насильству!», спрямованої на протидію насильству стосовно жінок, дітей та в сім'ї.

Насильство стосовно жінок та дітей становить серйозну загрозу для глобального розвитку і досягнення Цілей Розвитку Тисячоліття, а насильство щодо жінок – одна з ключових перешкод на шляху до забезпечення гендерної рівності. Дані досліджень засвідчують, що близько 90% потерпілих від домашнього насильства – це жінки. У 75% випадках від домашнього насильства страждають і діти.

Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту, як спеціально уповноважений орган з питань попередження насильства в сім'ї, підтримує проведення Кампанії, яка триватиме до 25 листопада 2009 року (Міжнародного дня боротьби за ліквідацію насильства стосовно жінок).

Мета Кампанії: привернути увагу українського суспільства і його лідерів до проблеми насильства як до порушення прав людини і залучити всіх громадян до боротьби з цим явищем.

Завданнями Кампанії „Стоп насильству!” є:

- підвищення обізнаності населення про те, що насильство є порушенням прав людини;
- формування у свідомості всіх верств населення нетерпимого ставлення до насильства;
- удосконалення законодавчої бази з питань протидії насильству;

- розробка дієвих механізмів попередження, зупинення та подолання насильства.

Для ефективного досягнення цілей Кампанії розроблено Платформу дій, яка містить найважливіші проблемні сфери, стратегічні цілі і заходи, організаційні і фінансові механізми, що можуть використовуватися як державними, так і недержавними організаціями з метою протидії насильству та викоринення цього явища в суспільстві.

II Контекст

Домашнє насильство на гендерній основі, виступає суттєвою перешкодою у забезпеченні основних прав та свобод людини, і громадянина, а також становлення паритетної демократії в українському суспільстві.

Проблема подолання гендерного насильства з 1990-х років постійно перебуває в полі зору світової громадськості про що свідчать прийняті документи:

- Декларація Організації Об'єднаних Націй про викоринення насильства щодо жінок (1993 рік),
- Конвенція ООН про боротьбу з міжнародною організованою злочинністю та протокол до неї про запобігання, припинення і покарання торгівлі людьми, зокрема жінками і дітьми (2000 рік),
- Пекінська декларація і Платформа дій, прийнята в ході 4-ї Всесвітньої конференції з питань жінок (1995 рік)
- Резолюція про нові заходи й ініціативи, направлені на втілення в життя Декларації і Пекінської платформи дій, прийнятої Генеральною Асамблеєю ООН у рамках 23-го надзвичайного засідання (2000 рік).

Рекомендації Комітету ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок та Факультативний протокол до Конвенції з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок внесли свою лепту до створення ефективних механізмів подолання насильства проти жінок.

У межах Ради Європи також відбувається активна діяльність, спрямована на протидію гендерному насильству та його негативному впливу на належний розвиток дитини, про що свідчить прийняття Комітетом міністрів Ради Європи низки рекомендацій державам-учасницям Ради Європи, зокрема:

- Рекомендації №R(93)2 про медико-соціальні аспекти поганого поводження з дітьми;
- Рекомендації № R(2000)11 про боротьбу з торгівлею людьми з метою сексуальної експлуатації;
- Рекомендації №R(85)4 про насильство в сім'ї;
- Рекомендації №R(91)11 про сексуальну експлуатацію, порнографію і проституцію, а також про торгівлю дітьми і підлітками;
- Рекомендації № R(2002)5 щодо захисту жінок від насильства

Розуміючи, що подолання гендерного насильства виступає передумовою стабільного розвитку українського суспільства на засадах демократії та поваги до прав людини, а також виконуючи взяті на себе міжнародні зобов'язання, Україна вживає законодавчих,

адміністративних, інформаційних та інших заходів, спрямованих на протидію насильства за ознакою статі та забезпечення гендерної рівності. Так, в 2001 році Україна ухвалила перший в країнах Центральної і Східної Європи та СНД спеціальний законодавчий акт у сфері боротьби із насильством в сім'ї – Закон України «Про попередження насильства в сім'ї», 8 вересня 2005 року схвалено Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», спрямований на досягнення паритетного становища жінок і чоловіків у всіх сферах життєдіяльності суспільства шляхом правового забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, ліквідації дискримінації за ознакою статі, створення механізму реалізації принципу гендерної рівності, щодо захисту прав дітей прийнятий Закон України «Про охорону дитинства», в якому передбачається право дітей на захист від усіх форм насильства.

На виконання цих законів ухвалено низку Постанов Кабінету Міністрів України, зокрема, «Порядок розгляду заяв та повідомлень про вчинення насильства в сім'ї або реальну його загрозу» від 26 квітня 2003 року № 616, «Про проведення гендерно-правової експертизи» від 12 квітня 2006 р., «Про Державну підтримку сім'ї на період до 2010 року» від 19 лютого 2007 року №244, «Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року» від 27 грудня 2006 р., в яких окремими пунктами визначаються заходи, спрямовані на подолання насильства щодо жінок та чоловіків та насильства в сім'ї тощо. Здійснюючи парламентський контроль за виконанням вищезазначених законів, Верховна Рада України провела парламентські слухання і схвалила Постанови Верховної Ради України «Про Рекомендації парламентських слухань «Рівні права та можливості в Україні: реалії та перспективи» від 27 червня 2007 р. та «Про рекомендації парламентських слухань «Сучасний стан та актуальні завдання у сфері попередження гендерного насильства» від 22 березня 2007 р.,).

III Найважливіші проблемні сфери

Для цілей Платформи дій термін "насильство проти жінок" означає будь-який акт насильства, що базується на статевій приналежності, який завдає або може завдати жінкам, проти яких він направлений, шкоду або страждання фізичного, сексуального або психологічного характеру; сюди ж слід віднести загрози здійснення подібних актів, примус, безпідставне позбавлення волі, незалежно від того, чи стосується це сфери суспільного або особистого життя. Це визначення включає, окрім іншого, таке:

А. насильство в сім'ї або родині, означає, *серед іншого*, фізичну і психічну агресію, зловживання емоційного і психологічного характеру, зґвалтування, сексуальне насильство, інцест, зґвалтування члена подружжя, постійного або випадкового партнера, співмешканця, злочини, що здійснюються в ім'я честі, пошкодження жіночих статевих органів, а також інші традиційні дії, що завдають жінкам значної шкоди (як, наприклад, примусовий шлюб);

Б. насильство, що виникає в гендерному суспільстві, зокрема, *серед іншого*, зґвалтування, сексуальне насильство, сексуальне домагання і залякування на робочих місцях, в різного роду установах або в інших місцях, торгівля жінками з метою сексуальної та економічної експлуатації, а також сексуальний туризм;

В. насильство, що здійснюється з боку держави, або припускається нею.

Насильство щодо жінок залишається недостатньо вивченим феноменом. Слід згадати також про прихований характер насильства: з проведених в різних країнах досліджень

впливає, що кількість заявлених і зареєстрованих випадків насильства, незалежно від форми, значно нижча за реальну кількість випадків.

На підставі проведених досліджень і зібраної інформації можна виділити декілька основних рис феномена насильства. Перший — його загальний характер: насильство щодо жінок та дітей зачіпає всі країни і всі сфери суспільства. Воно стосується людей різного віку, етнічного походження і релігійних переконань, незалежно від їхньої професії, сімейного стану або їх приналежності до конкретної національної меншини.

Насильство може мати різну форму: фізичну, сексуальну, психологічну, економічну або моральну. Воно може здійснюватися в сім'ї або в ширшій громаді. Певні економічні проблеми, що породжують безробіття або бідність, політичні кризи або збройні конфлікти, які викликають масштабну міграцію, можуть мати посилюючий вплив, коли жінки та діти, опинившись в нестійкому положенні, часто стають найбільш вразливою мішенню для насильства.

Ці причини підштовхнули розглядати, головним чином, насильство, жертвами якого є жінки, звертаючи, проте, увагу на насильство, що здійснюється відносно неповнолітніх осіб чоловічої статі, зокрема, в рамках насильства в сім'ї. Таким чином, деякі положення Платформи дій стосуються також заходів, направлених на дітей-свідків чи жертв насильства.

Дівчатка можуть ставати жертвами тих же форм насильства, що і жінки. Перебуваючи під постійним тиском, у тому числі і сексуального характеру, вони дорослішають набагато швидше, ніж раніше, що робить їх більш вразливими. Деякі форми насильства особливо стосуються дівчаток: примусові шлюби або ранні шлюби; інцест, насильство, що здійснюється у з боку інших молодих людей (групове насильство). Що стосується інцесту, до цього поняття включають дії, скоєні будь-яким членом сім'ї, а також особами, що час від часу проживають в сім'ї. Це поняття може стосуватися будь-якої дорослої особи, яка зловживає своїм статусом.

Будь-яке насильство, скоєне відносно дівчаток, має для них серйозні наслідки і дуже часто заважає їм вести повноцінний спосіб життя. Таким чином, слід впроваджувати тривалі реабілітаційні програми та психологічний супровід дівчаток-жертв насильства, щоб допомогти їм пережити завдану шкоду. Суспільство має взяти на себе витрати з надання такої допомоги.

Насильство також зачіпає і хлопчиків, які, як і дівчатка, часто переживають наслідки насильства у сім'ї, а також насильства, що здійснюється, за її межами (насильство в школі, педофілія, сексуальна експлуатація тощо).

Від насильства страждають люди похилого віку та особи з обмеженими функціональними можливостями. Вони піддаються насильству від своїх дітей, онуків та родичів, в результаті чого зазнають різноманітних травм, як фізичних так і психологічних.

Проведені дослідження показали, що жінки та діти піддаються насильству незалежно від їхнього соціального походження. Будь-яке насильство відкладає відбиток на фізичному та/або психічному стані осіб, які зазнали насильства та призводить до глибоких психологічних травм, які мають тривалі наслідки, навіть протягом всього життя постраждалої.

Переважно насильство, якому піддаються жінки і діти, скоюють чоловіки. Проте іноді насильницькі дії і насильство здійснюють жінки, і ця проблема потребує вирішення. Дослідження, проведені в різних країнах, також показали, що жінки частіше зазнають

насильства з боку чоловіків, яких вони добре знають, зокрема, з боку родичів або партнерів; проте в деяких випадках це можуть бути незнайомі або невідомі чоловіки.

Типи відносин, що існують між особами, які зазнають насильства та особами, які вчиняють насильство, а також ситуації, в яких виявляється насильство проти жінок, є численними і різноманітними. Акти насильства можуть здійснюватися членами сім'ї, теперішнім або колишнім партнером, іншими родичами і друзями, знайомими (включаючи колег та клієнтів), особами, що займають, на тих або інших правах, домінуючу позицію (включаючи начальників, керівників, лікарів, терапевтів, персонал з догляду за хворими, служителів культу, релігійних керівників, викладачів, співробітників міліції, службовців різних установ) та незнайомцями. Зазвичай, акт насильства здійснюється однією особою, проте досить часто зустрічаються випадки, коли це правопорушення здійснюється декількома особами.

Держава - основний суб'єкт протидії насильству, і органи державної влади повинні формувати у суспільстві неприйняття насильства, вживати необхідних заходів для його запобігання та створювати систему захисту жертв і подолання наслідків насильства. З цією метою текст Платформи дій визначає і пропонує ряд заходів і ініціатив, що зможуть надалі бути прийнятними і реалізованими. Платформа охоплює широке, але не вичерпне коло проблем та засобів їх подолання.

IV Стратегічні цілі і заходи

A Превентивні програми

Превентивні програми - це комплекс інформаційно-роз'яснювальних та інших запобіжних заходів, спрямованих на усунення причин та умов вчинення насильства, формування в суспільстві ненасильницького світогляду, культури гендерної толерантності та чуйності, неприйняття насильницької моделі поведінки по відношенню до жінок, дітей та насильницьких стосунків в сім'ї, які вживаються органами держави, місцевого самоврядування, громадськими організаціями та іншими суспільними інститутами.

Діяльність, що має здійснюватися:

1. здійснювати аналіз існуючих освітніх та просвітницьких програм, розробляти та впроваджувати нові з метою змінення соціальних і культурних моделей поведінки чоловіків і жінок, викорінення упереджень, звичаїв та інших практик, базованих на ідеях меншовартості або зверхності однієї чи іншої статі або на стереотипних уявленнях про ролі жінок і чоловіків;
2. розробляти превентивні шкільні програми для обов'язкового впровадження їх в позакласне виховання;
3. організовувати та проводити громадські акції на національному та місцевому рівнях, спрямовані на формування ненасильницького світогляду молоді, культури гендерної толерантності та чуйності, культури миру, зокрема до акції «16 днів без насильства»;
4. підтримувати організації різного спрямування та національні громади в їх активній діяльності у сфері протидії гендерному насильству, його окремим проявам та негативному впливу насильства на дорослих та дітей;

5. ліквідувати та скорочувати кількість зон підвищеного ризику (погано освітлені або погано контрольовані зони); розташовувати зупинки громадського транспорту (автобус, метро, вокзали) в безпечних зонах; поліпшувати патрулювання вулиць;
6. створювати і запроваджувати постійно діючі навчальні програми для всіх категорій фахівців, (міліціонерів, лікарів, вчителів, соціальних працівників, психологів, суддів, працівників прокуратури, голів сільських рад, працівників управлінь та відділів в справах сім'ї та молоді), які працюють з особами, які зазнали насильства та особами, які вчиняють насильство.

Б Припинення насильства

Припинення насильства – це *система різноманітних заходів одноразового чи тривалого характеру, що мають за мету скорочення кількості проявів насильства, запобігання вчиненню насильства конкретними особами або зупинення насильницьких дій, які вже розпочались. Такі заходи включають завчасне виявлення осіб, схильних до насильства, та сімей, де існує реальна загроза його вчинення, відвернення причин та умов, які сприяють скоєнню насильства конкретними особами, забезпечення захисту та безпеки жінок та дітей від насильницьких посягань, а також оперативні заходи, спрямовані на фізичне переривання початого насильства, коли життя і здоров'ю постраждалого загрожує реальна небезпека.*

Діяльність, що має здійснюватися:

1. розробити та впроваджувати методіку раннього виявлення дітей, які потерпають від насильства в сім'ї та поза сім'єю;
2. забезпечувати раннє виявлення сімей, в яких відбувається насильство або є загроза його вчинення, та організувати соціальний супровід таких сімей;
3. запровадити поняття систематичності насильства в сім'ї та визначати вчинення систематичного насильства в сім'ї підставою для примусового поділу та відчуження спільного житла та іншого майна членів сім'ї, для чого внести відповідні зміни до Сімейного та Житлового кодексів України;
4. запровадити зміни в законодавстві України, що дозволятимуть у тих випадках, коли особі загрожує небезпека, призупинити право користування спільним житлом для особи, яка вчиняє насильство, та інші заходи, передбачені Модельним законом ООН про попередження домашнього насильства;
5. відповідно до положення Модельного закону ООН про попередження домашнього насильства та нагальних вимог української практики надати право винесення захисного припису як спеціального запобіжного заходу та форми оперативного реагування на вчинення насильства в сім'ї виключно судам;

В Робота з особами, які зазнали насильства

Робота з особами, які зазнали насильства - це фізична, психологічна та юридична підтримка таким особам, включаючи можливість тимчасового перебування в притулку,

проходження ними курсу медико-соціальної реабілітації, забезпечення безпеки осіб, які зазнали насильства, зниження рівня їх віктимності, зменшення негативного впливу насильницьких дій, що мали місце, на нормальний розвиток жінок та дітей.

Діяльність, що має здійснюватися:

1. забезпечити створення та ефективне функціонування спеціальних установ для жертв насильства в сім'ї;
2. організувати прийом жертв і надання їм відповідної допомоги, а також збір доказів, необхідних для ініціювання судового розгляду справи при цьому слід уникати повторного травмування жертв;
3. розробити, затвердити і впровадити мінімальні стандарти послуг для осіб, які зазнали насильства;
4. запроваджувати сучасні методики реабілітації дорослих та дітей, які потерпають від насильства.

Г Робота з особами, які вчинили насильство

Робота з особами, які вчинили насильство - це комплекс заходів щодо притягнення винних у вчиненні насильства до юридичної відповідальності, їх соціальної реабілітації, профілактичного обліку, підготовки до повернення у сім'ю, контролю за поведінкою осіб, які визнані винними у його скоєнні.

Діяльність, що має здійснюватися:

1. розробити та запровадити програми соціальної реабілітації для осіб, які вчиняють насильство в сім'ї з урахуванням їх статі, віку та інших особистісних характеристик;
2. запровадити обов'язкове проходження програм соціальної реабілітації для осіб, які вчиняють насильство в сім'ї, до заходів передбачених захисним приписом, а також до заходів адміністративного впливу за вчинення правопорушень у сфері насильства в сім'ї;
3. включити до навчальних програм та курсів перепідготовки усіх закладів, що готують медичних, педагогічних, соціальних працівників, соціальних педагогів, психологів, юристів, правоохоронців, курси з питань роботи з особами, які вчиняють насильство;

Г Механізм взаємодії органів та установ у сфері протидії насильству стосовно жінок, дітей та в сім'ї

Механізм взаємодії органів та установ у сфері протидії насильству стосовно жінок, дітей та в сім'ї - це узгоджена, злагоджена, ефективна система відповідальності, співпраці,

узгодженості дій органів і установ, на які покладається здійснення заходів з протидії насильству щодо жінок, дітей та в сім'ї.

Діяльність, що має здійснюватися:

1. створити та поновлювати базу даних органів, установ та організацій, діяльність яких спрямована на попередження гендерного насильства та насильства в сім'ї;
2. узагальнювати практику застосування Законодавства України у сфері попередження насильства в сім'ї, протидії гендерному насильству, подолання наслідків насильства, забезпечити доступність таких даних через електронні засоби інформації;
3. запровадити адміністративну статистичну звітність з питань попередження насильства у сім'ї;
4. розробити та запровадити систему обов'язкових регулярних семінарів з протидії гендерному насильству для працівників судових, правоохоронних, медичних, соціальних, освітніх, імміграційних та інших органів та служб, які беруть участь у попередженні насильства в сім'ї, протидії торгівлі людьми, запобіганні інших можливих форм гендерного насильства з урахуванням специфіки повноважень та характеру компетенції відповідних органів та установ;
5. включити до навчальних програм усіх закладів, що готують медичних, педагогічних та соціальних працівників, соціальних педагогів, психологів, юристів (суддів, адвокатів, прокурорів), правоохоронців, курси з питань попередження насильства в сім'ї, інших форм гендерного насильства, допомоги його жертвам. Включити такі курси до навчальних програм закладів післядипломної освіти та перепідготовки;
6. розвивати відповідну інфраструктуру для забезпечення доступу до всіх послуг протидії насильству для різних верств населення та особливо для осіб, які проживають у сільській місцевості.

Д Інформування та робота із засобами масової інформації

Діяльність, що має здійснюватися:

1. забезпечити вивчення в усіх органах державної влади, відповідальних за заходи протидії насильству, положень Конвенції ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок з урахуванням загальної рекомендації 19, прийнятої Комітетом з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок;
2. забезпечити на умовах державного замовлення збільшення виробництва і розміщення соціальної реклами щодо попередження гендерного насильства;
3. регулярно висвітлювати у друкованих засобах масової інформації актуальні завдання держави у сфері попередження гендерного насильства;

4. збирати та регулярно публікувати статистичну інформацію щодо поширеності насильства в сім'ї та гендерного насильства, а також про заходи, які вживаються щодо їх попередження;
5. широко розповсюджувати інформацію про існуючі види допомоги особам, які потерпають від насильства;
6. регулярно проводити інформаційні кампанії в ЗМІ на загальноукраїнському та місцевому рівнях, включаючи спеціальні розділи і колонки в газетах і журналах, ток-шоу, прямі ефіри на радіо і телебаченні з метою повного висвітлення проблем насильства та його наслідків щодо жінок, дітей та в сім'ї;
7. регулярно випускати та поширювати популярні буклети, пам'ятки призначені для тих, хто потерпає від насильства, так і для тих, хто безпосередньо працює з постраждалими;
8. систематично проводити тренінги, круглі столи, для фахівців ЗМІ з метою формування у журналістів гендерно-чутливої свідомості.

V Організаційні механізми

Діяльність, що має здійснюватися:

1. доповнити Закон України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків» окремим розділом, спрямованим на протидію насильству за ознакою статі;
2. поширити дію Законодавства України щодо попередження насильства в сім'ї на членів колишнього подружжя, які проживають в одній квартирі (будинку) після розлучення, осіб, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах, родичів та проживають спільно, незалежно від ступеню спорідненості, а також хатніх працівників, які постійно проживають разом із родиною, яку обслуговують, для чого запровадити на законодавчому рівні поняття «домашнє насильство»;
3. внести зміни до Кодексу законів про адміністративні правопорушення, згідно з якими визнати вчинення насильства в сім'ї та порушення вимог захисного припису самостійними адміністративними правопорушеннями, викласти їх в окремих статтях Кодексу про Адміністративні правопорушення, вилучити *штраф* з переліку адміністративних стягнень, передбачених за вчинення вказаних правопорушень;
4. внести зміни до нормативно-правових актів, які б забороняли сексизм в зображенні жінок та чоловіків в рекламі, комп'ютерних іграх, на телебаченні та інших медіа.
5. розширити перелік органів та установ, на які покладається здійснення заходів з питань попередження насильства в сім'ї, та включити до нього суди; прокуратуру; служби у справах дітей, заклади та органи освіти, охорони здоров'я; центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді; органи праці та соціальної захисту населення; установи виконання покарань, а також визначити обсяг їх повноважень у цій сфері;
6. розглянути можливість створення сімейних судів в Україні;
7. забезпечити проведення гендерно-правової експертизи законодавства України та проектів нормативно-правових актів та вилучення актів, які суперечать вимогам протидії гендерного насильства;

8. прийняти відповідні заходи, щодо жінок-мігранток, які опинилися у ситуації насильства чи його загрози;
9. розробити і вжити необхідних заходів для попередження насильства і для притягнення винних до відповідальності в пенітенціарних закладах як для осіб, які там перебувають, так і обслуговуючого персоналу;
10. передбачити серед заходів для обмеження шкідливого впливу споживання алкогольних напоїв на членів сім'ї, які проживають разом з особою, яка зловживає алкогольними напоями;
11. прийняти і здійснювати на всіх рівнях План дій з викорінення насильства.

VI Фінансові механізми

Діяльність, що має здійснюватися:

1. внести зміни до Бюджетного кодексу, які би передбачали гарантії фінансування програм, спрямованих на протидію насильства як за допомогою включення статті до захищених статей, так і іншими методами;
2. внести зміни до законодавства, які би надали можливість використовувати частину акцизного збору на алкогольні напої на фінансування програм протидії насильству;
3. передбачити фінансування заходів, спрямованих на протидію насильству, що здійснюються усіма органами виконавчої влади і місцевого самоврядування;
4. внести зміни до законодавства, які би сприяли залученню коштів на програми протидії насильству з боку індивідуальних та корпоративних донорів.

Національна кампанія «Стоп насильству!»

План заходів
на виконання Платформи дійРобочий план на 2008 -2012 роки
(сірим кольором виділені пункти діяльності на 2009 рік)

Output/ Level result	Індикатори досягнень	Діяльність (заходи)	Відповідальні виконавці	Цільові групи	Необхідні фінансуван в \$ США
Стратегічні цілі:					
А. Розробка та впровадження превентивних програм					
Завдання 1. Проаналізувати існуючі, розробити та впровадити освітні та просвітницькі програми з метою змінення соціальних і культурних моделей поведінки чоловіків і жінок, викорінення упереджень, звичаїв та інших практик, базованих на ідеях меншовартості або зверхності однієї чи іншої статі або на стереотипних уявленнях про ролі жінок і чоловіків					
Результат 1.1. Створено, апробовано, затверджено Міністерством освіти та науки та введено у варіативну складову	Кількість розроблених і апробованих програм. Кількість навчальних закладів, де впроваджено програми.	Діяльність 1.1.1 Розробити освітні програми на базі аналізу існуючих освітніх ініціатив громадських організацій з метою змінення соціальних і культурних моделей поведінки чоловіків і жінок, викорінення упереджень, звичаїв та інших практик, базованих на ідеях меншовартості або зверхності однієї чи іншої статі або на стереотипних уявленнях про ролі жінок і чоловіків.	Міністерство освіти та науки України, АПН, ІКЖЦ (за згодою), ШРМ (за згодою)	Педагогічні працівники усіх категорій	5000,00

навчальних закладів програми з метою змінення соціальних і культурних моделей поведінки чоловіків і жінок, викорінення упереджень, звичаїв та інших практик, базованих на ідеях меншовартості або зверхності однієї чи іншої статі або на стереотипних уявленнях про ролі жінок і чоловіків	Діяльність 1.1.2 Запровадити пілотні освітні програми (4 області по 5 шкіл в області) з моніторингом, аналізом та виробленням рекомендацій.	МОН		20000,00
	Діяльність 1.1.3 Розробити просвітні програми на базі аналізу існуючих освітніх ініціатив громадських організацій з метою змінення соціальних і культурних моделей поведінки чоловіків і жінок, викорінення упереджень, звичаїв та інших практик, базованих на ідеях меншовартості або зверхності однієї чи іншої статі або на стереотипних уявленнях про ролі жінок і чоловіків.	МСМС ІКЖЦ (за згодою), ШРМ (за згодою)	МСМС МВС МОЗ	20000,00
	Діяльність 1.1.4 Запровадити пілотні просвітні програми з моніторингом, аналізом та виробленням рекомендацій.	МСМС	МСМС МВС МОЗ	50000,00

Результат 1.2. Створено, апробовано, затверджено Міністерством освіти та науки та введено у варіативну складову навчальних закладів програми з попередження насильства	Кількість розроблених і апробованих програм. Кількість навчальних закладів, де впроваджено превентивні програми. Кількість практичних психологів та соціальних педагогів, які пройшли навчання з питань подолання насильства. Кількість занять, проведених для батьків та кількість батьків, які відвідали заняття.	Діяльність 1.2.1 Розробити та ввести у навчальні плани курсів підвищення кваліфікації та підготовки педагогічних працівників усіх категорій модуль щодо запобігання та профілактики насильства на базі інтерактивних методик	Міністерство освіти та науки України, АПН ШРМ (за згодою)	Педагогічні працівники усіх категорій	25000,00
		Діяльність 1.2.2 Провести конкурс превентивних програм для різних верств населення та працівників різних сфер життєдіяльності суспільства з урахуванням вікових, культурних та інших особливостей	МСМС	Автори превентивних програм	15000,00
		Діяльність 1.2.3 Розробити та запровадити у шкільне позакласне виховання в 4-х пілотних регіонах програми гендерної толерантності та попередження насильства за принципом «рівний – рівному». Розробити, апробувати, затвердити в Міносвіти та видати посібник з комплексного впровадження інтерактивних форм навчання молоді з питань протидії насильству.	МОН ІКЖЦ (за згодою), ШРМ (за згодою)	Шкільна та студентська молодь, шкільні психологи та соціальні педагоги	50000,00
		Діяльність 1.2.4 Переглянути положення про штатний розклад з метою введення ставок практичних психологів та соціальних педагогів в усіх закладах освіти (незалежно від кількості дітей), в тому числі в дошкільних та позашкільних закладах	МОН		60000,00

		Діяльність 1.2.5 Розробити та впровадити програми толерантної поведінки для дошкільних закладів	МОН		
		Діяльність 1.2.6 Розробити програму гендерної толерантності та попередження насильства для роботи з батьками та провести її апробацію	МОН		10000,00
		Діяльність 1.2.7 Розробити навчальні програми з попередження насильства для соціальних працівників територіальних підрозділів Міністерства праці та соціальної політики	МПСП		10000,00
Завдання 2. Організовувати та сприяти проведенню громадських акцій на національному та місцевому рівнях, спрямованих на формування ненасильницького світогляду дітей та молоді, культури гендерної толерантності та чуйності, особливу увагу приділити участі у щорічній акції «16 днів проти гендерного насильства»					
Результат 2.1 Поглиблення поінформованості суспільства стосовно Кампанії «Стоп насильству!», акції «16 днів проти	Зведений план у рамках Національної кампанії «Стоп насильству!» Зведений план Всеукраїнської акції «16 днів проти гендерного насильства» Регіональні	Діяльність 2.1.1 Скласти на основі пропозицій громадських організацій зведений план акцій, інформаційних кампаній та інших заходів у рамках кампанії «Стоп насильству!», спрямованих на попередження насильства	МСМС		
		Діяльність 2.1.2 Зробити загальнонаціональною щорічну превентивну акцію «16 днів проти гендерного насильства» і проводити її за окремим планом на державному рівні та в 27 регіонах України. Розробити та видати рекомендації щодо проведення щорічної акції «16 днів проти гендерного насильства»	МСМС	Шкільна та студентська молодь, окремі категорії громадян, широкі верстви населення	10000,00

гендерного насильства » та шляхів подолання насильства у суспільстві	плани План заходів на 2010 рік – РІК ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА	Діяльність 2.1.3 Прийняти Постанову про проголошення 2010 року РОКОМ ПОПЕРЕДЖЕННЯ НАСИЛЬСТВА	Кабінет Міністрів України, міністерства, відповідальні за виконання Закону «Про попередження насильства в сім'ї»	Усе населення України	
--	---	--	--	-----------------------	--

Результат 2.2 Молодіжні, жіночі, чоловічі, правозахисні та інші громадські організації отримують підтримку держави в активній діяльності у сфері протидії гендерному насильству, його окремим проявам та негативному впливу на дітей і дорослих	Діяльність 2.2.1 Включити окремим рядком у Державний бюджет питання фінансування й підтримки громадських організацій, які займаються проблемами подолання насильства на національному та місцевому рівнях	Кабінет Міністрів України		
	Діяльність 2.2.2 Підготувати та видати інформаційні матеріали, які будуть використовуватися у превентивній та просвітницькій роботі серед різних верств населення	МСМС		
	Діяльність 2.2.3 Організувати та провести освітні акції для дітей та молоді з метою інформування про попередження насильства та як протистояти насильству.	МСМС, громадські організації	Шкільна та студентська молодь, окремі категорії громадян,	80000,00

Завдання 3: Ліквідувати або скоротити кількість зон підвищеного ризику (погано освітлені або погано контрольовані зони); розташовувати зупинки громадського транспорту (автобус, метро, вокзали) в безпечних зонах; поліпшувати патрулювання вулиць; сприяти створенню міліцейських дільниць в кожному кварталі і дворових комітетів

Результат 3.1 Затверджені стандарти містобудівництва, які сприятимуть скороченню зон підвищеного ризику, розташуванню зупинок громадського транспорту в безпечних зонах тощо		Діяльність 3.1.1 Проаналізувати, розробити та затвердити стандарти містобудівництва, які сприятимуть скороченню зон підвищеного ризику, розташуванню зупинок громадського транспорту в безпечних зонах тощо.	МБРР		
Стратегічні цілі: Б. Припинення насильства					
Завдання 1. Розробити методику раннього виявлення дітей, які потерпають від насильства в сім'ї та поза сім'єю, здійснювати поетапне впровадження електронного банку даних щодо дітей, які потрапили у складні життєві ситуації					
Результат 1.1.		Діяльність 1.1.1 Розробити методику раннього виявлення дітей, які потерпають від насильства в сім'ї та поза сім'єю	МСМС		5000,0
		Діяльність 1.1.2 Впровадити методику раннього виявлення дітей, які потерпають від насильства в сім'ї та поза сім'єю, в 3 пілотних областях	МСМС		15000,0
Стратегічні цілі: В. Робота з особами, що зазнали насильства					

Завдання 1. Забезпечити створення та ефективне функціонування спеціальних установ для жертв насильства в сім'ї (кризових центрів для жертв насильства в сім'ї та осіб, стосовно яких існує загроза його вчинення, а також центрів медико-соціальної реабілітації жертв насильства в сім'ї)

Результат 1.1. Встановлена Національна «гаряча лінія» для жертв насильства в сім'ї		Діяльність 1.1. Встановити Національну «гарячу лінію» для жертв насильства в сім'ї	МСМС		50000,00
Результат 1.2. Розроблені та затверджені мінімальні стандарти послуг, спрямовані на подолання насильства		Діяльність 1.2. Розробити та затвердити мінімальні стандарти послуг, спрямовані на подолання насильства	КМ		10000,00
		Діяльність 1.3. Розробити та затвердити програми підготовки соціальних працівників з виявлення та надання допомоги особам, які зазнали насильства	МСМС, УЦСМ, МГЦ «РОЗРАДА» (за згодою)		10000,00

		Діяльність 1.4. Розробити та затвердити методики незалежної психологічної експертизи дорослої особи та дитини, які потерпають від насильства, їх оточення, у разі дитини – батьків та інших родичів.	МОЗ, МОН	Особи, що зазнали насильство та їх оточення, включно з членами сім'ї	10000,00
		Діяльність 1.5. Визначити інституції, які здійснюють зазначену експертизу та забезпечити їх безпеку.	МОЗ, МОН		
		Діяльність 1.6. Розробити та запровадити програми навчання суддів, які ведуть справи, що пов'язані з домашнім насильством, включаючи справи про розлучення.	Кабінет Міністрів України, Міністерство юстиції, Державна судова адміністрація України, Академія суддів		20000,00
Стратегічні цілі:					
Г. Робота з особами, що вчинили насильство					
Завдання 1. Розробити психокорекційні програми для роботи з кривдниками					
Результат 1.1.		Діяльність 1.1.1. Розробити психокорекційні програми для роботи з кривдниками	МСМС		10000,00
Результат 1.2.		Діяльність 1.1.2 Запровадити пілотні психокорекційні програми з моніторингом, аналізом та виробленням рекомендацій	МСМС		30000,00

Результат 2.1.		Діяльність 2.1. Створити центри реабілітації осіб, що здійснили насильство в 3 пілотних областях	Кабінет Міністрів України, МСМС, МОЗ, обласні адміністрації		300000,00
Стратегічні цілі: Г . Відпрацювання механізмів взаємодії органів та установ у сфері подолання насильства стосовно жінок, дітей та в сім'ї					
Завдання 1. Створити та регулярно поновлювати базу даних органів, установ і організацій, діяльність яких спрямована на попередження гендерного насильства та насильства в сім'ї					
Результат 1.1.		Діяльність 1.1.1. Розробити, створити та поновлювати базу даних органів, установ і організацій, діяльність яких спрямована на попередження гендерного насильства та насильства в сім'ї	МСМС		20000,00
Завдання 2. Узагальнювати практику застосування Законодавства України у сфері попередження насильства в сім'ї, протидії гендерному насильству, подолання наслідків насильства, забезпечити доступність таких даних через електронні засоби інформації					
Результат 2.1.		Діяльність 2.1.1. Готувати та оприлюднювати щорічні комплексні доповіді про практику застосування Законодавства України у сфері попередження насильства в сім'ї, протидії гендерному насильству, подолання наслідків насильства	МСМС		10000,00
Результат 2.2.	Спільний наказ міністерств, відповідальних за виконання Закону «Про попередження насильства в сім'ї»	Діяльність 2.2.1. Привести у відповідність та узгодити підзаконні акти з питань попередження насильства в сім'ї та жорстокого поводження з дітьми та визначити точні механізми координації всіх структур	Кабінет Міністрів України		

Результат 2.3.		Діяльність 2.3.1. Розробити та запровадити адміністративну статистичну звітність з питань попередження насильства в сім'ї			
Результат 2.4.	Посібник тиражем 5000 прим. 25 семінарів у регіонах.	Діяльність 2.4.1. Підготувати та видати посібник «Алгоритм взаємодії структур у наданні допомоги жертвам насильства»	МСМС	Представники органів та установ, що працюють у сфері подолання насильству	50000,00
	Підготовлено 500 інструкторів для роботи з координації дій у різних сферах	Діяльність 2.4.2. Провести серію мультидисциплінарних семінарів у регіонах для педагогів, медиків, психологів, правоохоронців з методики користування посібником			5000,00
Завдання 3. Розробити та запровадити систему обов'язкових регулярних навчальних семінарів з протидії гендерному насильству для працівників судових, правоохоронних, медичних, соціальних, освітніх, імміграційних та інших органів та служб, які беруть участь у попередженні насильства в сім'ї, протидії торгівлі людьми, запобіганні іншим можливим формам гендерного насильства з урахуванням специфіки та характеру компетенції відповідних органів та установ					
Результат 3.1.	Курси включено до програм закладів післядипломної освіти	Діяльність 3.1.1. Включити до навчальних програм усіх закладів, що готують медичних, педагогічних та соціальних працівників, соціальних педагогів, психологів, юристів (суддів, адвокатів, прокурорів), правоохоронців, програм курсів з питань попередження насильства, інших форм гендерного насильства, допомоги його жертвам			

Результат 3.2	Програму розроблено	Діяльність 3.2.1 Розробити програму навчальних семінарів з протидії гендерному насильству для працівників судових, правоохоронних, медичних, соціальних, освітніх, імміграційних та інших органів та служб, які беруть участь у попередженні насильства в сім'ї, протидії торгівлі людьми, запобіганні іншим можливим формам гендерного насильства з урахуванням специфіки та характеру компетенції відповідних органів та установ	МСМС МЮ МВС МОЗ КМ ДПС ДВП		25000,00
Результат 3.3.		Діяльність 3.3.1 Запровадити пілотні навчальні семінари з протидії гендерному насильству для працівників судових, правоохоронних, медичних, соціальних, освітніх, імміграційних та інших органів та служб, які беруть участь у попередженні насильства в сім'ї, протидії торгівлі людьми, запобіганні іншим можливим формам гендерного насильства з урахуванням специфіки та характеру компетенції відповідних органів та установ з моніторингом, аналізом та виробленням рекомендацій.			125000,00
Завдання 4. Розвивати відповідну інфраструктуру для забезпечення доступу до всіх послуг протидії насильству для різних верств населення зокрема для осіб, що проживають у сільській місцевості					
Результат 4.1.	18 тисяч бібліотек мають доступну інформацію стосовно доступу до послуг	Діяльність 4.1.1. Створити мережу «інформаційних кіосків» протидії насильству в бібліотеках	МСМС МКТ МОН		100000,00
Стратегічні цілі: Д. Інформування та робота із засобами масової інформації					

Завдання 1. Забезпечити вивчення в усіх органах державної влади, відповідальних за заходи протидії насильству, положень Конвенції ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок з урахуванням загальної рекомендації 19, прийнятої Комітетом з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок

Результат 1.1.		Діяльність 1.1.1. Видати текст Конвенції ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок та Факультативного протоколу до неї з коментарями	МСМС		50000,00
		Діяльність 1.1.2. Провести навчання для відповідальних за реалізацію політики рівних прав і можливостей жінок і чоловіків в областях щодо Конвенції ООН з ліквідації всіх форм дискримінації щодо жінок та Факультативного протоколу до неї з коментарями	МСМС		10000,00

Завдання 2. Забезпечити на умовах державного замовлення виробництво і розміщення соціальної реклами щодо попередження гендерного насильства

Результат 2.1.		Діяльність 1.2.1. Регулярно замовляти виробництво і розміщення соціальної реклами щодо попередження гендерного насильства	МСМС		600000,00
----------------	--	---	------	--	-----------

**Мережа спеціалізованих закладів, служб та установ,
які надають допомогу потерпілим від насильства в сім'ї**
(за інформацією управлінь у справах сім'ї та молоді обласних державних адміністрацій)

Регіон	Назва закладу, адреса	Які послуги надаються (психологічна допомога, юридична, медична, надання притулку, робота телефону довіри та ін.)	Наявність місць для стаціонарного перебування потерпілих (кількість)
Вінницька	Обласний спеціалізований центр кризових станів (м. Вінниця, вул. Пирогова, 109, тел. (0432) 32-47-19	Консультативна допомога (психологічна, медична)	Створений на базі відділу обласної психоневрологічної лікарні, режим роботи - цілодобово
Волинська	Кризово-реабілітаційний жіночий центр (м. Луцьк, вул. Конякіна, 2а, тел. 71-97-35 (притулок), 4-25-46 (консультування)	Юридичні, психологічні, медико-соціальні, інформаційна допомога, робота Телефону довіри, надання притулку	Притулок на 6 місць (цілодобово), консультування з 9.00 до 18.00
Дніпропетровська	Кризовий центр соціально-психологічної допомоги (м. Дніпропетровськ, пр-т. Праці, 24, тел. (056) 37-48-19 (телефон ОЦССМ)	Психологічні, юридичні, медичні, соціальні, інформаційні, педагогічні	15 місць, режим роботи - цілодобово
Донецька	Кризовий центр соціально-психологічної допомоги (Донецька обл., м. Єнакієве, вул. Ярославська, 6, тел. (06252) 2-65-37 (Єнакіївський МЦССМ)	Психологічні, юридичні, медичні, соціальні, інформаційні, педагогічні	
Житомирська	Житомирський жіночий інформаційно-консультативний центр „Жінка для	Психологічні, юридичні, телефон довіри (цілодобово), профорієнтаційні послуги	- режим роботи з 9.00 до

	жінки” (Житомирська обл., Житомирський р-н., смт Озерне, 57)		18.00, понеділок – п’ятниця
	Територіальний жіночий центр (Житомирська обл., Володарськ-Волинський, вул. Червона площа, 7, к. 14, тел. 2-22-10)	Психологічні, юридичні, медичні, соціальні послуги щодо працевлаштування, підприємницької діяльності	-
	Кризовий центр соціально-психологічної допомоги (м. Житомир, вул. Маршала Рибалки, 32, тел. (0412) 37-15-64 (телефон обласного центру ССМ)	Психологічні, юридичні, медичні, соціальні, інформаційні, педагогічні	16 місць
Закарпатська	Кризовий центр соціально-психологічної допомоги (м. Ужгород, вул. Благоева, 10-б, тел. (03122) 3-20-97)	Психологічні, юридичні, медичні, соціальні, інформаційні, педагогічні	
Івано-Франківська	Кризовий центр „Жінка для жінки” (76000, м. І.-Франківськ, вул. Зелена, 37/2, тел. (0342) 55-07-88, 21-25-04)	Психологічні, юридичні, медичні, педагогічні	- режим роботи: понеділок, середа, п’ятниця 17.00 до 19.00
	Центр по роботі з жінками (м. Яремне, вул. Хоткевича, 6, тел. (03434) 2-26-06)	Психологічні, юридичні, Телефон довіри	- режим роботи з 8.00 до 18.00 щоденно
	Центр по роботі з жінками м. Городенка, вул. І. Богуна, 7	Психологічні, юридичні, медичні	- режим роботи з 9.00 до 18.00 щоденно
Київська	Кризове відділення Соціально-психологічного Центру (м. Славутич, Ленінградський квартал, 6, тел. (279) 2-65-77, 2-94-21)	Психологічні, робота телефону довіри	- режим роботи 9.00 - 18.00, телефон довіри – 22.00 – 6.00
	Центр соціальної допомоги населенню „Злагода” (м. Біла Церква, вул. Пушкінська, 29,	Юридичні, психологічні, надання притулку	

	тел. (273) 5-15-93		
Кіровоградська	Кризовий центр соціально-психологічної допомоги (м. Кіровоград, вул. Белінського, 3, тел. (0522) 24-67-83)	Психологічні, юридичні, медичні, соціальні, інформаційні, педагогічні	
Луганська	Центр реабілітації для жінок, які стали жертвами насильства (м. Луганськ, кв. 50-річчя оборони Луганська, 14, обласна клінічна лікарня, обласний центр планування сім'ї та репродукції людини, тел. 57-00-31)	Медичні, психологічні	- режим роботи з 8.00 до 1 (крім суботи та неділі)
	Обласна комунальна установа „Луганський обласний центр роботи з жінками” (м. Луганськ, вул. Карла Маркса, 7)	Інформаційно-консультативні, юридичні, психологічні, послуги Гарячої лінії	- режим роботи з 8.00 до 1 крім суботи та неділі
Львівська	Західноукраїнський центр „Жіночі перспективи” (м. Львів, вул. С. Бандери, 32а, тел. 97-18-29)	Центр „Жінка для жінки” – Програма навчання фаховим навичкам, Програма запобігання кризовим ситуаціям, робота цілодобової інформаційно-консультативної лінії (тел. 79-85-48), юридичні, психологічні консультації, тренінги	
	Кризовий центр соціальної реабілітації та адаптації осіб, звільнених з місць позбавлення волі, скривджених в сім'ї, сиріт (м. Львів, вул. Стороженка, 25, тел. (0322) 39-54-01)	Безкоштовне консультування, психологічні, медичні послуги, проведення тренінгів	
Миколаївська	Вознесенський кризовий центр соціально-психологічної допомоги „Надія”, (м. Вознесенськ, вул. Шевченка, 4)	Інформаційні, психологічні, медичні, юридичні консультації, робота „гарячої лінії”	-

Одеська	Кризово-консультаційний центр для жінок та дітей, які постраждали від насильства в сім'ї (м. Одеса, вул. Успенська, 53, Телефон довіри: 777-25-17)	Юридичні, психологічні, інформаційні, інформаційно-освітні, телефонне та індивідуальне консультування	- Режим роботи: з 12.00 до 18.00
Рівненська	Притулок для жінок, які постраждали від насильства і торгівлі людьми (м. Дубно)	Психологічні, юридичні	До 10 осіб
	Психолого-реабілітаційний кабінет для жінок, що постраждали від насилля (на базі районного Товариства Червоного Хреста) м. Сарни, вул. Я. Мудрого, 3-а, тел. 3-68-74	Психологічні, юридичні, медичні, соціальні, тимчасовий притулок	2 особи
Сумська	Спеціалізована соціальна служба „Кризовий центр соціально-психологічної допомоги” (м. Суми, вул. Червоногвардійська, 51-Г, тел. (0542) 60-18-58)	Психологічні, інформаційні, юридичні, медичні, надання тимчасового притулку, харчування	16 місць, режим роботи - цілодобово
Тернопільська	Кризовий центр соціально-психологічної допомоги (м. Тернопіль, вул. Коновальця, 18, тел. (0352) 28-79-29)	Психологічні, юридичні, медичні, соціальні, інформаційні, педагогічні	
Харківська	Кризовий центр для жінок „Надія” (м. Харків, вул. Петровського, 6/8, тел. 19-44-02)	Психологічні, юридичні, інформаційні, тренінгові робота, надання притулку жінкам, що зазнали насильства	26 місць (притулок – структурн. підрозділ кризового центру)
	Кризовий центр допомоги жінкам-жертвам домашнього насильства (м. Харків, пл. Свободи, 7, корп. 1, к. 188, тел. 45-61-88, 45-61-50)	Психологічні, юридичні, медичні, робота телефону довіри	- режим роботи з 10.00 до 17.00
Херсонська	Херсонський обласний Центр соціально-психологічної допомоги жінкам, які постраждали від насилля та торгівлі людьми (м. Херсон, вул. Чекистів, 2, кімн. 7,	Соціально-педагогічні, психологічні, соціально-медичні, юридичні, інформаційні, професійне навчання, надання притулку, робота інформаційної лінії підтримки та	10 місць, режим роботи - цілодобово

	тел. 42-37-65, 24-30-95)	Телефону довіри	
	Херсонський обласний Центр соціально-психологічної підтримки жінок, сім'ї, дітей (м. Херсон, вул. Леніна, 36, обласний Центр здоров'я, тел. 24-10-62)	Юридичні, психологічні, медико-соціальні, інформаційно-просвітницькі, консультативні	-
	Херсонський обласний громадський центр „Чоловіки проти насильства” (м. Херсон, вул. 40-річчя Жовтня, 108, кв. 13, тел. (0552) 55-40-30)	Юридичні, психологічні, медичні, педагогічні, робота консультпункту, проведення тренінгів, круглих столів	-
Хмельницька	Кризовий центр соціально-психологічної допомоги (м. Хмельницький, вул. Заводська, 61/1, тел. (0382) 76-55-95 телефон обласного центру ССМ)	Психологічні, юридичні, психокорекцій на робота, психологічні тестування, психологічні тренінги, тимчасове житло, харчування	10 місць, режим роботи - цілодобово
	Міський Центр роботи з сім'ями, жінками та дітьми (м. Хмельницький, вул. Соборна, 16, тел. 6-73-28)	Психологічні, соціологічні, служба знайомств, проведення масових заходів	- режим роботи з 9.00 до 18.15, понеділок – п'ятниця
Чернівецька	Кризовий центр соціально-психологічної допомоги (м. Чернівці, вул. Білоруська, 22)	Психологічні, юридичні, медичні, надання притулку	18 місць, цілодобово
	Чернівецька міська громадська організація „Жіночий центр” (м. Чернівці, вул. Червоноармійська, 33, тел. (03722) 2-24-45, (0372) 58-55-96)	Інформаційно-методичні, юридичні	Режим роботи з 9.00 до 18.00
Чернігівська	Спеціалізована служба „Кризовий центр соціально-психологічної допомоги” (м. Чернігів, вул. Елеваторів, 6)	Психологічні, юридичні, соціально-педагогічні, медичні, надання притулку	15 місць, режим роботи - цілодобово
м. Київ	Київський міський Центр роботи з	Психологічні, юридичні, соціально-освітні	Притулок на 15 місць,

	жінками (м. Київ, вул. Мельникова, 20, тел. 213-07-13 219-44-48)	програми, робота Телефону Довіри, надання притулку жінкам, які потерпають від насильства	
	Міжнародний Гуманітарний центр „Розрада” (м. Київ, вул. Горького, 4/2, тел. 234-83-68)	Психологічні консультації	-
	Центр з попередження насильства в сім'ї (м. Київ, вул. Довженка, 2, те. 456-45-51)		
	Центр психологічної допомоги сім'ї (м. Київ, вул. Л.Гавро, 7Г, тел. 456-45-51)		

Попередження насильства в сім'ї

<i>№</i>	<i>Розділ</i>	<i>Зміст</i>
3.	Попередження насильства в сім'ї	<p>Відповідно до Закону України від 15.11.2001 № 2789-III «Про попередження насильства в сім'ї» в області проводиться робота щодо попередження насильства в сім'ї. Діють постійні комісії з питань координації дій щодо попередження насильства в сім'ї. Ведуться банки даних сімей, у яких зареєстровані випадки вчинення насильства або виникає реальна загроза його вчинення, реєстр організацій і установ області, які можуть надати допомогу жертвам насилля тощо.</p> <p>За 6 місяців 2008 року на обліках міськрайвідділів області виявлено та поставлено на облік 2174 осіб, які вчиняють насильство в сім'ї. Дільничними інспекторами міліції винесено:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 2349 офіційних попереджень про недопустимість вчинення насильства в сім'ї; - 12 офіційних попереджень про неприпустимість віктимної поведінки потенційної жертви насильства в сім'ї; - 25 захисних приписів. <p>Дільничними інспекторами міліції за 6 місяців 2008 року складено 3199 адміністративних протоколи за ст. 173. КУпАП "Вчинення насильства в сім'ї або невиконання захисного припису", навантаження становить 5,6 складених протоколи на 1-го ДІМ (2007 рік – 3090, або 5,6 на 1-го ДІМ).</p> <p>Всього ДІМ відвідані та залагоджені 2452 сімейних конфліктів, в місцеві органи направлено 811 інформацій з питань організації роботи по попередженню насильства в сім'ї та стосовно осіб, які допускають правопорушення на ґрунті сімейно-побутових відносин.</p> <p>З метою підготовки тренерів для роботи по підвищенню рівня професійної компетентності осіб, які безпосередньо працюють з попередженням, виявленням та наданням допомоги постраждалим на місцях, Міжнародний гуманітарний Центр «РОЗРАДА» в рамках виконання Проекту «НАСИЛЬСТВУ – «НІ!» ЗРОБИМО УКРАЇНУ ТЕРИТОРІЮ БЕЗ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА», що реалізується за підтримки Трастового фонду ООН по викоріненню насильства проти жінок (ЮНІФЕМ), проводив 3-денну тренінгову програму «Тренінг для тренерів». Основним завданням тренінгу була підготовка</p>

		<p>високопрофесійних фахівців-тренерів (з людей, зайнятих в системі попередження та виявлення насильства в сім'ї і надання допомоги постраждалим) для подальшої тренінгової роботи з тими, хто безпосередньо стикається з випадками домашнього насильства у віддалених селах та містечках районів Київської області. Залученими до участі в тренінговій програмі були представники районних відділів у справах сім'ї та молоді, а саме райони, визначені як пілотні райони в Київській області: Баришівський, Яготинський, Переяслав-Хмельницький та Бориспільський. Метою цього заходу було налагодження співпраці між фахівцями на рівні району, міжрайонному рівні, та на рівні області в процесі створення ефективної системи попередження, виявлення та допомоги постраждалим від насильства в сім'ї, а також вироблення ефективного механізму впровадження Законодавства України щодо попередження насильства в сім'ї, визначити слабкі місця та виробити пропозиції щодо доповнень до змін у Законодавство.</p>
4.	<p><u>Протидія торгівлі людьми</u></p>	<p>Протягом шести місяців 2008 року за матеріалами співробітників УБЗПТЛ ГУМВС України по лінії боротьби з торгівлею людьми, сутенерством та звідництвом, утриманням місць розпусти, розповсюдженням порнографічної продукції було порушено 36 кримінальних справ, до суду направлено 42 кримінальних справи, встановлено особу та пред'явлено обвинувачення по 30 кримінальних справах. Виявлено та задокументовано за ст.. 149 КК України („торгівля людьми”) - 6 злочинів, за ст.. 301 КК України („збут порнографії”) – 15 злочинів, за ст.. 302 КК України („звідництво”) – 7 злочинів, за ст.. 303 КК України („сутенерство”) – 5 злочинів.</p> <p>В результаті оперативно-профілактичних відпрацювань, спрямованих на виявлення та документування злочинів, пов'язаних з проституцією, сутенерством та звідництвом, на оперативний облік поставлено 258 осіб, які займаються проституцією та сутенерством. Протягом шести місяців 2008 року складено 66 адміністративних протоколів за ст.. 181-1 КУпАП.</p> <p>Вилучено 1113 DVD-дисків та відеокасет на суму близько 21290 грн., технічних засобів (комп'ютерної техніки) 2 одиниці на суму близько 6,5 тис. грн.</p> <p>Управління освіти і науки облдержадміністрації продовжено співпрацю з ВГО ”Жіночий консорціум України”, Міжнародним правозахисним жіночим центром ”Ла Страда-Україна” щодо організації заходів з питань запобігання торгівлі та налагоджено співпрацю з Міжнародною організацією з міграції (МОМ) в Україні щодо проведення превентивних заходів з питань запобігання торгівлі людьми в Київській області.</p>

№	Назва	Зміст
5.	Попередження насильства в сім'ї	<p>Проблема сімейного насильства надзвичайно важлива передусім тому, що сім'я є основою суспільства і повинна перебувати під особливим захистом держави. Насильство й жорстокість у сім'ї не лише руйнують гармонію і злагодю в ній, а й виступають однією з передумов злочинності в суспільстві загалом.</p> <p>Ще зовсім недавно в Україні проблемам насильства в сім'ї практично не приділялося уваги, а тим більше, не йшлося про необхідність пошуку шляхів протидії цьому явищу. Від насильства в сім'ї можуть потерпати всі члени родини, але найчастіше воно торкається слабких, нездатних захистити себе і залежних членів сім'ї: дітей, людей похилого віку, осіб з обмеженими фізичними чи психічними можливостями, жінок. Фахівці стверджують, що найбільше потерпають від насильства в сім'ї жінки та неповнолітні діти.</p> <p>Майнове розшарування суспільства, зниження рівня життя значної частини населення України, соціально-побутова невлаштованість, безробіття, юридична безправність, загальна психологічна напруженість, яка часто призводить до алкоголізації і наркотизації, втрата морально-психологічних орієнтирів негативно відбивається на мікрокліматі в родині, призводить до різкого зниження рівня культури сімейного спілкування, до загострення сімейних конфліктів і провокує виникнення сімейного неблагополуччя. Насильство в сім'ї, виникаючи на фоні сімейного благополуччя, набуває загрозливих розмірів, а сама проблема насильства в сім'ї віднедавна почала більш детально вивчатися. Зокрема така проблема привернула до себе увагу психологів, юристів, соціологів, якими вивчаються соціально-психологічні аспекти проблеми насильства, специфіка родинного насильства, вплив ситуації насильства на особистісний розвиток людини, проводиться соціологічний аналіз явища "насильство в сім'ї", аналізуються особливості впливу сім'ї на девіантну поведінку неповнолітніх, розробляються методичні рекомендації щодо попередження насильства в сім'ї та допомоги жертвам домашнього насильства.</p> <p>За сучасних умов в Україні, як і в багатьох інших країнах світу, простежуються тенденції до поширення насильницьких дій у сім'ї, на міжособистісному рівні, у стосунках батьків і дітей, чоловіка і жінки.</p> <p>Видимість проблеми насильства в сім'ї стосовно жінок та дітей свідчить перш за все про наявність повної статистики стосовно цього явища, оскільки тільки маючи загальні дані стосовно масштабів поширення насильства в сім'ї, не важко визначити що така проблема існує. Однак, дані офіційної статистики про насильство в сім'ї через певну низку обставин доволі обмежені. До таких обставин, зокрема, належать: обмеження повноважень міліції на</p>

		<p>втручання у сферу приватного життя, небажання жертви заявляти про насильство в родині, недооцінка злочинів, пов'язаних з насильством у сім'ї, небажання правоохоронців втручатися в "побутові інциденти" та ін. Визначити реальні масштаби проявів насильства в сім'ї, тяжко з тієї причини що кількість кримінальних справ за фактами насильства не відображає його реального рівня та масштабів поширення, так як жінки, які зазнали насильство, часто соромляться вчиненої щодо них наруги, і не сповіщають про це правоохоронні органи, а також не звертаються по допомогу до судової системи, доволі часто відчують на собі тиск багатьох обставин, які перешкоджають їм адекватно реагувати на цю проблему. Проблема насильства в сім'ї є надзвичайно складною і поєднує в собі багато взаємопов'язаних аспектів. І тому для її розв'язання необхідні комплексні заходи й більш тісна взаємодія між правоохоронними органами, медичними закладами, судовою системою, багатьма іншими державними й неурядовими організаціями, що працюють у цій сфері. Основним органом у реагуванні на факти вчинення насильства в сім'ї є міліція.</p>
<p>б.</p>	<p>Інформація по насильству в області за 2008 рік</p>	<p>За офіційними даними, наданими Управлінням громадської безпеки ГУ МВС України у Київській області у 2008 році на обліках міськрайвідділів області знаходиться 5211 осіб, що вчиняють насильство в сім'ї. Всього за 12 місяців 2008 року додатково виявлено та поставлено на облік 4157 осіб, які вчиняють насильство в сім'ї. У 2007 році на обліку внутрішніх справ у Київській області перебувало 5617 осіб.</p> <p>З наведених даних видно, що в порівнянні з аналогічним періодом 2007 року, загальна кількість осіб, яка вчиняє насильство і перебуває на обліку, зменшилась на 406 осіб. Однак, навіть ці високо невтішні показники не відображають реального стану справ. Ці статистичні дані не є повними, оскільки ми не знаємо скільки фактів насильства є насправді. Тому що насильство в більшості випадків замовчується.</p> <p>Реальні масштаби проявів насильства в сім'ї сьогодні важко визначити. Кількість кримінальних справ за фактами насильства не відображає його реального рівня та масштабів поширення, оскільки жінки часто соромляться вчиненої щодо них наруги, і не сповіщають про це правоохоронні органи, а також не звертаються по допомогу до судової системи. Крім того, багато жінок, не вважають по відношенню до себе насильством, коли їх б'ють чоловіки і часто, відчуючи на собі тиск багатьох обставин не в спроможності об'єктивно реагувати по відношенню до кривдника та до проблеми насильства. Багато дітей також не можуть сказати про насильство публічно, тому що вони не розуміють, що відбувається по відношенню до них.</p>

На протязі 2008 року щодо попередження насильства проводились відповідні заходи, а саме: операція “Візит”, спрямована на активізацію роботи по попередженню злочинів на ґрунті сімейно-побутових відносин, поліпшення індивідуально-попереджувальної роботи серед осіб, які схильні до вчинення правопорушень у сфері сімейно-побутових відносин, виявлення і постановки на облік такої категорії осіб, та спеціальна операція «Побут». Під час проведення таких заходів виявляються неблагополучні сім’ї та проводиться профілактична робота з особами, які вчиняють насильство в сім’ї, та з батьками, що негативно впливають на виховання своїх дітей.

З сім’ями, які перебувають під соціальним супроводом, з метою попередження насильства в сім’ї, ведеться облік сімей, в яких зафіксовані випадки насильства у сім’ї або може здійснюватись насильство, проводиться профілактична робота, а саме, надаються індивідуальні інформаційно-консультативні послуги, тренінги, лекції рейди “Сім’я – простір без насильства”, “Побут” – за участю дільничних інспекторів міліції, служби у справах дітей, ЦСССДМ та відділами освіти.

Заслуговує на увагу взаємодія управління у справах сім’ї та молоді облдержадміністрації з громадськими організаціями та представництвами міжнародних організацій в Україні. У першу чергу це:

Міжнародний гуманітарний центр „РОЗРАДА”,
Міжнародний жіночий правозахисний центр „Ла Страда-Україна”

Представництво благодійної організації „Надія і житло для дітей в Україні”,

Представництво міжнародної організації „Кожній дитині”.

Завдяки співпраці з Міжнародним гуманітарним центром „РОЗРАДА”, з метою створення ефективної моделі допомоги постраждалим від домашнього насильства, підготовлено збірник для жителів Київської області, в якому представлені всі служби області, що задіяні в процесі надання допомоги постраждалим від домашнього насильства. Збірник, у кількості 1000 примірників, розповсюджено серед працівників дільничних інспекторів міліції, кримінальної міліції у справах дітей, служб у справах дітей, центру соціальної служб для сім’ї дітей та молоді та районними (міськими) відділами у справах сім’ї та молоді.

Крім того, рамках виконання Проекту «НАСИЛЬСТВУ – «НІ!» ЗРОБИМО УКРАЇНУ ТЕРИТОРІЄЮ БЕЗ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА», Міжнародним гуманітарним центром „РОЗРАДА”, на протязі 2008 року проведено тренінгову програму „Тренінг для тренерів”. Основною метою проведення тренінгу була підготовка та

		<p>підвищення рівня професійної компетентності фахівців, які задіяні у в процесі надання допомоги постраждалим від домашнього насильства та відпрацювання оптимальної моделі взаємодії правоохоронних органів, державних структур, НПО та пересічної людини, яка звернулась за допомогою.</p> <p>Залученими до участі в тренінговій програмі були представники районних відділів у справах сім'ї та молоді, а саме Броварський, Баришівський, Яготинський, Переяслав-Хмельницький та Бориспільський райони. В рамках виконання даного проекту Міжнародним гуманітарним Центром проведено одноденний майстер-клас, під час якого були відпрацьовані практичні прийоми роботи з дитиною, що була свідком насильства чи його жертвою.</p>
7.	Насильство над дітьми	<p>Сьогодні дуже часто ми чуємо про те, що насильства в сім'ї не повинно бути. Проте також часто ми чуємо про випадки скоєння насильства чоловіка над жінкою, батьків над дітьми. Найстрашніше те, що рамки сімейного насильства виходять за межі дому – і розширюють їх діти, які потерпають від насильства в сім'ї, скоюючи жорстокі вчинки по відношенню до своїх однолітків. Тож, найбільш гостро проблема насильства в сім'ї постає у неповнолітніх громадян, які не маючи відповідного обсягу інформації, поданої в доступній для підлітка формі, потерпають від здійснення проти них насильницьких дій з боку дорослих.</p> <p>Протягом 2008 року відмічається тенденція щодо зменшення насилля та жорстокого поводження з дітьми, зокрема відсутні випадки економічного, сексуального насилля, зґвалтування та розбещення неповнолітніх.</p> <p>У 2008 році спеціалістами служб у справах дітей області було зафіксовано 16 випадків фізичного та 10 випадків психологічного насильства.</p> <p>В 2 випадках порушено кримінальні справи і направлено до суду (Згурівський район - 1, Іванківський район - 1). До адміністративної відповідальності притягнуто 16 осіб, отримали офіційне попередження-6 осіб, позбавлені батьківських прав 2 особи.</p> <p>З них у м. Ірпінь - 4 випадки, у м. Біла Церква - 4 випадки, Тетіївському районі - 3 випадки, Баришівському, Іванівському, Рокитнянському районах, м. Фастові по 2 випадки; Згурівському, Кагарлицькому, Макарівському, Яготинському районах, м. Буча по 1 випадку.</p> <p>У 2007-2008 роках службою у справах дітей облдержадміністрації вжито вичерпних заходів щодо попередження фізичного, сексуального, економічного та соціального насилля над дітьми через служби у справах дітей райдержадміністрацій, міськвиконкомів. Так, у 2008 році проведено 846 спільних профілактичних рейдів. В</p>

		<p>результаті яких обстежено біля 1437 неблагополучних сімей, виявлено 981 дитина, схильна до правопорушень, з них 135 повторно. В результаті прийнятих заходів 109 дітей влаштовано в притулки для дітей, 773 повернуто в сім'ї, 12 повернуто до інтернатних закладів, 59 влаштовано до закладів охорони здоров'я</p> <p>З метою організації допомоги дітям, які постраждали від різних форм насильства, в області діють обласний притулок для дітей служби у справах дітей Київської облдержадміністрації, 5 центрів соціально-психологічної реабілітації дітей, 7 благодійних центрів соціально-психологічної реабілітації, кризовий центр матері і дитини, 28 дитячих будинків районної (міської) комунальної власності. До штатів цих закладів введено психологів, юристів, здатних надати необхідну допомогу жертвам насилля.</p> <p>Відповідні заклади та органи охорони здоров'я інформують службу у справах дітей облдержадміністрації, про випадки вчинення насилля над дітьми або загрозу їх вчинення, та проведену роботу з дітьми, притягнення до відповідальності винних осіб, зокрема така інформація надана центральними районними (міськими) лікарнями м. Згурівка, м. Іванків, м. Яготин, м. Біла Церква, м. Ірпінь.</p>
8.	<p>Протидія торгівлі людьми</p>	<p>На сьогодні у світі щороку від двох до чотирьох мільйонів осіб стають жертвами торгівлі людьми. Така проблема існує і знаходиться у досить критичному стані, щоразу набираючи дедалі ширших масштабів. Це зумовлено тим, що, причинами торгівлі є: соціальна нерівність у країні, низький рівень життя значної частини населення, різкий поділ суспільства на багатих і бідних, матеріальна незабезпеченість більшості молодих жінок у зв'язку з обмеженими можливостями працевлаштування, збільшення бажаючих виїхати за кордон для виконання будь-яких робіт, низький моральний рівень значної частини суспільства, бездуховність, падіння престижу родини і материнства, споживацьке ставлення до оточуючих тощо.</p> <p>Хоча, наша держава знаходиться в контрольному списку другої групи, у якій входять країни, що неефективно вирішують проблему торгівлі людьми, однак, за підсумками реалізації Державної програми з протидії торгівлі людьми у 2007 році в Україні ситуація поступово покращується.</p> <p>Про критичний стан у сфері торгівлі свідчить існування нормативно-правової бази, спрямованої на протидію цьому злочину, оскільки проблема торгівлі людьми визнана особливо надзвичайно актуальною.</p> <p>Так на виконання Постанови Кабінету Міністрів України від № "Про затвердження Державної програми протидії</p>

	<p>торгівлі людьми на період до 2010 року” в Київській області на даний час в процесі розробки знаходиться Обласна Програма протидії торгівлі людьми на період до 2010 року. Однак, сама робота щодо протидії торгівлі людьми у відповідності до Державної Програми на Київщині здійснюється постійно. У реалізації заходів цієї Програми беруть участь всі структурні підрозділи облдержадміністрації, територіальні органи міністерств і відомств, громадські організації, на які покладено їх чітке виконання. Координація роботи по виконанню заходів покладено на управління у справах молоді та спорту облдержадміністрації.</p> <p>З метою обізнаності населення з цією проблемою на Київщині у засобах масової інформації постійно проводиться роз’яснювальна робота з питань протидії торгівлі людьми та пов’язаних з нею злочинів, здійснюються нагляд за дотриманням прав усиновлених дітей, до освітніх програм для дітей та молоді включені питання щодо запобігання торгівлі людьми, забезпечення правового захисту жертв торгівлі людьми та підвищення ефективності діяльності правоохоронних органів у боротьбі з торгівлею людьми.</p> <p>Усвідомлюючи суспільну небезпеку торгівлі людьми та актуальність цієї проблеми, правоохоронні органи області, а саме управління боротьби зі злочинами пов’язаними з торгівлею людьми управління боротьби зі злочинами, пов’язаними з торгівлею людьми ГУ МВС України в Київській області постійно здійснюють відповідні організаційні та практичні заходи, спрямовані на боротьбу зі злочинною діяльністю. Вживаються міри, спрямовані на виявлення і документування фактів торгівлі людьми, розповсюдження порнографії, сутенерства, звідництва, утримання місць розпусти, втягнення неповнолітніх у заняття проституцією. Так, протягом 2008 року було порушено 54 кримінальних справи, до суду направлено 47 кримінальних справи, встановлено особу та пред’явлено обвинувачення по 46 кримінальних справах.</p> <p>Так, за ознаками ст. 149 КК України („торгівля людьми”) виявлено та задокументовано 11 злочинів, за ст. 301 КК України („ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів”) – 22 злочини, за ст. 302 КК України („створення або утримання місць розпусти і звідництво”) – 16 злочинів, та 5 кримінальних справ за ознаками ст. 303 КК України („сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією”).</p> <p>В результаті оперативно-профілактичних відпрацювань, спрямованих на виявлення та документування злочинів, пов’язаних з проституцією, сутенерством та звідництвом, на оперативний облік поставлено 387 осіб, які займаються проституцією, сутенерством та звідництвом. Протягом 2008 року складено 67 адміністративних протоколи за ст. 181-1 КУпАП.</p>
--	---

		<p>На протязі 2007 року, управлінням боротьби зі злочинами, пов'язаними з торгівлею людьми всього було порушено 47 кримінальних справ. З них: 10 кримінальних справ порушено за ознаками ст. 149 КК України (торгівля людьми), 17 кримінальних справ за ознаками ст. 301 КК України (ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів), 13 кримінальних справ за ознаками ст. 302 КК України (створення або утримання місць розпусти і звідництво), 7 кримінальних справ за ознаками ст. 303 КК України (сутенерство або втягнення особи в заняття проституцією).</p> <p>Аналізуючи стан роботи правоохоронних органів України у протидії торгівлі людьми, слід відзначити, що внаслідок скоординованих дій досягнути певні позитивні зрушення у цьому напрямку вдається.</p>
9.	Гендерна рівність	<p>Ефективними шляхами подолання насильства в сім'ї є досягнення рівності жінок і чоловіків та подолання гендерних стереотипів. Проте, жінки повинні бути проінформовані про їхні права та знати можливості, що надаються жертвам насильства в сім'ї.</p> <p>«Це – проблема відсутності освіти. Дітей необхідно виховувати в дусі усвідомлення їх власної гідності, особливо дівчат. Другий важливий фактор – гласність. Необхідна повнота інформації, щоб люди знали. Знаєте, багато людей ніколи не чули терміну «насильство в сім'ї»».</p>
10.	Демографічний розвиток	<p>Що стосується демографічного розвитку в області, то Україна стоїть перед порогом глибокої демографічної кризи, переступивши який буде неможливо відновити навіть сьогодишню чисельність населення. На жаль на державному рівні не приділяється достатньої уваги для вирішення цих проблем. Успіх економічних перетворень неможливий без рішучих дій у соціально-демографічній області. З кожним роком ця проблема становиться все більш актуальною для майбутнього як для нашої держави, так і для нашої області.</p> <p>Так, порівнюючи чисельність наявного населення Київської області за станом на 1 листопада 2008 року проживало 1729,7 тисяч осіб. У порівнянні з 2007 роком за період з січня по жовтень 2008 року чисельність наявного населення зменшилась на 7530 осіб.</p> <p>Загальне скорочення населення відбулось за рахунок природного скорочення на 9046 осіб, у той час як міграційний приріст населення становив 1516 осіб.</p> <p>Упродовж січня–жовтня 2008 року природне скорочення порівняно з відповідним періодом минулого року зменшилось на 1557 осіб. Інтенсивність природного скорочення у розрахунку на 1000 жителів порівняно з аналогічним періодом минулого року зменшилася з 7,3% до 6,2%. Рівень цього показника найвищий у Поліському та Згурівському районах (відповідно 18,5 і 17,0 осіб на</p>

1000 жителів). Водночас на фоні загального природного скорочення у січні–жовтні 2008р. спостерігалось перевищення числа народжених над померлими у містах Бровари (на 96 осіб, або на 1,2‰), Славутич (на 56 осіб, або на 2,8‰) та Бориспіль (на 16 осіб, або на 1,2‰). Зменшення природного скорочення населення відбулося за рахунок зростання числа народжених, при незначному зменшенні кількості померлих. У січні–жовтні 2008р. порівняно з відповідним періодом минулого року число народжених збільшилось на **1395** осіб (на 9,0%), водночас кількість померлих зменшилась на **162** особи (на 0,6%). Рівень народжуваності в окремих районах та містах значно різняться: від 8,6 народжених на 1000 жителів у Переяславі-Хмельницькому районі і до 14,0 у м. Васильків.

Отже, загальні параметри демографічного руху і надалі змінюватимуться відповідно до коливання кількості народжених, померлих і загальної кількості населення. Узагальнення існуючих чинників зниження народжуваності дає підстави виокремити такі групи: економічні, соціальні, психологічні, фізіологічні. Задоволення потреби в дітях, у материнстві і батьківстві конкурує з низкою інших потреб, тим простіших, чим нижчий рівень життя. Якщо заможні верстви населення так чи інакше оцінюють витрати часу та грошей на забезпечення майбутнім дітям необхідного фізичного, розумового розвитку та професійної підготовки і порівнюють їх із задоволенням власних потреб у розвитку та дозвіллі, то бідні враховують майже елементарні потреби в їжі, одязі, житлі.

Щодо кількості зареєстрованих шлюбів у січні–жовтні 2008року порівняно з відповідним періодом минулого року спостерігається зменшення зареєстрованої кількості шлюбів з **14709** до **11666**, інтенсивність вступу до шлюбу становила 8,1 випадків на **1000** осіб (у січні–жовтні 2007р. – 10,1%).

Найвищий рівень реєстрації шлюбу спостерігався у м. Переяслав-Хмельницький (11,0%) та Києво–Святошинському районі (10,4%), найнижчий – у Поліському (3,8%) та Переяслав-Хмельницькому (4,7%) районах.

Кількість розлучень за цей же період зменшилась з **5952** до **5885**. Найвищий рівень розлучуваності спостерігався серед населення, яке проживало у містах Васильків та Славутич (5,8%), найнижчий – в Переяслав-Хмельницькому та Поліському районах (2,3%), тоді як в цілому по області частота розлучень становила 4,1 випадки на 1000 жителів.

У січні–жовтні 2008р. зареєстровано міграційний приріст населення, який становив **1516** осіб.

Та все ж, незважаючи на певні зрушення, демографічна ситуація в області, як і по всій Україні залишається

		<p>складною, оскільки відсутні об'єктивні підстави призупинення існуючої тенденції скорочення загальної чисельності населення. У цій ситуації напрями демографічної політики мають спрямовуватися передусім на підвищення рівня та поліпшення якості життя населення.</p> <p>Тому, для розв'язання проблем сімейної, демографічної та гендерної політики 6 грудня 2007 року розпорядженням голови облдержадміністрації було затверджено Стратегію демографічного розвитку на період до 2015 року та План заходів щодо її реалізації, якою визначено нові підходи щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у всіх сферах життя, що полягають у комплексному вирішенні проблемних питань, які мають забезпечити:</p> <ul style="list-style-type: none"> - підвищення народжуваності; - покращання якості життя населення; - поліпшення здоров'я; - зниження рівня смертності; - збільшення тривалості життя населення; - врегулювання міграційних процесів; - подолання негативних наслідків старіння;
--	--	---

1. Стать
2. Вік
3. Освіта
4. Посада
5. Тривалість роботи у напрямку, пов'язаному з подоланням гендерного насильства і дискримінації
6. В яких установах працювали і за що відповідали?
7. Які проблеми, прогалини, протиріччя, бар'єри зустрічаються Вам в діяльності з моніторингу та подолання гендерного насильства?

8. В чому причини існування цих проблем, прогалин, протиріч, бар'єрів?

9. Як Ви їх намагаєтеся вирішувати?

10. Чи застосовуєте Ви міжнародні документи та закони в своїй роботі?
11. Якщо так, то які?
12. Чи застосовуєте Ви інші нормативно-правові акти в своїй роботі?
13. Якщо так, то які?
14. Що має зробити Верховна Рада для покращення механізму протидії гендерному насильству?

15. Чи спроможне Міністерство України у справах сім'ї, молоді і спорту виконувати роль спеціально уповноваженого органу з питань протидії гендерному насильству?
16. Чому так?
17. Чому ні?
18. Що має зробити Міністерство України у справах сім'ї, молоді і спорту для покращення механізму протидії гендерному насильству?

19. Що мають зробити інші міністерства?

20. Що має зробити Кабінет Міністрів?

21. Що мають зробити місцеві органи виконавчої влади і органи місцевого самоврядування?

22. Що мають зробити громадські організації і гендерні експерти?

23. Що Ви бажаєте додати?
24. Як Ви розумієте – що таке гендерне насильство?

Питання для тих, хто безпосередньо займаються обліком випадків насильства в сім'ї

25. Чи працює у Вас постійно діюча комісія згідно спільного наказу від 9.03.04 №3/235?
26. Чи створений і оновлюється банк даних сімей, в яких зафіксовані випадки насильства?
27. Якщо так, то чи має він уніфіковану форму чи розроблений Вами?
28. Чи фіксуються усні заяви про насильство? Якщо так, то в якій формі?
29. Які можливості надання Вашою службою
  - Психологічної допомоги
  - Юридичної допомоги
  - Соціально-педагогічної допомоги
  - Інформаційної допомоги
30. Чи створена у Вас база даних послуг, які можуть бути надані потерпілим від насильства в сім'ї? Якщо так, то за якою формою?
31. Чи робити Ви щоквартально узагальнення щодо випадків насильств в сім'ї? Якщо так, то з якими проблемами Ви стикаєтеся?
32. Чи не відбувається дублювання роботи управлінь (відділів) сім'ї, молоді і спорту з роботою соціальних служб?
33. Якщо так, як Ви намагаєтеся це подолати?
34. Якщо ні, то яким чином організується координація?
35. Чи використовуєте Ви в роботі з протидії насильству в сім'ї спільний наказ від 14.06.2006 про взаємодію суб'єктів соціальної роботи із сім'ями, які опинилися у складних обставинах?
36. Чи не відбувається дублювання з вимогами наказу від 9.03.04 №3/235?
37. Якщо так, як Ви намагаєтеся це подолати?
38. Якщо ні, то яким чином організується координація?
39. Чи повідомляють Вам про випадки виявлення сімей, в яких відбуваються випадки насильства, заклади охорони здоров'я? Якщо так, то як часто (на квартал)?
40. Чи повідомляють Вам про випадки виявлення сімей, в яких відбуваються випадки насильства, заклади освіти? Якщо так, то як часто (на квартал)?
41. Чи повідомляють Вам про випадки виявлення сімей, в яких відбуваються випадки насильства, органи праці і соціальної політики? Якщо так, то як часто (на квартал)?
42. Чи повідомляють Вам про випадки виявлення сімей, в яких відбуваються випадки насильства, органи внутрішніх справ? Якщо так, то як часто (на квартал)?
43. Чи повідомляють Вам про випадки виявлення сімей, в яких відбуваються випадки насильства, підрозділи і установи Департаменту виконання покарань? Якщо так, то як часто (на квартал)?
44. Чи сприяють розміщенню соціальної реклами на транспорті відділи з питань взаємодії із засобами масової інформації та громадськістю, організаційно-аналітичної роботи Міністерства транспорту та зв'язку України?

Розпорядження (наказ) №162
Головного коменданта поліції
від 18 лютого 2008
щодо методів і форм виконання поліцією завдань в зв'язку з насильством в сім'ї в
рамках процедури «Сині Хартії»

На підставі ст.7 п.1 пп.2 Закону від 6 квітня 1990 року про Поліцію (Законодавчий Щоденник від 2007, №43, 277 з пізн.зм.) встановлюється наступне:

Розділ 1
Загальні норми

§1.

Розпорядження окреслює:

- 1) обставини і способи чинення поліцією дій проти насильства в сім'ї;
- 2) форми і методи виконання завдань щодо сім'ї, в котрій відбувається насильство;
- 3) документування, котре ведеться в зв'язку з реалізацією процедури «Сині Хартії».

§2.

Вжиті в розпорядженні терміни слід розуміти:

- 1) процедура «Сині Хартії» - сукупність дій, які провадяться і реалізуються поліцією згідно з нормами розпорядження, в зв'язку з ґрунтовними підозрами існування насильства в сім'ї, яке слід розуміти в спосіб, окреслений в ст.2 п.2 Закону від 29 липня 2005 Про протидію насильству в сім'ї (З.Щ., №180, 1493);
- 2) інтервенція в дім – негайні дії поліції в межах законних обов'язків і повноважень Поліції в помешканні, домі чи іншому приватному місці, в зв'язку з порушенням норм права чи принципів співжиття з іншими членами суспільства, або ж загрозою таких порушень, з метою наведення порядку, підтримки спокою або охорони безпеки людей;
- 3) інтервенція в дім в зв'язку з насильством в сім'ї – інтервенція в дім у випадку достатніх підстав підозрювати існування насильства в сім'ї;
- 4) жертва насильства – особа, котра зазнала насильства, про яке йдеться в Законі, згаданому в п.1.
- 5) винуватець насильства – особа, котра застосовує насильство, про яке йдеться в Законі, згаданому в п.1.

§3.

1. Поліціант діє в рамках процедури «Сині Хартії» у випадку, коли інтервенція в дім здійснюється в зв'язку з насильством в сім'ї.
2. Підставою інтервенції, про яку йдеться в п.1. є:
  - 1) доручення, видане черговим відділу Поліції;
  - 2) доручення, видане іншою уповноваженою особою;
  - 3) власна ініціатива на підставі існуючих положень.
3. Поліцейський також діє в рамках процедури «Сині Хартії», коли під час виконання інших службових обов'язків, ніж виписані в п.1., серед яких і різні інтервенції, він отримав інформацію про існування насильства в сім'ї, або має всі підстави підозрювати її прояв, в зв'язку з чим виникає необхідність допомоги жертві насильства.

Розділ 2

Завдання і обов'язки поліціантів в рамках процедури «Сині Хартії»

§4.

1. Під час виконання інтервенції в дім в зв'язку з насильством в сім'ї поліцейський зобов'язаний:

- 1) надати жертвам насильства необхідну допомогу, зокрема, надання невідкладної медичної допомоги, виклик швидкої чи інформування про інші установи, які можуть надати допомогу;
- 2) вчинити в разі потреби інші необхідні дії з метою охорони життя, здоров'я і майна осіб, котрі стали жертвами насильства, включно з застосуванням на підставі окремих норм до виконавця насильства засобів безпосереднього примусу і затримання;
- 3) встановити перебіг подій під час інциденту і його наслідки;
- 4) провести, якщо це можливо, з виконавцем насильства розмову, зокрема, щодо карної відповідальності за фізичне чи психічне знуцання над близькою особою чи іншою особою, яка знаходиться на певному рівні залежності від насильника, або над малолітніми, або над безпорадною особою з огляду на її психічний чи фізичний стан, а також заклик до насильника поводитись згідно з правом і принципами суспільного співжиття;
- 5) проведення на місці події у випадку важких наслідків (для жертви) процесуальних дій, достатніх для забезпечення речових доказів і доводів злочину.

2. Поліцейський, котрий проводив інтервенцію, щоразу заповнює «Службову нотатку про насильство в сім'ї», згадувану далі як «Карта А», зразок котрої міститься в додатку №1 до розпорядження. В залежності від обставин, поліціант заповнює її на місці інтервенції чи безпосередньо після її закінчення в відділку Поліції.

3. Поліцейський, про якого йшлося в п.2, передає жертвам насильства в сім'ї «Інформацію для жертв насильства в сім'ї», звану «Карта В», зразок якої міститься в додатку №2 до розпорядження, одночасно інформуючи про застосування процедури «Сині Хартії» і принципів її реалізації, зокрема, про можливість передання поліцією органам влади і місцевого самоврядування, або суб'єктам, котрим ті делегували реалізацію завдань в сфері протидії насильству в сім'ї, інформації про ситуацію в сім'ї і потребу надання їй допомоги.

§5.

Поліцейський, реалізуючи процедуру «Сині Хартії» в спосіб, описаний в §3 п.2, в залежності від обставин виконує дії, описані в §4 п.1. пп.1-5, чи провадить інші необхідні дії, перебіг яких документує в спосіб, описаний в §4 п.2 і 3.

§6.

1. Поліцейський, після виконання дій в рамках процедури «Сині Хартії», передає заповнену «Карту А» черговому відділку Поліції, котрий повинен діяти згідно з принципами документування служби, які виписані в окремих нормах, що стосуються організації служби чергового в відділах Поліції.

2. Керівник відділу Поліції чи уповноважена ним особа після отримання від чергового відділу Поліції «Карти А», доручає її передачу дільничному чи поліціантові, який виконує обов'язки дільничного, званому далі «дільничний».

§7.

1. Дії, котрі виникають з реалізації процедури «Сині Хартії» і проводяться після отримання «Карти А», виконує дільничний.

2. Дільничний після отримання «Карти А», в спосіб, описаний в §6 п.2, зобов'язаний до дій в рамках процедури «Сині Хартії» щодо сім'ї, котра зазнала насильства і документування виконаних дій з метою моніторингу подальшої ситуації в сім'ї і запобігання загрозам, а також до ініціювання іншої допомоги, серед іншого:

- 1) безпосередній контакт з сім'єю, щодо котрої розпочато процедуру «Сині Хартії», з метою отримання інформації про ситуацію в сім'ї, підтвердження застосування насильства в сім'ї, а також встановлення характеру необхідної допомоги – одразу, або не пізніше, ніж 7 днів від дня отримання «Карти А»;
- 2) передача жертвам насильства «Карти В», якщо не було можливості зробити це раніше, поінформування про принципи отримання юридичного захисту, про організації та інституції, котрі надають допомогу, а також про можливість переказу через Поліцію органам влади і місцевого самоуправління чи суб'єктам, котрим ті делегували реалізацію завдань в сфері протидії насильству в сім'ї, інформації про ситуацію в сім'ї і потребу надання їй допомоги;
- 3) систематичні візити, принаймні раз в місяць, виявляючи стан безпеки членів сім'ї і поведінку виконавця насилля в сім'ї;
- 4) проведення превентивних дій щодо кривдника в сім'ї, зокрема, проведення профілактичних розмов з кривдником, а також його інформування про можливості проходження лікування чи терапії і участі в корекційно-освітніх програмах для виконавців насильства;
- 5) можливість для жертв насильства ознайомитись на їх прохання із змістом «Карти А», котра регламентує початок процедури «Сині Хартії» щодо їх сім'ї;
- 6) передача на законних підставах письмової інформації, яка стосується сімей, в яких відбувається насильство, органам влади і місцевого самоврядування, або суб'єктам, котрим ті делегували реалізацію завдань в сфері протидії насильству в сім'ї;
- 7) організація співпраці з представниками органів влади і місцевої адміністрації, неурядових організацій, а також церков і релігійних організацій, котрі працюють в підтримку сімей, в яких відбувалось насильство;
- 8) участь в створенні і функціонуванні місцевих осередків допомоги жертвам насильства в сім'ї в рамках співпраці з організаціями й інституціями, які працюють в цій сфері;
- 9) передача відповідній місцевій установі в справах неповнолітніх інформації, яка стосується малолітніх з сімей, в яких відбувається насильство;
- 10) передача оригіналів «Карти А» і додаткових важливих матеріалів до місцевих установ, які здійснюють підготовку до проведення в даній справі перевірок у випадку, коли є підстави припускати або ж серйозні підозри вчинення злочину, і одночасний збір копій матеріалів з метою подальшої реалізації процедури «Сині Хартії»;
- 11) передача оригіналів «Карти А» до актів підготовчих дій у випадку відкриття справи, і одночасний збір копій матеріалів з метою подальшої реалізації процедури «Сині Хартії».

3. Місцеві установи, які отримали від дільничного інформацію чи матеріали з реалізації процедури «Сині Хартії», зобов'язані в письмовій формі надати звіт про спосіб їх використання і вжиті заходи.

§8.

1. Документація, яку веде дільничний на підставі норм, зазначених в §7 п.2 пп.1-11, повинна містити серед іншого і таку інформацію:

- 1) дані про сім'ю: кількість і вік членів сім'ї включно з дітьми, офіційний статус сім'ї, інші особи, які мешкають з сім'єю;
- 2) соціально-побутова ситуація в сім'ї, зокрема, джерела доходів, умови проживання;
- 3) ситуація з опікою і вихованням дітей;

- 4) поведінка кривдника, зокрема, надуживання алкоголем, вживання наркотиків, інша патологічна поведінка, забезпечення потреб родини, відмова від обов'язків глави сімейства;
  - 5) дата і спосіб повідомлення особи, яка була визнана в процесі реалізації процедури «Сині Хартії» як жертва насильства про закінчення процедури;
  - 6) інша важлива інформація, необхідна для реалізації мети процедури «Сині Хартії».
2. Документи щодо діяльності в рамках процедури «Сині Хартії» дільничний зберігає в папці під назвою «Насильство в сім'ї».

§9.

1. Дільничний може закінчити проведення процедури «Сині Хартії» щодо сім'ї, коли з існуючої документації і отриманої інформації випливає, що в цій сім'ї вже не спостерігається явища насильства.
2. Закінчення проведення процедури «Сині Хартії» дільничний документує в формі службової нотатки, вказуючи передумови. Цю нотатку затверджує начальник, мова про якого в §10.
3. Дільничний зобов'язаний повідомити особу, яка була визнана в процесі реалізації процедури «Сині Хартії» як жертва насильства, про закінчення процедури.

§10.

Керівник відділу Поліції чи виконуючий його обов'язки зобов'язаний здійснювати нагляд за реалізацією завдань, покладених цим розпорядженням.

§11.

Звітність, яка стосується дій поліції в рамках процедури «Сині Хартії», здійснюється згідно положень, що регулюють звітність і планування в Поліції.

Розділ 3 Кінцеві і перехідні норми

§12.

Застосування друків «Карти А» і «Карти В», які є додатками до розпорядження, про яке йдеться в §13, допускається до часу вичерпання запасів, однак, не довше ніж до 31 жовтня 2008 р.

§13.

Втрачає силу розпорядження №21 Головного Коменданта Поліції від 31 грудня 2002 р. щодо способу проведення інтервенції в домі проти насильства в сім'ї під назвою «Сині Хартії» (Урядовий Щод. ГКП №14, 111).

§14.

Розпорядження набирає чинності з 1 березня 2008 р.

Головний Комендант Поліції
надінсп. Тадеуш Будзік

Л.дз.....

ЗІВ -

КАРТА А

Службова нотатка про насильство в сім'ї

Звання	ПІБ службовця, котрий заповняє нотатку	Відділок
--------	--	----------

.....
(дата, година і причина чинення дії; звання, ПІБ іншого/лих працівника/ів і відділок, обставини, місце і мета чинення дії)

<u>Скривджений/а I:</u> (жертва насильства)	<u>Скривджений/а II:</u> (жертва насильства)	<u>Підозрюваний/а кривдник I:</u>
..... (ПІБ)	..... (ПІБ)	..... (ПІБ)
..... (імена батьків)	..... (імена батьків)	..... (імена батьків)
..... (дата і місце народження)	..... (дата і місце народження)	..... (дата і місце народження)
..... (адреса проживання)	..... (адреса проживання)	..... (адреса проживання)
..... (номер телефону)	..... (номер телефону)	..... (номер телефону)
..... (посвідчення особи)	..... (посвідчення особи)	..... (посвідчення особи)
..... (PESEL)	..... (PESEL)	..... (PESEL)
..... (ступінь родинних зв'язків)	..... (ступінь родинних зв'язків)	..... (ступінь родинних зв'язків)

<u>Свідок I:</u>	<u>Свідок II:</u>	<u>Свідок III:</u>
..... (ПІБ)	..... (ПІБ)	..... (ПІБ)
..... (адреса проживання)	..... (адреса проживання)	..... (адреса проживання)
..... (номер телефону)	..... (номер телефону)	..... (номер телефону)
..... (посвідчення особи)	..... (посвідчення особи)	..... (посвідчення особи)
..... (PESEL)	..... (PESEL)	..... (PESEL)

ОПИС ВИНИКЛОЇ СИТУАЦІЇ ЗГІДНО З ПОКАЗАМИ УЧАСНИКІВ

Скривджений/а /потерпілий/а	так	ні	не вст.	Скривджений/а /потерпілий/а	так	ні	не вст.	Виконавець	та	н	не
										к	і
Фізичне насильство				Психічне насильство				Пошкодження тіла			
- поштуркування				- ізоляція				- синяки			
- удари				- лайка				- подряпини			
- викручування рук				- висміювання				- кровотеча			
- душіння				- погрози				- опік			
- копання				- контролювання				Інше (яке).....			
- ляпаси				- обмеження в контактах							
Пошкодження тіла				- критика							
- синяки				- приниження							
- подряпини				- деморалізація							
- кровотеча				- постійне турбування							
- опік											
Інше (яке).....											

Змушення до статевих зносин чи інших сексуальних дій			
Знищення/пошкодження майна			
Відбирання/привласнення майна			
Погроза покарання/зневага			

Попередні випадки насильства в сім'ї	так	ні
Фізичне насильство		
Психічне насильство		
Сексуальне насильство		
Пошкодження тіла		
Повідомлення правоохоронних органів		

ПОВЕДІНКА СТОРІН	Скривджений/а I		Скривджений/а II		Кривдник	
	так	ні	так	ні	так	ні
Трудність в контактуванні						
Спокійний/а						
Плач						
Заляканий/а						
Уникає розмов						
Агресивний/а щодо скривдженої/го /кривдника/						
Чинить опір поліції						
Володіє вогнепальною зброєю						
Інша поведінка сторін (кривдника/скривдженого), яка звертає на себе увагу (нп., речі, які свідчать про продовження перебування під впливом ліків, наркотичних речовин).....						

Діти, які взяли участь в випадку (ПІБ, дата і місце народження, ступень родинних зв'язків з кривдником, сліди фізичного втручання /нп., синяки, подряпини, кровотечі/, стан дитини /нп., спокійний, переляканий, плаче/, інші власні спостереження. Якщо дитина привезена до лікарні, дитячого будинку, сімейного будинку, інше, або віддано під опіку родичу, подати адресу установи або персональні дані особи й адресу) .....

Діти в родині (кількість і вік) .....

Опис місця події (нп., завдана шкода, пошкоджені речі, безпорядок, розбите скло, пошкоджені двері, бруд, сліди крові, ознаки вживання алкоголю, інше) .....

Інша інформація (нп, кривдник втік з місця події, кривдників було більше ніж один (хто?), скривджених/свідків було більше (хто?)) .....

Дії, застосовані по відношенню до скривдженого/ї, кривдника	Скривджений/а I		Скривджений/а II		Кривдник	
	так	ні	так	ні	так	ні
Повчання						
Засоби безпосереднього примусу (які).....						
Тест на вміст алкоголю в крові (результати)	..... результат		..... результат		..... результат	
Медвитверезник						
Поліційне приміщення для затриманих/до отверезіння/						
Поліційне приміщення для затриманих						
Поліційна дитяча кімната						
Надано медичну допомогу						
Номер групи швидкої допомоги						
Місце перевезення (кривдника/скривдженого), адреса (нп., лікарня, установа надання допомоги (яка), родина, інше).....						

НЕДОСТАТНІ УМОВИ ДЛЯ ЗАПОВНЕННЯ КАРТИ НА МІСЦІ ПОДІЇ/ІНТЕРВЕНЦІЇ:

ТАК

НІ

.....
(підпис поліціанта, який заповнював нотатку)

Насильство в сім'ї – одно чи багаторазова умисна дія чи бездіяльність, які порушують права і особисті свободи родичів (дружин чи чоловіків, одружених/розведених, хресних, родичів по тій же лінії чи ступеню, осіб, які співживуть, осіб, які спільно ділять помешкання), а також інших осіб, які спільно проживають чи господарюють, наражаючи цих осіб на небезпеку втрати життя, здоров'я, приниження їх гідності, недоторканості особи, свободи, зокрема, сексуальної, наслідком чого можуть настати проблеми фізичного чи психічного здоров'я, а також на терпіння і моральні муки в осіб, які зазнали насильства.

КАРТА В

ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ ЖЕРТВ НАСИЛЬСТВА В СІМ'Ї

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї – одно чи багаторазова умисна дія чи бездіяльність, які порушують права і особисті свободи родичів (дружин чи чоловіків, одружених/розведених, братів/сестер, родичів по тій же лінії чи ступеню, осіб, які співживуть), а також інших осіб, які спільно ділять помешкання чи господарюють, наражаючи цих осіб на небезпеку втрати життя, здоров'я, приниження їх гідності, недоторканості особи, свободи, зокрема, сексуальної, наслідком чого можуть стати проблеми з фізичним чи психічним здоров'ям, а також страждання і моральні муки в осіб, які зазнали насильства.

Право на протидію застосування насильства і кривдження своїх близьких. Якщо Ти або хтось з Твоїх близьких є жертвою насильства зі сторони рідної людини, не соромся попросити про допомогу. Пам'ятай – право на Твоєму боці.

Викликаючи поліцію, маєш право на:

- **Гарантування Тобі безпеки зі сторони поліціантів, котрі здійснюють інтервенцію** (ст.15 п.1 пп.3 Закону про Поліцію – поліціанти, виконуючи службу, мають право затримувати осіб, які у відвертий спосіб створюють безпосередню загрозу життю чи здоров'ю людини, а також майну).
- **Інформацію про поліціантів**, які здійснюють інтервенцію – можеш спитати про звання, прізвище, ім'я й ідентифікаційний номер поліціанта, а також про назву і адресу відділку, в якому працюють.
- **Показ поліційної документації** як доводів в справі проти винуватця насильства.
- **Запрошення поліціантів, які здійснювали інтервенцію як свідків** в справі проти винуватця насильства.

Польське право засуджує виконавців злочинів проти близьких осіб за:

- фізичне чи психічне знущання над найближчою особою, або над іншою особою, яка має сталі чи перемінні взаємовідносини з кривдником, або над малолітніми, або особою неповносправною з огляду на її психічний чи фізичний стан – ст.207 КК,
- позбавлення особи свободи – ст. 189 КК,
- погрози іншій особі вчинити шкоду їй або найближчій їй особі, коли погроза викликає в жертви серйозні побоювання, що може бути виконана – ст. 190 КК. (розслідування за заявою скривдженого),
- застосування сили чи погроз, щоб змусити іншу особу до певних дій або бездіяльності, або до терпіння певного становища – ст.191 КК,
- доведення іншої особи до статевих зносин силою, безправними погрозами чи підступами (згвалтування) або доведення іншої особи в такий же спосіб до піддавання на інші сексуальні дії чи виконання таких дій – ст. 197 КК. (розслідування за заявою скривдженого),
/УВАГА! Цей злочин чинить і чоловік, котрий гвалтує власну дружину!/,
- надання важких тілесних ушкоджень: позбавлення людини зору, слуху, дару мови, здатності до розмноження, або іншого тяжкого каліцтва, важкої невиліковної чи довготривалої хвороби, хвороби, яка загрожує життю, тривалої психічної хвороби, цілковитої чи тривалої непрацездатності, або тривалого, істотного знівечення і деформації тіла – ст. 156 КК,
- спричинення порушень функціонування органів тіла чи розладів здоров'я на період, довший ніж 7 днів, жертвою чого стала рідня (розслідування на вимогу скривдженого), якщо порушення функціонування органу тіла чи розлад здоров'я тривають не довше, ніж 7 днів (розслідування відбувається через приватне оскарження) – ст. 157 КК,
- вперте ухиляння від виконання відповідно до закону чи судового вироку обов'язку опіки в спосіб невиплат на утримання рідні чи іншої особи і наражання їх таким чином на неможливість задоволення найважливіших життєвих потреб (ухиляння від обов'язку виплати аліментів) – ст. 209 КК (розслідування за заявою скривдженого, органу соціальної опіки чи іншого компетентного органу),
- крадіжка чи крадіжка із зломом на шкоду рідні – ст. 278 КК і ст. 279 КК (розслідування за заявою скривдженого),
- нищення чи пошкодження чужої речі або виведення її з ладу – ст. 288 КК (розслідування за заявою скривдженого),
- занехаяння обов'язків опіки над малолітніми нижче 15 років або особами неповносправними з огляду на їх психічний чи фізичний стан – ст. 210 КК,
- викрадення або затримання малолітнього нижче 15 років або особи неповносправної з огляду на її психічний чи фізичний стан проти волі особи, призначеної для опіки чи нагляду – ст. 211 КК,
- статеві зносини з малолітнім нижче 15 років, або допускання стосовно такої особи до інших сексуальних дій, або доведення її піддатись таким діям чи виконувати їх – ст. 200 КК,
- при звичаєння малолітнього до алкоголю, пригощаючи його алкогольним напоєм, полегшуючи його споживання або схиляючи до такого споживання – ст. 208 КК.

Маєш також право подати в Поліції або Прокуратурі заяву про вчинення злочину особою, яка кривдить Тебе або/і Твою сім'ю.

Однак, нагадуємо, що згідно ст. 234 КК особа, яка в органі правосуддя фальшиво оскаржить іншу особу у вчиненні злочину, сама підлягає покаранню.

Кривдник близької родини не зміниться, коли почуватися безкарним. Він й надалі буде застосовувати насильство без огляду на всякі обіцянки. Наступного разу може бути значно гірше.

Однак, якщо Ти повіриш його деклараціям змінити своє ставлення до Тебе чи Твоєї родини і захочеш припинити процедуру, пам'ятай, що до цих пір складені Тобою зізнання не зможуть бути використані правовими інституціями, які покликані допомогти тобі. Тому, поки ти приймеш таке рішення, подумай, проконсультуйся в психолога, терапевта чи іншої особи, котра надає допомогу жертвам насильства, нп., в осередку кризової інтервенції.

Пам'ятай, що припинити насильство можна! Можеш з ним боротись і отримати допомогу для себе і своїх близьких.. Яким чином?

Зроби два кроки:

1. Перший крок – запиши перебіг інциденту:

Хто Тебе скривдив? Прізвище й ім'я .....
Ким для Тебе є виконавець насильства? чоловік, дружина, співмешканець, батько, мати, брат, сестра, син, дочка, інші – хто саме?.....
Коли це сталося? дата..... година..... місце.....
В чому полягало насильство? /авантюра, крик, лайка, побиття, копання, кидання предметами, нищення майна, побиття дітей, погрози побиття, погрози вбивства, вигнання з дому, інше – що саме?.....
Хто бачив, чув перебіг інциденту? .....
Хто втрутився? Ім'я і прізвище поліціанта, його службовий номер, відділ.....
Чи тільки перший раз поліція втрутилась в такі справи в Твоєму домі? **ТАК** **НІ**
Як часто доходило до насильства в Твоєму домі? /раз в місяць, раз в тиждень, частіше/ .....
Коли це сталося попереднього разу? .....
Чи насильство відбувається вкупі з розпиванням алкоголю? **ТАК** **НІ**
Чи завжди кривдить Тебе один і той же кривдник? **ТАК** **НІ** (Хто? .....)

2. Другий крок – звернись до інституції чи організації, котра зобов'язана Тобі допомогти.

Нижче вказуємо Тобі, по яку допомогу можеш до них звернутись.

Районні Центри Допомоги Сім'ї – допоможуть Тобі в юридичній, соціальній, терапевтичній сфері, або ж нададуть інформацію з приводу локальних інституцій в цій сфері, котрі діють в Твоєї місцевості.

Осередки Соціальної Допомоги – допоможуть Тобі в соціальних, побутових і юридичних питаннях.

Прокуратура, Поліція – там можеш подати заяву про знуцання над Тобою або Твоїми рідними і попросити про надання ґрунтовної юридичної інформації.

Суд в справі сімей і неповнолітніх – там можеш подати позов в сімейних справах або справах, які торкаються опіки над Твоїми дітьми.

Спеціалізовані Осередки Допомоги Жертвам Насильства в Сім'ї – нададуть Тобі і Твоєї сім'ї сховок, якщо Ти являєшся жертвою насильства в сім'ї, нададуть Тобі психологічну і медичну допомогу, допомогу в подоланні кризової ситуації, а також опрацюють план допомоги.

Медична служба – там можеш отримати довідку про отримані ушкодження, попросити про медичну допомогу, отримати інформацію про спеціалізовані медичні консультації.

Комісія для Розв'язання Проблем з Алкоголізмом – якщо насильство в Твоєму домі співіснує з питтям алкоголю, можеш звернутись до них з проською про скерування виконавця насильства на лікування або отримати іншу допомогу, пов'язану з надмірним вживанням ним алкоголю.

Місцеві установи допомоги жертвам насильства в сім'ї:

Назва	Адреса	Телефон
.....	.....	.....
.....	.....	.....

Також можеш зателефонувати за номерами телефонів: **Загальнопольська служба допомоги для жертва насильства в сім'ї «Синя Лінія»** тел. **0-801-12-00-02** (платний перший імпульс, лінія працює від понеділка до суботи о год. **10.00 – 22.00**, в неділю і свята о год. **8.00-16.00**), тел. **(022) 666 28 50** – черговий юрист (лінія платна, діє в понеділок і вівторок о год. **17.00-21.00**), консультація електронною поштою: **niebieskalinia@niebieskalinia.info**, поліцейний телефон довіри тел. **0-800-120 226** (лінія безкоштовна, діє щоденно о год. **13.00-21.00**, від **21.00** до **13.00** увімкнений автовідповідач).

В результаті початку процедури «Сині Хартії» інформація, яка стосується ситуації в Твоєї сім'ї, буде передана органам влади і місцевого самоуправління або суб'єктам, яких вони уповноважили виконувати завдання в сфері протидії насильству в сім'ї.

Пам'ятай, що у випадку поінформування Тебе поліціантом про завершення процедури «Сині Хартії», Ти маєш ті ж самі права, що й раніше. Можеш викликати поліцію, попросити дільничного прийти до Твого дому, звертатись за іншою допомогою чи інформацією.

Додаток №3

Додаток А до інтерв'ю

СОЦІАЛЬНА ДОПОМОГА – СИНЯ КАРТА яка стосується насильства в сім'ї

- ні - так

1. Чи доходить в сім'ї до проявів насильства¹?
2. Прізвище й ім'я особи, яка застосовує насильство .....
3. Чи особа, яка застосовує насильство
  - зловживає алкоголем - ні - так
  - вживає наркотики - ні - так
  - вживає інші одурманюючі речовини - ні - так які?.....
4. Особи, піддані насильству (жертви насильства):

	Прізвище й ім'я	Вік	Ступінь родинних зв'язків з кривдником
А			
Б			
В			
Г			
Д			

5. Форми насильства в сім'ї (відповідно до інформації клієнта)

	Проти доросли		Проти дітей	
	ТАК	НІ	ТАК	НІ
Побиття				
Шарпання				
Копання				
Ляпаси				
Душення				
Тягання за волосся				
Занедбання ²				
Економічне насилля ³				

	Проти дорослих		Проти дітей	
	ТАК	НІ	ТАК	НІ
Лайка				
Погрози				
Прийиження				
Критика				
Обмеження в контактах				
Примус до певної поведінки (в тому числі і сексуальної)				

Інші, які?.....

6. Наскільки довго триває в цій сім'ї насилля?

одиничний акт

10-20 років

¹ **Насильство в сім'ї** - будь-яка спланована дія з використанням переваги в силі (або занедбання), яку застосовує в сім'ї один з членів по відношенню до інших, порушуючи права і особисті свободи та спричиняючи до страждань і збитків.

² **Занедбання** – постійне незадоволення найважливіших фізичних і емоційних потреб дитини, родичів чи іншої найближчої особи; прикладами можуть бути: брак уваги і зацікавлення (до дитини) зі сторони родичів чи опікунів, недоїдання, мала вага, поганий або/і брудний одяг, брак медичної опіки тощо.

³ **Економічне насилля** – вперте ухиляння від обов'язку виділення коштів на утримання дитини, членів сім'ї чи іншої найближчої особи і таким чином нараження їх на неможливість задоволення найважливіших життєвих потреб.

- до двох років
- 2-10 років

більше 20 років

7. Коли в останній раз дійшло до насильства? .....

8. Чи є свідки насильства?: діти - ні - так   сусіди - ні - так
інші родичі - ні - так   інші - ні - так   хто?.....

9. Чи викликала міліція в зв'язку з актами насилля? - ні - так
скільки разів ..... коли останній раз .....
з яким результатом?: виконано «Синю Карту» - ні - так
насильника забрано до відділку - ні - так
насильника забрано до медпитверезника - ні - так
практикуються візити дільничного - ні - так
інше, що?.....
нічого не робилось - ні - так

10. Чи провадились юридичні дії в зв'язку з застосуванням насильства?
а) скеровано справу до прокуратури - ні - так
скільки разів? ..... коли останній раз? з яким результатом?:.....
.....
б) скеровано справу до суду - ні - так
скільки разів? ..... коли останній раз? з яким результатом?:.....
.....

11. Чи користалася сім'я з інших форм допомоги від насилля в сім'ї? - ні - так
Якою була ця допомога?
- консультації в психолога - ні - так
- юридичні консультації - ні - так
- групи самопомоги - ні - так
- візити дільничного - ні - так
- проживання в закладі для жертв насилля - ні - так
- зобов'язання до проходження курсу реабілітації - ні - так
- інша, яка? .....

12. Яким був результат?: .....

13. Чи існує на сьогодні актуальна загроза життю і/або здоров'ю клієнта в зв'язку з насильством в сім'ї? - ні - так

14. Очікування клієнта .....

.....
Підпис особи, яка подає інформацію

Я, що нижче підписався/лась, висловлюю згоду на переказ вищезазначеної інформації іншим службам в рамках співпраці служб для допомоги особам, які зазнали насильства.

.....

Підпис

15. На підставі проведеного з паном/панею інтерв'ю:

Прізвище, ім'я .....
Адреса проживання .....тел. ....

Оцінка ситуації родини в зв'язку з насильством (характеристика найважливіших потреб і засобів родини)

16. План дій соціального працівника для допомоги родині

- Контакт з дільничним
  - Контакт з шкільним педагогом
  - Контакт місцевою комісією розв'язання проблем алкоголізму
  - Скерування клієнта до закладу для жертв насильства в сім'ї
  - Скерування клієнта до групи в справі протидії насильству в сім'ї
  - Скерування клієнта на медичну консультацію
  - Негайне забезпечення безпечного сховку
  - Скерування дітей до соціотерапевтичного кабінету чи кімнати для адаптації
  - Скерування дітей на психологічно-педагогічну консультацію
  - Повідомлення відділу сім'ї районного суду про ситуацію з дітьми
  - Повідомлення прокурора про вчинення злочину (ст.??? ККУ)
  - інше, що? .....
- .....
- .....

.....
Дата і підпис соціального працівника

17. Моніторинг ситуації в сім'ї, дій соціального працівника та інших служб в зв'язку з проблемою насильства

Дата.....

	підпис
Дата.....	
	підпис
Дата.....	
	підпис
Дата.....	
	підпис
Дата.....	
	підпис

З.Щ. від 2005 р. № 180, 1493

ЗАКОН
від 29 липня 2005 р.
Про протидію насильству в сім'ї

З метою покращення результативності протидії насильству в сім'ї, а також ініціювання та підтримки дій, спрямованих на піднесення суспільної свідомості в сфері причин і наслідків насильства в сім'ї встановлюється наступне:

Ст.1.

Закон окреслює:

- 1) завдання в сфері протидії насильству в сім'ї;
- 2) принципи дій щодо осіб, які зазнають насильства в сім'ї;
- 3) принципи дій щодо осіб, які застосовують насильство в сім'ї;

Ст.2.

В законі мова йде про:

- 1) члена сім'ї – під яким слід розуміти найближчу особу в тлумаченні ст.115 §11 Закону від 6 червня 1997 р. – Кримінальний Кодекс (З.Щ. №88, 533, з пізн. змін.) (1), а також іншу особу, яка спільно проживає чи веде спільне господарство;
- 2) насильство в сім'ї – належить розуміти як одно чи багаторазову умисну дію чи бездіяльність, які порушують права і особисті свободи осіб, згаданих в п.1, наражаючи цих осіб на небезпеку втрати життя, здоров'я, приниження їх гідності, порушення недоторканості особи, свободи, зокрема, сексуальної, наслідком чого можуть бути проблеми з фізичним чи психічним здоров'ям, а також страждання і моральні муки в осіб, які зазнали насильство.

Ст.3.

Особі, яка зазнала насильство в сім'ї, надається допомога, серед іншого в формі:

- 1) медичної, психологічної, юридичної і соціальної консультації;
- 2) антикризової допомоги і підтримки;
- 3) уберігання перед подальшим кривдженням, унеможливлуючи особам, які застосовують насильство, використання спільного з іншими членами сім'ї помешкання, а також заборона контактування із скривдженою особою;
- 4) забезпечення на прохання особи, яка зазнала насильства, безпечною сховку в спеціалізованому осередку підтримки жертв насильства в сім'ї.

Ст.4.

Стосовно осіб, які застосовують насильство в сім'ї, використовуються передбачені в цьому Законі засоби, метою яких є запобігання їх контактів з скривдженими особами, а також корекційно-освітні відпрацювання.

Ст.5.

Міністр, відповідальний за соціальне забезпечення, окреслить в спеціальному розпорядженні стандарт найважливіших послуг, які надаватимуться спеціалізованими осередками підтримки жертв насильства в сім'ї, а також спеціальні напрямки провадження корекційно-освітніх дій,

передбачаючи необхідність пристосування типу допомоги до ситуації і потреб жертви насильства.

Ст.6.

1. Завдання в сфері протидії насильству в сім'ї реалізуються органами влади і місцевого самоврядування на принципах, окреслених в нормах Закону від 12 березня 2004 р. Про соціальну допомогу (З.Щ. №64, 593, з пізн.зм.) (2) або Закону від 26 жовтня 1982 р. Про виховання в тверезості і протидію алкоголізмові (З.Щ. від 2002 р. №147, 1234, з пізн.зм.) (3), якщо це не суперечить нормам цього Закону.
2. До відповідних завдань гміни (*територіальної громади*), зокрема, належить:
  - 1) творення гмінної системи протидії насильству в сім'ї;
  - 2) проведення консультацій і іншої допомоги в сфері протидії насильству в сім'ї;
  - 3) опрацювання і реалізація програм охорони жертв насильства в сім'ї;
  - 4) керівництво гмінними осередками підтримки.
3. До відповідних завдань району належить, зокрема:
  - 1) творення і керування осередками підтримки жертв насильства в сім'ї;
  - 2) керування осередками антикризового втручання.
4. До завдань із компетенції центральних органів влади, які реалізовує район, зокрема, належить:
  - 1) творення і керування спеціалізованими осередками підтримки жертв насильства в сім'ї;
  - 2) опрацювання і реалізація корекційно-освітніх програм для осіб, які застосовують насильство в сім'ї.
5. Засоби на реалізацію і обслуговування завдань, про які йдеться в п.4, гарантує бюджет держави.
6. До відповідних завдань обласного самоуправління належить, зокрема:
  - 1) започаткування і пропагування нових рішень в сфері протидії насильству в сім'ї;
  - 2) опрацювання програм охорони жертв насильства в сім'ї, а також корекційно-освітніх програм для осіб, які застосовують насильство в сім'ї;
  - 3) організація тренінгів для осіб, які реалізують завдання, пов'язані з протидією насильству в сім'ї.

Ст.7.

До завдань воєводи належить, зокрема:

- 1) опрацювання інструкційних матеріалів, розпоряджень, процедур інтервенційних дій в кризових ситуаціях, пов'язаних з насильством в сім'ї для осіб, які реалізують ці завдання;
- 2) моніторинг явища насильства в сім'ї.

Ст.8.

До завдань міністра, відповідального за справи соціального забезпечення, зокрема, належить:

- 1) доручення і фінансування досліджень, експертиз і аналізів, які стосуються явища насильства в сім'ї;
- 2) організація акцій, які пропагують піднесення суспільної свідомості щодо причин і наслідків насильства в сім'ї;
- 3) моніторинг реалізації Державної Програми Запобігання і Протидії Насильству в Сім'ї, про яку мова в ст.10.

Ст.9.

1. Органи центральної влади і місцевого самоврядування співпрацюють з громадськими організаціями, а також церквами і релігійними товариствами в сфері надання допомоги особам, які зазнали насильства, впливу на осіб, які застосовують насильство, а також піднесення суспільної свідомості на тему причин і наслідків насильства в сім'ї.
2. Органи центральної влади і місцевого самоврядування можуть доручати реалізацію завдань, окреслених в Законі в спосіб, передбачений в Законі від 12 березня 2004 р. Про соціальну допомогу або в Законі від 24 березня 2003 р. Про діяльність на громадську користь і волонтерат (З.Щ. №96, 873, з пізн.зм.) (4).

Ст.10.

З метою створення умов для більш результативної протидії насильству в сім'ї Рада Міністрів приймає Державну Програму Протидії Насильству в Сім'ї, яка окреслює спеціальні завдання в сфері:

- 1) гарантування охорони і надання допомоги особам, які зазнали насильства;
- 2) корекційно-освітньої роботи з особами, які застосовують насильство;
- 3) піднесення суспільної свідомості на тему причин і наслідків насильства в сім'ї.

Ст.11.

Рада Міністрів щорічно в термін до 30 червня складає перед Сеймом Республіки Польща звіт з реалізації Державної Програми Протидії Насильству в Сім'ї.

Ст.12.

Особи, які, в зв'язку з виконанням своїх службових обов'язків, мають підозру вчинення злочину з вжиттям насильства щодо членів сім'ї, повинні одразу ж повідомити про це Поліцію чи прокурора.

Ст.13.

Виконуючи слідчі дії щодо виконавця злочину, який було здійснено з вжиттям насильства чи погроз щодо члена родини, або виносячи вирок за такий злочин, суд, накладаючи обов'язок, мова про який йде в ст.72 §1 п.7a і 7b Закону від 6 червня 1997 р. – Кримінальний Кодекс, встановлює спосіб контакту осудженого із скривдженим, або може заборонити наближення осудженого до скривдженого в конкретних обставинах.

Ст.14.

1. Якщо з'являються підстави для застосування тимчасового утримання під вартою щодо підозрюваного в злочині, про який йшлося в ст.13, суд може замість тимчасового утримання під вартою застосувати поліцейний нагляд при умові, що підозрюваний виселиться з помешкання, яке займав разом з скривдженим, в визначений судом термін і повідомить місце проживання.
2. В разі виселиться з помешкання, про яке йшлося в п.1, обмеження, передбачені в ст..275 §2 Закону від 6 червня 1997 р. – Кримінально-Процесуальни Кодекс (З.Щ. №89, 555, з пізн.зм.) (5) можуть також стосуватись утримання себе від контакту з скривдженим в встановлений спосіб.

Ст.15.

В Законі від 6 червня 1997 р. – Кримінальний Кодекс (З.Щ. №88, 533, з пізн. змін.) (6) впроваджуються наступні зміни:

1) в ст.41а в 1 після виразу «на шкоду малолітньому» додається вираз «а також в разі засудження за умисний злочин з застосуванням насильства, зокрема, насильства проти рідні»;

2) в ст.67 §3 отримує звучання:

«§3. Виконуючи слідчі дії, суд зобов'язує виконавця відшкодувати шкоду в цілому або частково, може також накласти на нього обов'язки, перераховані в ст.72 §1. п.1-3, 5 або 7-а, а разом з тим, присудити грошову виплату, згадану в ст.39 п.7, а також заборонити поїздки, згадані в ст.39 п.3 до 2 років.»;

3) в ст.72 §1:

а) п.6 отримує звучання:

«б) піддатись лікуванню, зокрема, реабілітаційному, або терапевтичним діям, або участі в корекційно-освітніх програмах,»

б) п.7а отримує звучання:

«7а) утримання себе від контактування із скривдженим чи іншими особами у вказаний спосіб,»

с) додається п.7б в звучанні:

«7б) виселення з помешкання, займаного спільно з скривдженим,».

Ст.16.

В Законі від 12 березня 2004 р. Про соціальну допомогу (З.Щ. №64, 593, №99, 1001 і №273, 2703, а також з 2005 р. №64, 565 і №94, 778) впроваджуються наступні зміни:

1) в ст.47:

а) п.1 отримує звучання:

«1. Кризова інтервенція (*втручання, допомога*) становить собою сукупність міждисциплінарних дій, які провадяться для осіб і сімей, перебуваючих в стані кризи. Метою кризового втручання є повернення психічної рівноваги і вміння самостійно справлятися з проблемами, завдяки чому відбувається запобігання переходу кризової реакції в стан хронічної психологічної безпорадності.»

б) п.3 отримує звучання:

«3. В рамках кризової інтервенції невідкладно надається спеціальна психологічна допомога, в залежності від потреби – соціальна чи юридична консультація, в особливих випадках – сховок до 3 місяців.»;

2) після ст.87 додається ст.87а в звучанні:

«Ст.87а. 1. Вихователь, працюючий в опікунсько-виховній установі, який підозрюється у вчиненні злочину з використанням насильства, зокрема, насильства в сім'ї, звільняється на підставі закону від виконання службових обов'язків на час тривання розслідування. 2. Директор опікунсько-виховної установи розриває трудовий договір з вихователем, який був законно осуджений за злочин з використанням насильства.»;

3) в ст.97 п.1 отримує звучання:

«1. Оплату за проживання в осередках підтримки і помешканнях, які перебувають під охороною, встановлює управляючий суб'єкт, узгодивши з підлеглою особою, визначивши чіткий перелік послуг. Особи не здійснюють оплат у випадку, коли дохід особи, господарюючої окремо чи дохід на особу в сім'ї не перевищує квоти критерію доходів (*прожиткового мінімуму*)».

Ст.17.

Закон надирає чинності через 2 місяці від дня опублікування, за винятком ст.6 п.4 і 5, які набирають чинності з 1 січня 2006 р.

Зміни згаданих в цьому законі інших законів були оприлюднені в З.Щ.

Хронологія протидії насильству⁴

Явище насильства проти жінок з часом відчутно змінилося, але, проте, залишається більш ніж актуальним в сучасному суспільстві.

Починаючи з XVIII століття, в результаті промислових та соціальних революцій деякі жінки отримали доступ до професійної діяльності і освіти, але при цьому вони не були зрівняні в своїх правах з чоловіками.

Лише у XX столітті жінки змогли висунути вимоги про надання їм рівних прав з чоловіками, і лише в кінці цього століття ці права були їм надані, принаймні, де-юре. На практиці жінки досі є об'єктом дискримінації як у сфері освіти, громадської, професійної діяльності, так і в сімейному житті; вони першими відчувають на собі негативні наслідки економічних і політичних криз і першими страждають від збройних конфліктів у всьому світі, часто стаючи їх жертвами.

1945: принцип рівності жінок і чоловіків був внесений до Хартії Об'єднаних Націй, охоплюючи при цьому 50 країн світу і будучи важливою післявоєнною подією у сфері права, стверджуючи, що "як великі, так і малі нації підтверджують свою відданість правам людини, повазі до людської особи і її гідності, а також рівності жінок і чоловіків". Таким чином, Хартія надає жінкам право на повноцінну реалізацію їхніх основних прав і примушує держав-учасниць взяти на себе зобов'язання боротися за викорінення всіх форм дискримінації проти жінок.

1946: створення Комісії з питань становища жінок.

1975: з метою захисту статусу жінки, який часто зневажається у всьому світі, ООН проголошує 1975 рік "Роком жінки" і організовує в Мехіко першу Всесвітню конференцію, присвячену питанням жінок: "Всесвітня конференція міжнародного року жінки".

1976-1985: резолюція 3250 (XXX) Генеральної Асамблеї ООН: 1976-85 роки проголошені "Десятиліттям жінки: боротьба за рівність, розвиток і мир"

1979: в рамках проголошеного десятиліття Рада Європи заснувала Комітет з питань становища жінок, основним завданням якого була розробка програми Ради Європи, націленої на сприяння рівності жінок і чоловіків. Ґрунтуючись на своєму мандаті, комітет вирішив, що Рада Європи повинна мати постійний орган з вивчення різних аспектів даного питання. Комітет запропонував створити «Комітет з питань рівності жінок і чоловіків» (САНФМ) — міжурядовий координаційний і консультативний орган багатопредметного і міжгалузевого характеру.

1980: Друга всесвітня конференція з питань жінок в Копенгагені.

1982-86: до завдання Комітету Ради Європи з питань рівності жінок і чоловіків (САНФМ) входило, головним чином, винесення оцінки і стимулювання діяльності Організації зі сприяння рівності статей, а також сприяння розробці заходів для ухвалення рішень не лише на рівні Ради Європи, але і на рівні держав-учасниць.

1985: (15-26 липня) Третя всесвітня конференція з питань жінок в Найробі, що має на меті розглянути і винести оцінку результатам "Десятиліття жінки: боротьба за рівність, розвиток і мир", проведеного в рамках ООН.

---

⁴ Рекомендація Rec(2002)5 Комітету Міністрів Державам-учасницям щодо захисту жінок проти насильства, прийнята 30 квітня 2002 р.

1987: після закінчення мандата Комітету з питань рівності жінок і чоловіків був створений новий комітет: Європейський комітет з питань рівності жінок і чоловіків, повноваження якого були розширені. На нього було покладено завдання сприяти зміцненню європейської співпраці для досягнення справжньої рівності жінок і чоловіків, а також сприяти розробці заходів для ухвалення на рівні Ради Європи і держав-учасниць.

1988: Декларація Комітету міністрів від 16 листопада 1988 року стала важливою віхою політики Ради Європи у сфері рівності жінок і чоловіків. У ній підкреслюється, що принцип гендерної рівності є невід'ємною частиною прав людини, і що будь-яка дискримінація, заснована на статевій приналежності, є перешкодою для реалізації основних свобод. Викорінювання дискримінації, що базується на статевій приналежності, є важливою і необхідною умовою демократії і соціальної справедливості.

1989: з огляду на цю політику Європейський комітет був переведений зі сфери соціальних і економічних питань у сферу прав людини, що є однією з основних сфер діяльності Ради Європи.

1992: створення Керівного комітету з питань рівності жінок і чоловіків (CDEG) стало черговим етапом діяльності Ради Європи, спрямованої на утвердження рівності. Переведення Комітету в ранг Керівного комітету, з посиленням його значення і розширенням його повноважень (що передбачають право на створення допоміжних органів) стало доказом того, що питання рівності жінок і чоловіків є важливим елементом діяльності Ради Європи.

1995: Четверта всесвітня конференція з питань жінок, Пекін, 4-15 вересня 1995 р.. Платформа дій, прийнята в рамках даної Конференції, містить розділи, повністю або частково присвячені проблемі насильства проти жінок (IV.C Жінки і здоров'я; IV.E Жінки і збройні конфлікти)

2000: Надзвичайне засідання Генеральної Асамблеї ООН (Нью-Йорк, 5-9 червня 2000 року) на тему "Жінки в 2000 році: гендерна рівність, розвиток і мир у XXI столітті", на відзначення 5-ї річниці Пекінської конференції прийняла серію "Нових заходів і ініціатив з втілення Декларації і Пекінської платформи дій" (див. документ A/S-23/10/Rev.1 - Генеральна Асамблея ООН, 23 надзвичайне засідання, Додаток №3). Цей документ містить новаторські положення у сфері насильства, оскільки розцінює вбивства "в ім'я честі" і подружнє зґвалтування як акти, що підлягають покаранню.

Організації, які працюють в царині протидії гендерному насильству

Підкомітет з міжнародно-правових питань та гендерної політики Комітету з питань прав людини, національних меншин і міжнаціональних відносин Верховної Ради України займається питаннями законодавчого забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків.

Міністерство у справах сім'ї, молоді і спорту – спеціальний уповноважений орган з питань реалізації принципу рівних прав і можливостей і протидії насильству в сім'ї.

Міністерство внутрішніх справ забезпечує особисту безпеку громадян, захист їх прав і свобод, законних інтересів; запобігання правопорушенням та їх припинення; охорону і забезпечення громадського порядку; виявлення і розкриття злочинів, розшук осіб, які їх вчинили; забезпечення безпеки дорожнього руху; захист власності від злочинних посягань; виконання кримінальних покарань і адміністративних стягнень; участь у поданні соціальної та правової допомоги громадянам, сприяння у межах своєї компетенції державним органам, підприємствам, установам і організаціям у виконанні покладених на них законом обов'язків.

Фонд Народонаселення ООН (ФН ООН) – одна з провідних агенцій системи Організації Об'єднаних Націй, яка надає допомогу країнам, що розвиваються, та країнам з перехідною економікою у сфері репродуктивного здоров'я та народонаселення. Від початку своєї роботи у 1969 році, Фонд виділив допомогу країнам, що розвиваються, у розмірі 6 мільярдів доларів.

ФН ООН співпрацює з урядовими та неурядовими організаціями у більш, ніж 140 країнах на їх прохання та за підтримки міжнародної спільноти. Ми підтримуємо програми, спрямовані на допомогу жінкам, чоловікам та молоді у таких сферах як:

- Планування сім'ї та запобігання небажаним вагітності;
- Безпечна вагітність та народження дитини;
- Профілактика інфекцій, що передаються статевим шляхом, включно із ВІЛ-інфекцією;
- Попередження насильства проти жінок.

Програма розвитку ООН (ПРООН) є глобальною мережею ООН в галузі розвитку, організацією яка виступає за позитивні зміни та надає країнам доступ до джерел знань, досвіду та ресурсів задля допомоги людям в усьому світі будувати краще життя.

Програма рівних можливостей та прав жінок в Україні ПРООН має за мету підтримку державних інституцій та громадянського суспільства у забезпеченні гендерної рівності в Україні, підтримку рівності між жінками та чоловіками у різних сферах життя, підвищення статусу жінок в Україні як крок назустріч досягненню сталого людського розвитку, українських Цілей розвитку тисячоліття та розвитку демократичної держави, відповідно до міжнародних, конституційних та внутрішніх зобов'язань, а також в рамках урядових програм діяльності.

Програма сприяння Парламенту України університету Індіани (ПСП) - це міжнародний проект, за посередництвом якого Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) підтримує демократичне зміцнення українського Парламенту. ПСП надає технічну та

консультативну допомогу Верховній Раді України з метою активізації демократичної розбудови українського суспільства.

ПСП включає гендерний компонент у всі основні напрямки роботи Програми з тим щоб гендерно-збалансований підхід враховувався у всіх процесах функціонування Парламенту.

Тут ПСП зосереджує свою роботу на:

- сприянні доступу до законодавчого процесу громадських організацій, які займаються гендерною проблематикою, а також на
- впровадженні інституційних механізмів у Верховній Раді для створення і впровадження гендерно-чутливого законодавства.

Всеукраїнський громадський центр “Волонтер” об’єднує молодих людей, які на добровільних засадах беруть участь у соціальних програмах з попередження негативних явищ у молодіжному середовищі, надання допомоги одноліткам у їх розвитку, соціальному становленні та інтеграції у суспільство.

Інформаційно-консультативний жіночий центр (ІКЖЦ) заснований як неурядова неприбуткова організація 1995 року. Одна із засадних цілей центру – збір, узагальнення і розповсюдження інформації про діяльність жіночих організацій та жіночі ініціативи в Україні та за її межами.

Інша мета Центру – розвиток дискусії щодо гендерних проблем в політичному і соціальному житті України для досягнення реальної рівності в суспільстві, а також проведення навчальних програм на базі уповноважувальної освіти.

Міжнародна організація Проект Кешер втілює в життя програми створення суспільства без насильства, суспільства рівних можливостей.

Найбільш актуальними є: програма Проекту Кешер «Запобігання побутового насильства», яка спрямована на вирішення проблеми насильства над жінкою в родині. Втілення програми «Запобігання побутового насильства» - це зміна відношення суспільства до проблеми домашнього насильства і до положення жінки в сучасній родині шляхом об'єднання жінок для розв'язання даних питань, тому що жінки, що діють разом, є могутнім чинником перетворення себе, власного життя і світу навколо до кращого.

Міжнародний жіночий правозахисний центр “Ла Страда-Україна” з 1997 року працює в напрямі запобігання торгівлі людьми, особливо жінками та дітьми, ліквідації всіх форм дискримінації та насильства у суспільстві, сприяння дотриманню прав людини, гендерної рівності та захисту прав дітей.

"Розрада" є недержавним професійним центром практичної психології. **Центр "Розрада"** було створено в 1994 році спільними зусиллями українського психолога Валентини Бондаровської та американського психолога Дженей Уайнхолд (директор Центру Сім'ї в Колорадо Спрингс), керованих ідеями добра, любові та бажанням допомогти тим, хто цього потребує.

Місія центру – психологічна та соціальна допомога людям, яка базується на ідеях гуманістичної психології та гендерної рівності, та розповсюдження соціально-психологічних знань.